

Gréckokatolícka teologická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove

Farnosť a jej inštitúcie podľa CCEO

Jurij Popovič

Prešov 2023

VYDAVATELSTVO
PREŠOVSKÉJ
UNIVERZITY

FARNOSŤ A JEJ INŠTITÚCIE PODĽA CCEO

Autor: Jurij Popovič

Recenzenti: doc. JUDr. ICDr. Juraj Jurica, PhD
Mons. JCDr. Tibor Hajdu, PhD.

Vydala: Prešovská univerzita v Prešove vo Vydavateľstve
Prešovskej univerzity, Prešov, 2023

Publikácia vznikla v rámci riešenia projektu KEGA č. 043PU-4/2022, Inovácie v študijnom programe Probačná a mediačná práca formou e-technológií, Katedra spoločenských a humanitných vied, GTF PU v Prešove.

© Text – Jurij Popovič, 2023

© Jazyková korektúra – PhDr. Adriana Matoľáková, PhD.

© Prešovská univerzita v Prešove, 2023

ISBN 978-80-555-3181-6

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 PROTOPRESBYTERI.....	11
1.1 Farnosti, farári a kapláni	15
1.1.1 Status farára.....	30
1.1.2 Farnosť v rehoľnom inštitúte.....	36
1.1.3 Vyňatie zo starostlivosti farára	39
1.1.4 Vymenovanie farára	42
1.1.5 Predpoklady na úrad farára	52
2 JEDNOTA FARNOSTI	61
2.1 Jedna farnosť, jeden farár.....	61
2.2 Správa farnosti.....	65
3 PASTORAČNÁ STAROSTLIVOSŤ.....	69
3.1 Trojitá úloha farára	69
3.2 Úloha posväcovať	73
3.3 Kráľovská úloha riadiť.....	75
3.4 Postavenia farára	77
3.5 Základné a personálne úlohy farára	79
3.5.1 Milodary pri plnení pastoračnej úlohy.....	80

4 KÁNONICKÁ REZIDENCIA FARÁRA.....	87
4.1 Farár ako vzor pre všetkých.....	91
4.2 Slávenie <i>pro populo</i>	93
5 POMOCNÉ ORGÁNY FARÁRA	97
5.1 Ekonomická rada farnosti.....	102
5.2 Farské knihy	105
6 UKONČENIE ÚRADU FARÁRA	113
6.1 Neobsadená farnosť	115
6.2 Hatený farár.....	118
6.3 Dočasné správa farnosti	119
6.4 Farskí spolupracovníci – kapláni.....	120
6.5 Rektori chrámov	127
ZÁVER.....	133
BIBLIOGRAFIA	137

ÚVOD

Spoločnosť je historickou formou spoločenstva. Tak ako každá historická forma, aj ona nadobúda rôzne podoby podľa toho, aké osoby ju tvoria, v akých situáciách žije a aké ciele si pred seba kladie. Rozdiel medzi spoločnosťou a spoločenstvom sa dá vyjadriť tak, že zatiaľ čo prvý pojem poukazuje na vonkajšie väzby medzi jednotlivými členmi toho istého zoskupenia, spoločenstvo je vytvorené na základe vnútorných väzieb.

Tajomstvo Cirkvi spočíva i v tom, že toto spoločenstvo sa skladá z mnohých menších spoločenstiev, kde sa rovnako prejavuje Božia moc. Univerzálna cirkev je rozdelená na jednotlivé cirkvi *sui iuris*, teda menšie spoločenstvá, v ktorých je prítomná tá istá jedna, svätá, všeobecná a apoštolská Cirkev. Jednotlivé cirkvi *sui iuris* sa delia na ešte menšie spoločenstvá, ktoré pomáhajú jednotlivým veriacim v Krista lepšie dosahovať duchovné ciele a mať plnšiu účasť na prostriedkoch Božej milosti. Osoby, ktoré vstupujú do spoločenstva, sa môžu počtom a postavením líšiť – od „dvoch alebo troch“ zhromaždených v mene Kristovom (porov. Mt 18, 20) až po hnutia, od spontánnej skupiny po bratstvá, od inštitútu zasväteného života po spoločenstvo ľudu nejakej farnosti alebo eparchie.

Najmenšie spoločenstvo Cirkvi ako spoločenstvo veriacich v Krista je farnosť. Príslušnosť k Cirkvi nadobúdame v prvom rade príslušnosťou k určitej farnosti, v ktorej sa realizuje náš duchovný život spoločne s inými veriacimi, rovnako členmi tej istej farnosti. Aj preto môžeme

hovoríť o duchovnej rodine v spojitosti s farnosťou ako o farskej rodine. Tvoria ju veriaci, ktorí patria do spoločnej farnosti.

Všetky tieto formy spoločnosti možno v najširšom zmysle slova nazývať cirkvou, pretože je v nich viera v Krista a slávenie Eucharistie popri rôznych dôvodoch zhromažďovania. Tieto dôvody okrem viery majú vplyv nielen na povahu spoločnosti, ale aj na skúsenosť viery jej členov. V týchto spoločenstvách, ktoré sa skladajú z niekoľkých osôb alebo tvoria homogénnu skupinu, sú interpersonálne vzťahy najsilnejšie. Tie na jednej strane pomáhajú spoločenstvu, na druhej ho pre iných obmedzujú.

CCEO pojednáva o troch kategóriách členov Cirkvi. Prví sú klerici, ktorým je venovaný desiaty titul. V jedenástom titule sa hovorí o laikoch, dvanásty titul pojednáva o rehoľníkoch, ktorí svoj život zasväcujú Bohu. Pravá farnosť je spoločenstvom, ktoré spája tieto tri skupiny. Nevyhnutnou zložkou farnosti je však i komunita laických veriacich, ktorí sú neodmysliteľnou súčasťou každej farnosti – bez nich by farnosť nemohla byť zriadená. V niektorých farnostiach však nechýba ani tretí prvok, a to osoby zasväteného života. Farnosť je teda vzájomná symbióza, spolužitie duchovenstva, zasvätených osôb a laikov.

Druhý vatikánsky koncil vypracoval novú ekleziológiu, ktorá sa dotkla farností a následne bola aplikovaná v predpisoch CCEO a CIC. Koncilové pramene zdôrazňujú, že farnosť tvorí *fidelium coetus*, a umiestňujú ju medzi najdôležitejšie spoločenstvá veriacich, ktoré biskup má zriadiť vo vlastnej cirkvi. Konštitúcia *Sacrosanctum concillium* č. 42 hovorí: „Keďže biskup vo svojej partikulárnej cirkvi nemôže vždy a všade

osobne stáť na čele celého stáda, nevyhnutne musí vytvoriť skupiny veriacich, medzi ktorými zastávajú najvýznamnejšie miesto farnosti, miesto organizované pod vedením pastiera, ktorý zastupuje biskupa; farnosti totiž určitým spôsobom predstavujú viditeľnú Cirkev, ustanovenú po celom svete.

Preto treba zveľaďovať liturgický život farnosti a jej vzťah k biskupovi v zmýšľaní i činnosti veriacich aj duchovenstva. A treba sa pričiniť, aby prekvitalo vedomie spolupatričnosti farského spoločenstva, najmä pri spoločnom slávení nedeľnej omše.“ Koncilový dekrét *Christus Dominus* č. 30 hovorí: „Hlavnými spolupracovníkmi biskupa sú farári, ktorým sa ako skutočným duchovným pastierom zveruje starostlivosť o duše v presne vymedzenej časti diecézy pod biskupovou právomocou.“ Obidva tieto kódexy pojednávajú vo svojich kánonoch o farnostiach, farároch a predstavujú predpisy starobylej i novšej kánonickej disciplíny ohľadne týchto subjektov.

Tieto naše skriptá na začiatku predstavujú úrad protopresbytera, ktorý nadväzuje v siedmom titule CCEO *Eparchie a biskupi* v tretej kapitole na *Farnosti, farári a kapláni*. Dvadsaťpäť kánonov, ktoré kódex venuje farnosti a tomu, čo s ňou súvisí, poukazuje na to, že i vo východných cirkvách je to dôležitá téma. Okrem týchto priamo zameraných kánonov na farnosti a farárov sa v rôznych častiach oboch kódexov nachádzajú aj iné kánony, kde sa v rôznych súvislostiach spomínajú farnosti, farári, farské, farské chrámy atď.

V prvej kapitole predstavíme úrad protopresbytera, krátky pohľad na historický vývoj tohto úradu. Opíšeme aj spôsob vymenovania protopresbytera do úradu, predstavíme jeho práva a povinnosti.

V druhej kapitole predstavíme farnosť a opíšeme jej historický vývoj. Taktiež predstavíme farnosť tak, ako ju definuje súčasná kánonická legislatíva obidvoch kódexov. Opíšeme jej konštitučné prvky, územie a osoby, ako aj spôsob jej zriadenia, zmeny a zrušenia. Predstavíme farnosť aj v rehoľnom inštitúte, spôsob vyňatia zo starostlivosti farára. Predstavíme aj spôsob vymenovania farára a predpoklady presbytera na to, aby mohol byť vymenovaný za farára.

V tretej kapitole opíšeme jednotu farnosti v zmysle zásady jedna farnosť – jeden farár a predstavíme kánonický spôsob nadobudnutia starostlivosti o farnosť.

V štvrtej kapitole predstavíme trojitú úlohu farára, vyučovania, posväcovania a úlohu riadenia. Opíšeme aj jednotlivé funkcie farára, zastupovanie farnosti a jeho hlavné funkcie. Predstavíme aj problematiku milodarov pre farára za vykonávanie farskej služby.

V piatej kapitole opíšeme rezidovanie farára vo farnosti, dôvody vzdialenia sa z farnosti a pastoračnú starostlivosť v čase neprítomnosti farára, a opíšeme aj povinnosti farára vydávať svedectvo dobrého pastiera pre obyvateľov farnosti. Predstavíme aj slávenie božskej liturgie farárom *pro populo*.

V šiestej kapitole predstavíme pomocné orgány farára, opíšeme ekonomickú a pastoračnú radu farnosti, opíšeme prvky synodality

v týchto radách. Opíšeme aj povinnosti farára pri vedení agendy farnosti a farskej knihy.

V siedmej kapitole opíšeme ukončenie úradu farára, predstavíme aj vakantnú farnosť a spôsob spravovania takejto farnosti. Zároveň opíšeme situáciu, keď je farár hatený a nemôže vykonávať svoju úlohu vo farnosti, dočasnú správu farnosti a predstavíme aj farských spolupracovníkov farára, kaplánov, výpomocných duchovných a rektorov chrámov, ich práva a povinnosti.

Pri pohľade na rôzne formy hierarchického usporiadania východných cirkví, medzi ktorými nápadne vyčnievajú patriarchálne cirkvi, v ktorých sa podľa kánonického práva patriarchovia a synody podieľajú na najvyššej autorite Cirkvi, väčšie arcibiskupské cirkvi, metropolitné cirkvi a iné cirkvi *sui iuris*, je očividná vlastná tvár každej východnej cirkvi, potvrdená kánonickým zákonom, ako i štatút *sui iuris* a plné spoločenstvo s rímskym biskupom, nástupcom svätého Petra, ktorý ako predsedajúci celému spoločenstvu lásky chráni legitímne rozmanitosti a súčasne bdie, aby partikulárne nielenže neškodilo jednote, ale skôr jej slúžilo (porov. konšt. *Lumen gentium* 13).

1 PROTOPRESBYTERI

Kán. 276 CCEO – § 1. Protopresbyter je presbyter, ktorý je predstaveným obvodu pozostávajúceho z viacerých farností, aby tam v mene eparchiálneho biskupa vykonával úlohy vymedzené právom.

§ 2. Zriaďovanie, zmena a zrušenie takéhoto obvodu podľa pastoračných potrieb patrí eparchiálnemu biskupovi po konzultácii s presbyterskou radou.

Tento termín je starobylý a bol používaný v prvých štyroch storočiach ako archipresbyter, ale na začiatku existoval iba jeden termín, a to *archibresbyter urbanus*, ktorý bol zodpovedný za liturgický život v mestskom chráme, sídle biskupa. So vznikom vidieckej farnosti vznikol termín *archipresbyter ruralis*, ktorý predsedal vidieckemu presbytériu. V desiatom storočí sa objavuje termín *decanus*, čím máme na mysli najstaršieho kňaza, ktorý okrem zvýraznenia hierarchického prepojenia medzi kňazmi vidieckych farností zaručuje aj bratské spoločenstvo. Z histórie tohto inštitútu a z kánonickej tradície možno odvodiť, že s úradom vidieckeho vikára súvisia dve hlavné úlohy: zaručenie kolegiality medzi presbytermi v bežnom živote i v pastoračnej činnosti. Reprezentuje biskupa na území presbyterátu.

Protopresbyter je presbyter (*lat. protopresbyter*, z *gr. prótos* = prvý, *presbyteros* = starší), ktorý je predstaveným obvodu pozostávajúceho z viacerých farností, aby tam v mene eparchiálneho biskupa vykonával

úlohy vymedzené právom. Zároveň eparchiálny biskup môže zriadiť, zmeniť alebo aj zrušiť takýto obvod podľa pastoračných potrieb po konzultácii s presbyterskou radou.

Kán. 277 CCEO – § 1. Na úrad protopresbytera, ktorý pri zachovaní partikulárneho práva vlastnej cirkvi *sui iuris* nesmie byť natrvalo spojený s úradom farára určitej farnosti, eparchiálny biskup po vypočutí, ak to uzná za vhodné, farárov a kaplánov farností dotknutého obvodu, má vymenovať presbytera vyznačujúceho sa náukou a apoštolskou horlivosťou najmä spomedzi farárov.

§ 2. Protopresbyter má byť vymenovaný na určitý čas, vymedzený partikulárnym právom.

§ 3. Eparchiálny biskup môže protopresbytera z oprávneného dôvodu z úradu odvolať.

Protopresbytera slobodne vymenúva eparchiálny biskup. Kandidát na protopresbytera má mať úctu a autoritu uprostred duchovenstva a ľudu, a to vzhľadom na svoje vzdelanie, rozumnosť, opatrnosť, nábožnosť, poriadkumilovnosť. Má byť dobrým dušpastierom, schopným viesť dušpastiersku činnosť v okruhu protopresbyterátu pri zohľadnení charakteru tejto práce.

Vymenúvací dekrét, ktorým je niekto vymenovaný za protopresbytera, má obsahovať stanovený čas, na ktorý je protopresbyter ustanovený, aby vykonával svoju službu v danom protopresbyteráte. Pozícia

protopresbytera nie je silná. Eparchiálny biskup ho totiž môže zo spravodlivej príčiny odvolať. Pri vymenovaní protopresbytera má biskup prihliadať na jeho osobné vlastnosti. Kňaz, ktorý ašpiruje na funkciu protopresbytera, má totiž byť apoštolskej horlivosti a náuky. Má byť vybraný spomedzi farárov, ktorí plnia svoju úlohu v danom protopresbyteráte. Biskup si má pred jeho vymenovaním vypočúť mienku farárov a kaplánov, ktorí pôsobia na danom teritóriu. Úrad protopresbytera nemá byť spojený s úradom farára. Partikulárne právo však môže ustanoviť iný spôsob. V metropolitnej cirkvi *sui iuris* na Slovensku sa už stalo zvykovým právom, že úrad protopresbytera je spojený s úradom farára prevažne mestskej, centrálnej farnosti.

V predpisoch kán. 278 § 1 CCEO sa konkretizujú práva a povinnosti protopresbytera. Môžu byť osobitne stanovené právne normy, vyplývajúce z potrieb miestnej cirkvi *sui iuris*, vtedy majú byť súčasťou partikulárneho práva schváleného Apoštolskou stolicou. Okrem toho však všeobecné právo priznáva protopresbyterovi tieto práva a povinnosti:

1. Pomáhanie a koordinácia spoločnej pastoračnej činnosti.
2. Dohliadanie, aby duchovní žili život, ktorý zodpovedá ich stavu, a statočne si plnili svoje povinnosti.
3. Majú sa starať o liturgický život, ktorý má byť súhlasný s predpismi liturgických kníh, o dôstojnosť liturgických miest, osobitne tých, kde sa slávi božská liturgia a uchováva Najsvätejšia Eucharistia, majú sa starať aj o to, aby farári dôkladne viedli farské knihy, aby rozvážne nakladali s cirkevnými dobrami, a osobitne o farské budovy.

4. Má sa postarať aj o to, aby sa duchovní zúčastnili na rozličných stretnutiach, ktoré miestny hierarcha uzná za užitočné.

5. Má sa postarať aj o to, aby duchovní mali dostatočnú duchovnú pomoc, a osobitne sa má starať o tých, ktorí sú v ťažkej situácii.

Osobitnú starostlivosť má protopresbyter venovať tým farárom, ktorí sú ťažko chorí. Im aj ich rodinám má pomáhať, ak treba aj materiálne, aby nepocítili nedostatok duchovnej alebo materiálnej pomoci. V prípade smrti farára sa má postarať, aby sa nestratili knihy alebo dokumenty, ktoré sú majetkom Cirkvi.

Cirkevný právnik Daniel Faltin predstavil zaujímavý pohľad na úrad protopresbytera – dekana. Píše: *„Čo sa týka dekanátov a iných podobných štruktúr, pýtam sa, či by nebolo vhodné na Slovensku zriadiť v duchu Druhého vatikánskeho koncilu a kánonických noriem (kán. 134 §§ 1 – 2; 476 §§ 2 – 3; 477 – 480, 480 – 481 CIC 1983 atď.) biskupských vikárov, či už pre určité teritória, alebo podľa iných kritérií, napr. pre školy, nemocnice, mládež atď.“* Tento návrh spočíva hlavne v týchto príčinách:

a) Dekanáty sú už prežitá skutočnosť, ktorá patrí minulosti, keď ešte nebolo komunikačných prostriedkov, ako je telefón či auto. Dekanáty boli zriadené na to, aby sa kňazi mohli ľahšie stretávať, aby sa spoločne uzniesli pri pastoračných iniciatívach a aby sa vyhli pocitu osamelosti. Ako je známe, dnes v dvoch tretinách Cirkvi dekanáty neexistujú.

b) Slúžilo by to pastoračnej starostlivosti a spravovanie diecézy by vykonávali spoločnou činnosťou a zodpovednosťou. To by nebolo na ujmu eparchiálneho biskupa, pretože vikári by sa zúčastnili na jeho moci v zmysle predpisu kán. 248 CCEO a 479 CIC 1983.

c) Tým by sa uľahčilo bremeno eparchiálnemu biskupovi a na druhej strane by v duchu kánonického princípu subsidiarity tí, ktorí boli ustanovení biskupom do tejto úlohy, mali zodpovednú účasť na riadení eparchie podľa časových aj miestnych potrieb, rešpektujúc biskupovu posvätnú moc v riadení eparchie, podľa učenia sv. Cypriána a iných cirkevných otcov, tak západnej, ako i východnej Cirkvi, podľa princípu „*nihil sine Episcopo, sed una cum et sub episcopo*“.

d) Napokon, pri rozličných sporových a administratívnych kontroverziách by bol eparchiálny biskup vyššou inštanciou, na ktorú by sa mohli kňazi alebo veriaci odvolávať proti rozhodnutiu biskupského vikára.

1.1 Farnosti, farári a kapláni

Kán. 279 CCEO – Farnosť je určité spoločenstvo veriacich v Krista, natrvalo ustanovené v eparchii, ktorého pastoračná starostlivosť je zverená farárovi.

Keď hovoríme o farnosti z pohľadu kánonického práva, tak farnosť je najmenšia teritoriálna jednotka cirkevného usporiadania. V Božom slove sa používa obraz domácej cirkvi, cirkvi v dome, čím sa myslí rodinné spoločenstvo žijúce v spoločenstve pod jednou strechou, nie ako jurisdikčná ustanovizeň. Z hľadiska kánonického chápania je teda najmenšou administratívnou časťou Cirkvi, akoby jej bunkou, usporiadanie do farností.

Farnosť (gr. *paroikia*, lat. *parochia* a *parocia*) ako právna inštitúcia v Cirkvi prešla svojím vývojom. Termín farnosť pochádza z gréckeho slova *parochia* (*παροικία*). Pochádza z dvoch častí: *para* (pri, blízko) a *oikos* (dom, príbytok). Znamená teda „blízky domu, kto nie je domáci“. Až do piateho storočia latinské slovo diecéza označovalo vidiecky okres, odlišný od mesta, kde sídlil biskup, ktoré sa volalo *parochia*. Farnosťou bolo teda dnešné biskupstvo, diecéza bola farnosť.

Starobylé pojmy mali presne opačný význam ako ten súčasný. Až v šiestom a siedmom storočí sa začali chápať tak ako v súčasnosti. O farnostiach v zmysle, ako ich vnímame dnes, by sa dalo hovoriť až od 11. storočia, od právnych korporácií dekretálov, najmä od Graciánovho dekrétu. Úlohou farnosti bolo poskytovať slávenie nedeľnej omše (4. storočie), kánonicky udelené v piatom storočí *propter fatigationem itineris*. Krst sa takisto udeľoval vo vidieckych kostoloch, čo je doložené textami a pamiatkami, zatiaľ čo pochovávanie je doložené len podľa pamiatok z epigrafie.

Nasledovníci Ježiša Krista spočiatku vytvárali pri jednotlivých mestách malé skupiny. Tieto skupiny sa stretávali na bohoslužbách v dome niektorého člena. Neskôršie niekoľko takýchto skupín vytvorilo jedno spoločenstvo, ktorému predsedal biskup. Tieto spoločenstvá pod vedením biskupa nazvali eparchiou. Skupiny v okolitých mestách a neskôr aj dedinách sa takisto centralizovali do osobitných skupín, dostali však právo konať svoje vlastné bohoslužby pod vedením *presbytera* (z gr. starší). Ale hoci boli tieto skupiny samostatné, naďalej záviseli od biskupa a boli s ním spojené.

Historicky sa farnosť objavila po diecéze, ktorá predstavovala cirkevné spoločenstvo zverené starostlivosti biskupa. Jej počiatky siahajú do čias na prelome štvrtého a piateho storočia po expanzii kresťanstva. Hlavným kritériom novej inštitúcie bolo usporiadanie pastoračnej starostlivosti mimo veľkých miest, v ktorých rezidovali biskupi, do okrajových oblastí a menších centier pod vedením presbyterov.

Synody, ktoré sa konali na Východe v štvrtom storočí, vo svojich kánoch prikazujú, aby sa neustanovovali biskupi na vidieku, ale len v mestách, kde už boli ustanovení biskupi, alebo tam, kde bola početnejšia populácia. Laodicejská synoda (343 – 381) v kán. 57 predpisuje, aby sa na vidieku ustanovovali namiesto biskupov obyčajní vizitátori. Ak by tam však už boli ustanovení biskupi, nič nesmú podnikat' bez predchádzajúceho poverenia mestského biskupa. Rovnako majú konať vidiecki presbyteri, ktorí podliehajú biskupovi mesta. O pribúdajúcu komunitu kresťanov sa bolo treba nejako postarať, preto sa začalo preferovať zverenie konvertitov na kresťanstvo obyčajným presbyterom, zvlášť ak to boli menšie spoločenstvá, kde nebola potreba ustanovovať biskupa.

Byzantský komentátor Balzamon komentujúc kán. 57 Laodicejskej synody píše takto: *„Tam, kde nie je dostatok populácie, to znamená na vidieku, sa nemajú ustanovovať biskupi, aby sa tak nedegradovala biskupská hodnosť. Nech sa ustanovia len vizitátori. Biskupi ich vyšlú ako exarchov, aby prešli tieto miesta, dohliadli na duchovné potreby veriacich a poučili ich.“* Tak sa vlastne postupne vytváral prirodzený spôsob života Kristovej Cirkvi do dnešnej podoby a tak sa postupne z týchto prímestských spoločenstiev vytvárali farnosti.

Druhý vatikánsky koncil predstavil farnosť v konštitúcii *Sacrosanctum concilium* o posvätnnej liturgii a pripomína: „Keďže biskup vo svojej partikulárnej cirkvi nemôže vždy a všade osobne stáť na čele celého stáda, nevyhnutne musí vytvoriť skupiny veriacich, medzi ktorými zastávajú najvýznamnejšie miesto farnosti, miestne organizované pod vedením pastiera, ktorý zastupuje biskupa; farnosti totiž určitým spôsobom predstavujú viditeľnú Cirkev, ustanovenú po celom svete.“

Aj nasledujúci koncilový dekrét *Christus Dominus* o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi dodáva: „Hlavnými spolupracovníkmi biskupa sú farári, ktorým sa ako skutočným duchovným pastierom zveruje starostlivosť o duše v presne vymedzenej časti diecézy pod biskupovou právomocou.“

O farnosti hovorí aj dekrét o apoštoláte laikov *Apostolicam actuositatem*: „Farnosť je skvelým vzorom komunitného apoštolátu, lebo spája všetky ľudské rozmanitosti, ktoré sa v nej nachádzajú, a začleňuje ich do univerzálnosti Cirkvi. Nech si laici zvyknú pracovať vo farnosti v dôvernej jednote so svojimi kňazmi.“

V dekréte *Ad gentes* o misijnej činnosti Cirkvi zdôrazňuje misijnú spoluprácu kresťanských spoločností a hovorí: „Keďže Boží ľud žije v spoločnostiach – najmä diecéznych a farských – a prostredníctvom nich sa určitým spôsobom stáva viditeľným, aj tieto spoločnosti majú vydávať svedectvo o Kristovi pred národmi.“

Všetky spomínané dekréty koncilu predstavili farnosť v novom svetle, keď zmenili jej pohľady, postoje, prehľadli náuku a načrtli línie nového smerovania Cirkvi v modernej dobe. V mnohých krajinách sa k ľudom približovala ideológia, ktorá odmietala Cirkev a všetko, čo s ňou súviselo. K obnoveniu a oživeniu jej činnosti prispel najmä koncil, ktorý pod vplyvom Svätého Ducha ukázal novú cestu cirkevného života a poslania

vo svete cez obnovu základných inštitúcií Cirkvi. Koncil nezmenil tradičnú štruktúru Cirkvi a jej delenie na farnosti, ale zmenil teologické predpoklady nazerania na farnosť s tým, že podčiarkol komunitný aspekt tejto inštitúcie.

Aj keď konciloví otcovia nedali priamu definíciu pojmu farnosť a farár, napriek tomu základné prvky tejto definície možno ľahko odvodiť z uvedeného textu koncilu. Ak chceme pochopiť tri ekleziologické aspekty, ktoré spočívajú v základe týchto textov, tak v sformulovanom pojme farnosti sú takéto konštitutívne prvky: spoločenstvo veriacich, predsedníctvo kňaza a príslušnosť k partikulárnej cirkvi cez poslušnosť biskupovi. Tieto tri konštitutívne prvky robia farnosť jediným misijným subjektom, ktorý ako osobitné cirkevné spoločenstvo je charakterizovaný a vyznačuje sa štvrtým, konštitutívnym, ale výlučne determinatívnym prvkom: teritórium, na ktorom existuje *congragatio fidelium*.

Kódex v predpise kán. 279 CCEO definuje farnosť ako určité spoločenstvo veriacich v Krista. Veriaci v Krista sú tí, ktorí sú krstom včlenení do Krista a tak sú ustanovení za Boží ľud. Vo farnosti musíme vidieť predovšetkým jej ekleziologický základ, ktorým sú pokrstení žijúci na istom území. Okrem pokrstených môžu na tomto území žiť aj nepokrstení, ale tí nepatria do farnosti ako jej členovia, keďže im chýba základný ekleziologický vzťah, ktorým je príslušnosť k spoločenstvu Cirkvi. Veriaci v Krista nie sú len obyčajnými občanmi v porovnaní s ostatnými, ktorí žijú na rovnakom území. Nepokrstení sa dostávajú do kánonického zväzku s farnosťou prijatím krstu a začlenením do komunity veriacich na mieste ich trvalého alebo prechodného bydliska.

Ich vizitkou je, že na základe prijatého krstu patria do zvláštneho ľudu, ktorý patrí Bohu, a preto sa volajú Boží ľud. Dnes sa pozornosť presunula, oprávnene, na všetkých kresťanov, zohľadňovaných v ich rozmanitosti povolání, chariziem a služby, ale chápaných ako *unum*, ktoré vychádza z konceptu komunity.

Ďalší rozdiel v definovaní farnosti je v poslednej časti kánonu, ktorú východný kódex na rozdiel od západného neobsahuje. Táto časť sa totiž nachádza v inom východnom kánone, kán. 281 § 1, CCEO ktorý definuje farára. Definícia poukazuje na podstatné prvky právneho pojmu farnosti, ktorá sa vníma ako vymedzené spoločenstvo veriacich s tromi základnými znakmi:

1. Ustanovuje sa v eparchii.
2. Robí sa tak natrvalo.
3. Pastoračná starostlivosť sa zveruje farárovi.

Z tejto definície vyplýva implicitne cieľ a podstata farnosti. Všeobecný prvok – spoločenstvo veriacich – je zvýraznený inými dvomi špecifickými prvkami:

- pastoračná starostlivosť o spoločenstvo veriacich;
- zverená vlastnému pastierovi.

Základom farnosti je spoločenstvo veriacich v Krista. Obidva kódexy hovoria o veriacich v Krista. Spoločenstvo veriacich v Krista tvoriace Boží ľud pozostáva z troch základných skupín. Do prvej skupiny patrí duchovenstvo, t. j. veriaci, ktorí prijali niektorý stupeň posvätného rádu a z tohto dôvodu sa nazývajú aj posvätní služobníci. Kánonické právo ich

označuje aj klerici. Predstavujú prítomnosť Krista vo svojom ľude a posväcujú svet, v ktorom žije a koná Cirkvi.

Keď hovoríme o posväcujúcej úlohe Cirkvi, je nielen užitočné, ale aj potrebné pozastaviť sa v krátkosti nad statusom kňaza a diakona a nad ich poslaním v Cirkvi. Druhý vatikánsky koncil v konštitúcii *Lumen gentium* učí: „*Kristus, ktorého Otec posvätil a poslal na svet (porov. Jn 10, 36), dal prostredníctvom svojich apoštolov účasť na svojom posvätení a poslaní ich nástupcom, teda biskupom, ktorí úlohu svojej služby legítimne odovzdali v rozličných stupňoch rozličným jednotlivcom v Cirkvi. Bohom ustanovenú ekleziálnu službu vykonávajú v rozličných stupňoch tí, ktorí sa od dávnych čias volajú biskupi, presbyteri a diakoni.*“

Sviatosť posvätného stavu, podľa náuky Cirkvi, je tá istá svojou povahou, ktorou sa zúčastňuje na Kristovom kňazstve prijatím biskupskej vysviacky, ako aj kňazskej vysviacky. A preto tak biskup, ako i kňaz sa nazývajú *sacerdotes novi testamenti*, kým diakonát už z povahy samého slova naznačuje služobné poslanie v Cirkvi a patrí diakonom. Rozdiel neexistuje v samej povahe sviatosti, pretože je tá istá, ale spočíva v rozdielnych stupňoch. Biskupi sa teda spolu s kňazmi a diakonmi, svojimi pomocníkmi, zúčastňujú na posväcujúcej úlohe im zverenému ľudu, ktorému sú pastiermi.

Druhou a najväčšou skupinou v Božom ľude sú laici, ktorí sú pokrstení, ale neprijali žiadny stupeň posvätného rádu a podieľajú sa na laickom apoštoláte v Cirkvi. Ich charakter je svetský, pretože žijú vo svete, kde sú povolaní slúžiť Božiemu plánu podľa vlastného postavenia a podmienok, v ktorých žijú. Laici sa však v súvislosti s apoštolským poslaním v Cirkvi dostávajú často označujú ako soľ zeme, svetlo sveta.

V súvislosti s cirkevným poslaním spásy sa laikom pripisuje miesto uprostred sveta a na čele rozličných pozemských úloh, laici majú nesmierne veľkú úlohu v rechristianizácii spoločnosti, majú ako kvas preniknúť evanjeliom do reality sveta, v ktorom žijú a pracujú, majú zodpovednosť za transformovanie sveta podľa pravdy a hodnôt Cirkvi, majú zvestovať evanjelium celému stvoreniu.

Tretou skupinou, ktorá doplňuje komunitu veriacich v Krista, sú rehoľníci, ktorí sa zvláštnym spôsobom zasväcujú Bohu profesiou evanjeliových rád. Rehoľný život je pre Cirkev Božím darom a ich život poukazuje na eschatologický charakter Cirkvi. Pretože evanjeliové rady Bohu zasvätenej čistoty, chudoby a poslušnosti majú svoj podklad v Pánových slovách a jeho príklade a odporúčajú ich apoštoli i cirkevní otcovia, sú Božím darom, ktorý Cirkev prijala od svojho Pána a jeho milosťou ho neprestajne uchováva.

Predpis kán. 515 CIC 1983 hovorí o farnosti ako o určitom spoločenstve veriacich v partikulárnej cirkvi. Pastoračnú starostlivosť vo farnosti vykonáva farár pod autoritou diecézneho biskupa. Toto jasne svedčí o tom, že farnosť nemôžeme chápať nezávisle od diecézy, ale len vo vzťahu k nej. Farár je definovaný ako vlastný pastier farnosti. Podobne ako biskup je pastierom celej diecézy, tak je farár pastierom jemu zverenej farnosti, ktorý vykonáva pastoračnú starostlivosť o spoločenstvo pod autoritou diecézneho biskupa ako Kristovu službu. Je povolaný vykonávať pre to isté spoločenstvo úlohy učenia, posväcovania a riadenia.

Obidva kánony, východný i západný, obsahujú takmer identickú normu definujúcu farnosť. Zhodujú sa vo svojej pravej časti, ktorá

vymenúva konštitučné prvky farnosti. Rozdiel je len v pomenovaní cirkevného celku, v ktorom vzniká farnosť. Latinský kódex používa výraz „partikulárna cirkev“, pod ktorým rozumie predovšetkým diecézu, ktorej sa pripodobňuje územná prelatura a územné opátstvo, apoštolský vikariát a apoštolská prefektúra, ako aj natrvalo zriadená apoštolská administratúra. Všetky tieto formy partikulárnej cirkvi sa delia na farnosti.

Farnosť ako časť partikulárnej cirkvi podľa CIC sa nestáva autonómnym spoločenstvom, ale je prepojená vzťahom s hierarchiou, pretože je to biskup partikulárnej cirkvi, kto farárovi zveruje starostlivosť, ale zároveň si ponecháva najvyššie riadenie a dohľad nad všetkými aktivitami vo vlastnej cirkvi. Farár dostáva farnosť od diecézneho biskupa, neobsadzuje ju sám od seba, a preto je celá pastoračná starostlivosť o veriacich, ktorých mu biskup zveril, závislá od biskupa, čiže farár ju vykonáva pod jeho autoritou. Mohli by sme povedať, že eparchiálny biskup je *parochus parochorum* v eparchii. Určenie skupiny veriacich nastáva v samom úkone zriadenia farností vymedzením teritoriálnych alebo personálnych hraníc. Nejde tu o virtuálne spoločenstvo veriacich, ale o spoločenstvo, ktoré je určené v zriaďovacom dekréte. Poverenie farára úradom sa môže udiť v úkone zriadenia alebo následným jurisdikčným úkonom, jeho slobodným udelením, navrhnutím alebo odvolaním.

Východný kódex nepoužíva pomenovanie partikulárna cirkev, pretože vo východnej legislatíve má tento výraz odlišný význam. Ako partikulárne cirkvi sa chápu patriarchálne cirkvi, väčšie arcibiskupské, metropolitné, eparchiálne a exarchátne cirkvi. Patriarchálna a väčšia arcibiskupská

cirkev sa skladá z metropolí a tie z eparchií, prípadne z exarchátov. Práve posledné uvedené sú najnižšou štrukturálnou jednotkou partikulárnych cirkví na Východe, a preto kánon pri definovaní farnosti hovorí, že sa ustanovuje v eparchii.

V minulosti sa niekedy namiesto termínu farnosť používal zvrat cirkevná obec. V súčasnosti sa tento termín doteraz používa v Pravoslávnej cirkvi na Slovensku a je zároveň zadefinovaný v Ústave Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku. Ale ani predchádzajúci, ani aktuálny kánonický normatív neoznačuje farnosť týmto spojením. Časť územia eparchie alebo diecézy s vlastným chrámom a veriacimi, ktorým je ako vlastný pastier pridelený kňaz, aby bol pre nich vlastným farárom, sa vždy označoval ako farnosť, nikdy nie ako cirkevná obec, cirkevné združenie alebo cirkevný spolok. Farnosť je pojem zodpovedajúci usporiadaniu Katolíckej cirkvi.

Netreba zamieňať pojem farnosť a nahrádzať ho novým, ktorý sa nepoužíva v úradnom styku Cirkvi ani v kánonickom poriadku. Nie je správne ani preberať označenia používané v nekatolíckych cirkvách alebo v ekleziálnych spoločenstvách. Tak by totiž mohlo dôjsť k znehodnoteniu významu ustanovizne farnosti v zmysle učenia Katolíckej cirkvi alebo sa odchýliť od tradičných názvov, ktoré jestvujú a používajú sa od počiatkov Cirkvi alebo ich prijatia do života Cirkvi. Dohádzalo totiž k pokusom prispôbiť si alebo prijať výrazy najmä protestantských cirkevných spoločenstiev, alebo používať svetské označenie pre farnosť. Svätá stolica viackrát musela zasiahnuť, aby

uchovala v celej Cirkvi jednotné označenie svojich ustanovizní, čiže i označenie farnosti.

Kán. 280 CCEO – § 1. Farnosť má byť podľa všeobecného pravidla územná, má totiž zahrňovať všetkých veriacich v Krista určitého územia; kde je to však užitočné, podľa uváženia eparchiálneho biskupa po konzultácii s presbyterskou radou, majú sa zriadiť osobné farnosti vzhľadom na národnosť, reč, príslušnosť veriacich v Krista k inej cirkvi *sui iuris*, ako aj vymedzené z iného dôvodu.

§ 2. Farnosti zriaďovať, meniť alebo ich zrušovať môže eparchiálny biskup po konzultácii s presbyterskou radou.

§ 3. Legitímne zriadená farnosť je samým právom právnickou osobou.

Predpis kán. 280 § 1 CCEO stanovuje konštitučné prvky farnosti. Farnosť má byť územná, väčšinou teritoriálna, čiže má zahrňovať veriacich v Krista určitého územia. Ale farnosť môže byť aj personálna, čiže osobná, a to na základe niekoľkých dôvodov, ako napríklad farnosť pre katolíkov určitej národnosti, jazyka, zapísanie veriacich do inej cirkvi *sui iuris* alebo iné dôvody, na základe ktorých sa zriadi osobná farnosť. Samozrejme, platí zásada, že farnosť zriaďuje eparchiálny biskup. CCEO vo svojich predpisoch na zriadenie osobných farností požaduje konzultáciu presbyterskej rady.

Prvý paragraf kánonu uvádza kritériá, ktoré vedú k zriadeniu farnosti. Ako všeobecné pravidlo (*regulariter*) zákonodarca potvrdzuje základný princíp organizácie farnosti – jej teritoriálny prvok. Popri ňom a s ohľadom na užitočnosť sa berú do úvahy aj iné prvky, a to, ako sme uviedli na začiatku, národnosť, jazyk, príslušnosť veriacich v Krista k inej cirkvi *sui iuris* alebo iné skutočnosti, ktoré sú dôvodom na zriadenie personálnych farností. Zámer zriadiť personálnu farnosť musí eparchiálny biskup prekonzultovať s presbyterskou radou.

Druhý paragraf kán. 280 CCEO uvádza hierarchicko-organizačné aspekty a precizuje kompetenciu eparchiálneho biskupa. Eparchiálnemu biskupovi prislúcha právo zriaďovať, meniť alebo rušiť farnosti po konzultácii s presbyterskou radou. V niektorých prípadoch sa stráca táto výlučná kompetencia eparchiálneho biskupa. Ide o prípady, keď je uzavretá medzinárodná zmluva medzi Svätou stolicou a civilnou autoritou krajiny. Druhým prípadom sú nadobudnuté práva fyzických alebo právnických osôb. V prípade bilaterálnych dohôd je kompetentná druhá sekcia Štátneho sekretariátu, v prípade nadobudnutých práv Kongregácia pre východné cirkvi.

Rovnaké práva majú tí, ktorí sú postavení na roveň eparchiálnych biskupov, tieto kompetencie sa nevzťahujú na protosynkela a synkelov, ak to nie je na základe zvláštného mandátu, ktorý vyžaduje predpis kán. 987 CCEO.

Druhý paragraf kán. 280 CCEO obsahuje základný predpis nielen na inštitúciu zriadenia novej farnosti, ale i na zmenu už zriadenej či na jej zrušenie. Jednou pohnútkou k tomuto kroku

biskupa, ktorý uskutočňuje z vlastnej moci, je spása duší. Na základe toho sa rozhoduje o zriadení, prípadne zrušení farnosti, ako aj zavádzaní nových zmien tohto druhu. Pri rozdeľovaní farností sa treba poušilovať o citlivý prístup k týmto záležitostiam a nech sa to deje iba z dôvodov veľkého počtu veriacich alebo príliš veľkej rozlohy územia, alebo pre inú závažnú príčinu, ak sa apoštolská činnosť vyvíja s ťažkosťami alebo neprimeraným spôsobom. Z toho istého dôvodu treba spojiť do jednej viacero farností, ak to vyžaduje pastoračná starostlivosť a dovoľujú okolnosti.

Ohľadne zmien, ktoré eparchiálny biskup môže urobiť v ktorejkoľvek farnosti, sa nachádzame pri základných štrukturálnych bodoch jurisdikčného profilu farnosti. Na jednej strane ide o zmenu *certa communitas christofidelium*, keď sa napríklad menia teritoriálne hranice farnosti, alebo o zmenu skupiny veriacich, keď vzniká personálna farnosť, alebo keď sa mení spôsob pastoračnej starostlivosti vybratý pôvodne pri zriadení farnosti.

Keď ide o zrušenie farnosti, má sa na mysli prevažne nové usporiadanie, teda spojenie farností, keď z dvoch alebo viacerých predchádzajúcich farností vzniká úplne nová farnosť, odlišná od predchádzajúcich farností, hoci teritoriálny a personálny základ tejto novej farnosti je vytvorený z predchádzajúcich farností.

Podľa predpisu kán. 929 CCEO majetky zrušenej farnosti patria novej farnosti alebo farnostiam, ktoré si pripojili rôzne časti zrušenej farnosti. Záleží na tom, či zrušená farnosť sa stáva súčasťou novej farnosti vo

svojej celistvosti, alebo či sa jej územie rozdelí medzi viaceré susedné farnosti.

Taktiež predpis tohto paragrafu od eparchiálneho biskupa vyžaduje, aby konzultoval s presbyterskou radou kroky smerujúce k zriadeniu, zrušeniu alebo zmene farnosti. Táto konzultácia sa musí uskutočniť formálne, to znamená, že nestačí len zverejniť informáciu o úmysle zriadiť, zmeniť alebo zrušiť farnosť, pretože zverejnenie vykonaného úkonu nebolo odkonzultované. Bez toho by bol vykonaný akt nedovolený. Presbyterská rada má byť vopred oboznámená a vyjadriť svoj názor. Vyžaduje si to, aby biskup zozbieral potrebné informácie a vypočul tých, ktorých práva by mohli byť narušené. Mohlo by napríklad ísť o farára, ktorý zrušením farnosti stratí svoj úrad alebo by ho mohol stratiť. Okrem farára možno vypočuť i veriacich farnosti, hoci to kódex nevyžaduje. Dekrét o každej zmene alebo zrušení farnosti, ktorý vydáva eparchiálny biskup, má obsahovať aspoň stručné dôvody príslušného právneho aktu.

Legitímnosť spájania alebo zrušenia farností mocou zákona nevyklučuje podanie rekuru proti tomuto aktu. Právo podať rekurz má predovšetkým legitímny reprezentant farnosti, ktorým je farár. Veriaci farnosti takisto môžu podať odvolanie. Eparchiálny biskup má prehodnotiť dôvody, pre ktoré sa podáva rekurz zo strany veriacich. Táto otázka má byť prehodnotená s najväčšou rozvážnosťou a v každom jednotlivom prípade.

V zmysle predpisu § 3 farnosť je *ipso iure* právnickou osobou. Farnosť je verejná nekolégiová právnická osoba, ktorá plní vlastnú úlohu so

zreteľom na spoločné dobro. Dôležité je pozrieť sa na to, čo je základom verejnej právnej subjektivity farnosti, a dôležitosť jej udelenia v rámci kánonického poriadku.

Za základ právnej subjektivity sa považujú konštitutívne prvky farnosti, a to nastalo vymedzené spoločenstvo veriacich a titulár farského úradu, ktorému je zverená starostlivosť o farnosť ako vlastnému pastierovi. V kánonickom poriadku farnosť ako každá verejná právnická osoba koná v mene Cirkvi, so zameraním na ciele zodpovedajúce poslaniu Cirkvi. V prípade farnosti sú týmito cieľmi predovšetkým funkcie prislúchajúce farárovi na základe jeho úradu a práva a povinnosti, ktoré kánonický poriadok priznáva veriacim ako spoločenstvu partikulárnej cirkvi. Dôležitý je tu fakt, že právnu subjektivitu nadobúda farnosť samým právom. Farnosť tak nadobúda organizáciu vzhľadom na ciele, ktoré dosahuje, vlastnú autonómiu primeranú povahe a poslaniu, ktoré má naplňať, a v závislosti od autority a úradu biskupa, ktorý ju zriaďuje, ako aj vzhľadom na predpisy, podľa ktorých koná ako vlastný pastier farnosti.

Kongregácia pre klerikov vo svojom usmernení *Postquam apostoli* o spolupráci partikulárnych cirkví hovorí o úlohách a povinnostiach partikulárnych cirkví zriadených ako komunity. Medzi nimi má najvýznamnejšie miesto farnosť, ktorá sa má ako základná štruktúra partikulárnej cirkvi stať živou bunkou partikulárnej cirkvi a oživovať univerzálnu Cirkev. Potvrdzuje sa tak právna subjektivita farnosti ako subjektu záväzkov a práv, ktoré zodpovedajú jej povahe. Veriaci sa v prvom rade majú cítiť členmi farnosti, ktorá oživuje miestnu cirkev,

a vidieť svoje miesto i v živote univerzálnej Cirkvi. K tomu ich má viesť dušpastierska práca farárov.

Na doplnenie tejto témy o právnej subjektivite, ktorú farnosť nadobúda podľa práva, existujú v kánonickom práve aj iné právnické osoby, ktoré majú právnu subjektivitu. Podľa samotného práva sú to:

- cirkvi *sui iuris*,
- eparchie,
- exarcháty,
- spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov, jej provincie a legítimne zriadené domy,
- sekulárne inštitúty, legítimne zriadený seminár, konferencie biskupov,
- spoločnosť apoštolského života.

Okrem týchto právnických osôb môžu právnu subjektivitu nadobudnúť aj iné verejné inštitúcie v Cirkvi, ktorým kompetentná cirkevná autorita dekrétom udelila právnu subjektivitu.

1.1.1 Status farára

Kán. 281 CCEO – § 1. Farár je presbyter, ktorému je ako osobitnému spolupracovníkovi eparchiálneho biskupa zverená pastoračia o duše určitej farnosti ako vlastnému pastierovi pod autoritou eparchiálneho biskupa.

§ 2. Právnická osoba nemôže byť platne farárom.

Z predpisu prvého paragrafu je zrejmé, že farár je vlastným pastierom, ktorý vykonáva pastoračnú starostlivosť o zverenú farnosť. Termín vlastný pastier sa chápe v súvislosti s ďalšími slovami paragrafu, keďže vykonáva starostlivosť o duše zvereneného farského spoločenstva pod autoritou eparchiálneho biskupa a s ním sa podieľa na Kristovej službe ako biskupov hlavný spolupracovník.

Dekrét Druhého vatikánskeho koncilu *Christus Dominus* hovorí: „Hlavnými spolupracovníkmi biskupa sú farári, ktorým sa ako skutočným duchovným pastierom zveruje starostlivosť o duše v presne vymedzenej časti diecézy pod biskupovou právomocou.“ A pod autoritou eparchiálneho biskupa farár „so svojimi pomocníkmi vykonávajú svoje poslanie učiť, posväcovať a viesť tak, aby sa veriaci a farské spoločenstvá naozaj cítili členmi diecézy i celej všeobecnej Cirkvi“.

Na ochranu tohto poslanca majú iba eparchiálni biskupi právomoc vymenúvať farárov tak, aby sa mohli účelnejšie postarať o dobro duší. „Každý farár má však mať vo svojej farnosti zaisťujúcu stálosť vo funkcii, ktorú si vyžaduje dobro duší. Preto nech sa zruší rozdiel medzi farármi, ktorých možno preložiť, a ktorých preložiť nemožno, a nech sa zreviduje a zjednoduší postup premiestňovania a odvolávania farárov, aby mohol biskup vhodnejším spôsobom zabezpečiť dobro duší, zachovávajúc pritom spravodlivosť, ktorú ukladá prirodzené a cirkevné právo.“

Z uvedeného vyplýva úzka spolupráca biskupa a farára. Biskup pri vykonávaní svojej úlohy pastiera má byť napomáhaný presbyterióm vlastnej eparchie, ktoré s ním má spolupracovať vo všetkom. Osobitnými spolupracovníkmi sú farári. Oni sa priamo podieľajú na pastierskom

poslaní vlastného biskupa vo vzťahu k veriacim eparchie, ktorú duchovne pasú.

Takže obidva kódexy uvádzajú zásadu úzkej spolupráce eparchiálneho biskupa a farára. Definícia eparchie a diecézy opisuje tieto podiely Božieho ľudu ako zverené biskupom, ktorí ich majú duchovne pásť za spolupráce farárov. Biskup teda pri vykonávaní svojej úlohy pastiera má byť napomáhaný presbyteriím vlastnej eparchie, ktoré s ním má spolupracovať vo všetkom. Osobitnými spolupracovníkmi biskupa sú farári, ktorí sa podieľajú priamo na pastierskom poslaní vlastného biskupa vo vzťahu k veriacim eparchie, ktorú duchovne pasie.

Služba farára, ktorý má byť ustanovený v posvätnom stupni presbyterátu, sa týka úloh vyučovať, posväcovať, riadiť. Obsah kánonu dovoľuje pridať výrazom vlastný pastier a starostlivosť o duše zvláštny význam. Táto zvláštnosť je vysvetlená v ďalších predpisoch kán. 289 a 290 CCEO, kde sa vysvetľuje, čo znamená vyučovať, posväcovať a riadiť, a ktoré sú hlavné úlohy farára. Z toho vyplýva, že pastoračnou starostlivosťou farára je poskytovať ostatným veriacim z dobier spásy.

Kánonický normatív spája úrad farára s druhým stupňom posvätných rádov, ktorým je presbyterát. Farárom sa preto môže stať len ten, kto prijal posvätný stupeň presbyterátu. To znamená, že ani diakon, ani biskup nezastáva úrad farára. Diakon môže byť pomocníkom farára pri vykonávaní farskej starostlivosti, nemôže sám prevziať starostlivosť o farnosť ani ako farár, ani ako administrátor farnosti, ani ako kaplán. Eparchiálny biskup, biskup koadjútora alebo pomocný biskup riadia činnosť celej eparchie, ale neustanovujú sa za farára konkrétnej farnosti.

Definícia farára v predpise kán. 281 §1 CCEO sa opiera o právne predpisy východných cirkví a odlišuje sa od definície kán. 519 CIC, ktorý prebral takmer celý obsah bez zmeny kán. 451 CIC 1917. Súčasný latinský kódex neobsahuje výraz *presbyter*, hoci predpis kán. 451 CIC 1917 pomenúva farára kňazom. Takto sa poskytnie možnosť v prípade veľkého nedostatku kňazov v súlade s predpisom kán. 517 § 2 CIC 1983 zveriť farnosť aj diakonovi alebo osobe, ktorá ešte nezískala vyššie svätenie, ustanovujúc farárom klerika.

Predchádzajúca kánonická disciplína spájala úrad farára s benefíciom, čiže ustanovenie farára bolo podmienené existenciou benefícia, ktoré zaručovalo jeho živobytie. Nová legislatíva kladie pri definovaní farára dôraz na spoločenstvo, ktoré sa mu zveruje, aby sa oň staral. Do popredia teda vystupuje starostlivosť o duše, duchovná pastoračia. Podobne ako sa eparchiálny biskup stáva pastierom celej eparchie, tak sa farár stáva vlastným pastierom svojej farnosti. Pastoračia eparchie sa zveruje eparchiálnemu biskupovi, ktorý ju duchovne pasie za spolupráce presbytéria. I preto sa farár stáva ako vlastný pastier farnosti osobitným spolupracovníkom eparchiálneho biskupa. Prvok teritoriality tak už nie je všeobecným znakom farnosti. Týmto znakom je práve spoločenstvo veriacich.

Prvoradou úlohou farára je byť vlastným pastierom, ktorý vykonáva pastoračnú starostlivosť o zverenú farnosť. Výraz vlastný pastier treba chápať v súvislosti s upresnením o tom, že pastorálnu starostlivosť o zverené spoločenstvo vykonáva pod autoritou diecézneho biskupa, ku ktorého účasti na službe Krista je povoláný. Predpis kán. 515 CIC je

v tomto prípade explicitnejší a rozsiahlejší ako východný. Presbyterát je posvätná sviatosť, získaná od eparchiálneho biskupa, a pri vykonávaní tejto služby je presbyter závislý od biskupa. Okrem toho od eparchiálneho biskupa prijíma kánonické ustanovenie pre pastoračnú starostlivosť veriacich, ktorí sú *portio* Božieho ľudu, ktorí sú zverení pastoračnej starostlivosti biskupa, ktorému pomáha presbyter. Zverenie konkrétnej farnosti farárovi znamená, že sa stáva blízkym spolupracovníkom eparchiálneho biskupa a spolu s ním sa podieľa na Kristovej službe.

Nakoniec, farár nie je iba delegát biskupa alebo jeho vikár. Moc farára je vlastnou i osobnou, lebo na základe samotného práva je spojená s úradom farára v zmysle predpisu kán. 981 § 1 CCEO. Samozrejme, táto moc je podriadená eparchiálnemu biskupovi, ktorý ju však nemôže ľubovoľne obmedzovať alebo pozbaviť. Keďže tu nejde o riadnu a vlastnú jurisdikčnú moc, vo vonkajšom fóre spojenú so zákonodarnou, výkonnou i súdnou funkciou ani o moc obmedzenú vo vnútornom fóre vo farskej sfére, má farár veľmi širokú administratívnu moc s dôležitými dôsledkami vo vonkajšej sfére.

Farár spolu s kaplánom a ostatnými presbytermi určenými na službu vo farnosti zviditeľňuje v určitej časti miestnej cirkvi rôznorodosť biskupskej služby a predstavuje ho ako učiteľa, kňaza a pastiera.

Vykonávanie služby pod autoritou vlastného eparchiálneho biskupa ukazuje na zodpovednosť biskupa dať do farnosti ako farára dobrého pastiera, zodpovedného za prácu na večnej spáse duší veriacich. Farári majú byť pri vykonávaní svojej úlohy naplnení Božím Duchom a nie duchom tohto sveta. Okrem toho majú vynikať zbožnosťou,

horlivosťou za duše a inými čnosťami potrebnými na vykonávanie starostlivosti o duše.

Nie všetci presbyteri vysvätení pre službu v eparchii dostávajú úrad a titul farára. Je zjavné, že medzi presbytermi eparchie farár zastáva výnimočné miesto, pretože síce svoju úlohu koná pod autoritou eparchiálneho biskupa podobne ako ostatní kňazi, ale zároveň so zvereným úradom preberá špecifické postavenie, ktoré kódex vyjadruje spojením „vlastným pastierom“. Prívlastok „vlastný“ znamená, že farár vykonáva svoju moc vo farnosti vo vlastnom mene, nie ako vikár biskupa. Jeho moc je riadna, pretože je spojená s úradom, ktorý sa mu zveruje. Zároveň je vlastná, čiže vykonávaná vo vlastnom mene.

Druhý paragraf kán. 281 CCEO vysvetľuje, že farárom nemôže byť právnická osoba. Tak sa zavrhuje prax, podľa ktorej predchádzajúca legislatíva dovoľovala zveriť úrad farára nielen fyzickej osobe, ale i právnickej osobe.

Predchádzajúci normatív dovoľoval, aby sa farárom stal nielen kňaz, ale i morálna osoba. Vojenský kapláni sa mali riadiť zvláštnymi predpismi Svätej stolice. Podľa motu proprio *Cleri sanctitate* sa farárom nemohla stať právnická osoba. Právnická osoba sa však mohla spojiť s farnosťou, ak táto osoba mala nielen časné ciele, ale i duchovné. K tomuto spojeniu dávala súhlas Apoštolská stolica a v prípade patriarchálnych cirkví patriarcha so súhlasom stálej synody.

Študijná skupina pápežskej komisie na revíziu Kódexu východného kánonického práva (*PCCICOR*) v júni 1979 presunula toto ustanovenie kán. 490 na definíciu farára. Potvrdila tým, že farárom musí byť v každom

prípade fyzická osoba, a predpis kán. 281 bol potvrdený v októbri 1985. Dôvodom, prečo kódex zaviedol výslovný zákaz toho, že právnická osoba nemôže byť farárom, je pravdepodobne snaha zabrániť tomu, aby farnosť viedla nejaká skupina ľudí ako predstavenstvo. A napokon, definícia farára ako presbytera jasne hovorí o tom, že to má byť fyzická osoba a nie právnická.

1.1.2 Farnosť v rehoľnom inštitúte

Kán. 282 CCEO – § 1. Eparchiálny biskup, nie však administrátor eparchie, môže po konzultácii s presbyterskou radou a so súhlasom vyššieho predstaveného rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov zriadiť farnosť v chráme tohto inštitútu alebo spoločnosti pri zachovaní kán. 480.

§ 2. Toto zriadenie musí byť vykonané písomnou dohodou medzi eparchiálnym biskupom a vyšším predstaveným rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov, v ktorej má byť presne stanovené to, čo sa vzťahuje na vykonávanie farskej služby, na osoby, ktoré majú byť pridelené do farnosti, na ekonomické záležitosti, ako aj práva a povinnosti členov tohto inštitútu alebo spoločnosti a farára v tomto chráme.

Predpis kán. 282 § 1. hovorí o tom, že sa môže ustanoviť farnosť v chráme niektorého rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov alebo spoločnosti apoštolského života.

Kompetentným zriaďiť farnosť je eparchiálny biskup po konzultácii s presbyterskou radou a so súhlasom vyššieho predstaveného rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov. Táto kompetencia však nepatrí eparchiálnemu administrátorovi.

Koncilový dokument *Christus Dominus* hovorí o zverení farnosti rehoľnému inštitútu a v dokumente sa odporúča: „*Najmä vzhľadom na naliehavé potreby duší a nedostatok diecézneho duchovenstva biskupi môžu vyzvať rehoľné inštitúty, ktoré sa nevenujú čisto kontemplatívnemu životu, aby svojou pomocou prispeli k rozličným pastoračným službám, berúc však ohľad na vlastný ráz každého inštitútu. A predstavení nech sa podľa svojich možností pričinia, aby sa ich inštitúty podujali na túto spoluprácu a prevzali – aspoň dočasne – aj farnosť.*“

Prvý paragraf dovoľuje zriaďiť farnosť v chráme rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života, pápežského alebo eparchiálneho práva, ktorá bude využívať chrám inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov. Zveriť farnosť inštitútu alebo spoločnosti je iba v kompetencii eparchiálneho biskupa, nie eparchiálneho administrátora, a to so súhlasom najvyššieho predstaveného a po porade s presbyterskou radou. Farnosť nemožno zriaďiť v chráme monastiera ani vymenovať za farára mnícha bez súhlasu patriarchu, ak ide o farnosť v hraniciach územia patriarchálnej cirkvi.

Druhý paragraf tohto kánonu špecifikuje, ako sa má uskutočniť toto zriadenie. Najskôr musí byť podpísaná dohoda medzi eparchiálnym biskupom, ktorý je kompetentný zriaďiť farnosť, a vyšším predstaveným. V nej treba stanoviť, čo sa vzťahuje na vykonávanie farskej služby v chráme, osoby, ktoré majú byť pridelené do farnosti, ekonomické

a administratívne náležitosti farnosti, ako aj práva a povinnosti členov inštitútu alebo spoločnosti a farára v tomto chráme.

Predchádzajúci východný normatív v motu proprio *Cleri sanctitate* v kán. 491 dovoľoval eparchiálnemu biskupovi zveriť farnosť rehoľnému domu. Týmto aktom sa farnosť nestávala rehoľnou, ale ostávala sekulárnou. Eparchiálny biskup mohol z rozumného dôvodu odvolať toto zverenie farnosti rehoľnému domu. Kompetentný predstavený tohto domu sa mohol z rovnakého dôvodu zriecť zverenia, pri zachovaní klauzúl dohody, ktorú medzi sebou uzavreli. V prípade, že sa farnosť spájala s rehoľnou právnickou osobou, stávala sa rehoľnou farnosťou. Pre takúto farnosť, či už zverenú rehoľnému domu, alebo spojenú s právnickou osobou, mal byť ustanovený farár.

Eparchiálny biskup môže zveriť inštitútu diela a úrady, ktoré nie sú priamo späté s činnosťou a aktivitami inštitútu, a preto mu nepatria ako také. Napriek tomu sú aj tieto diela v istom zmysle slova vlastné inštitútu, keďže patria k jeho cieľom. Termín zveriť znamená odovzdať zodpovednosť za nejaké pastoračné dielo inštitútu, pretože inštitút sa vníma ako vhodný a schopný plniť toto dielo.

Po zverení diela alebo úradov inštitútu je dôležité upraviť vzťahy medzi biskupom a rehoľníkmi, aby sa predišlo možným sporom a nedorozumeniam prostredníctvom dohody. Dohoda nie je zmluvou medzi zainteresovanými stránkami, skôr prostriedkom, ktorým sa určia vzťahy, činnosť, diela alebo úrady, osoby, ktoré ich budú plniť, ekonomické otázky, čas trvania záväzku a možnosť alebo spôsob jeho

ukončenia. Za inštitút sa podpisuje vyšší predstavený tohto rehoľného inštitútu.

Súčasný normatív je prehľadnejší a odstraňuje v dnešnej dobe prakticky ťažko uskutočniteľné spájanie farností a právnických osôb s duchovným a svetským zameraním, napríklad rôzne charitné organizácie, ktoré riadi svetské právo.

1.1.3 Vyňatie zo starostlivosti farára

Kán. 283 CCEO – Eparchiálny biskup nemá vyňať zo starostlivosti farára, ani celkom, ani čiastočne, určité spoločenstvá osôb, budovy a miesta, ktoré sa nachádzajú na území farnosti a nie sú právne vyňaté, ak to nie je z vážneho dôvodu.

Vyňatie spod právomoci ako právna ustanovizeň sa po prvýkrát objavila v siedmom storočí. Dovtedy podliehal život cirkevných komunít náhľadu biskupa, ktorý dbal na všetky oblasti a skupiny veriacich v Krista. Chalcedónsky koncil potvrdil dominanciu biskupov nad všetkými veriacimi v eparchii a potvrdil právo biskupa aj voči rozmáhajúcemu sa mníšskemu spôsobu života. V kán. 4 biskup mal dozerat' na život mníchov, aby nevykonávali také aktivity, ktoré nesúviseli s ich povolaním. V kán. 8 tohto istého koncilu sa predpisuje pre klerikov hospicov, monastierov a svätých mučeníkov, aby podľa starobylého zvyku predchádzajúceho od otcov ostali podriadení biskupovi mesta. Mnísi rovnako ako ostatní klerici i laici boli podriadení kompetenciám biskupa vo všetkom.

Aj Trullanský koncil sa v kán. 42 zmieňuje o pustovníkoch, ktorí odchádzali z púšte, predchádzali mestami a žili medzi ľudmi, čím spôsobovali urážku svojej vlastnej profesie. Kánon im predpisoval, aby vstúpili do niektorého kláštora a stali sa jeho členmi alebo sa vrátili na púšť, od ktorej pochádza ich meno, a nespôbovali neporiadok v Cirkvi a znepokojenie medzi ľudmi. Aj Konštantínopolská synoda v roku 861 vo svojom kán. 1 dovoľovala zriadiť monastier na území niektorej eparchie len so súhlasom jej biskupa, s jeho dovolením a požehnaním. Na Východe boli kláštory a monastiere stále podriadené biskupovi a územia, kde sa nachádzali, tvorili súčasť života miestnej cirkvi. Starobylá východná Cirkev nepoznala monastiere vyňaté z jurisdikcie eparchiálneho biskupa.

Prameňom predpisu je kán. 505 § 2 motu proprio *Cleri sanctitate*. Uvádza všeobecný princíp, podľa ktorého sa biskupovi nedovoľuje aplikovať vyňatie z farskej jurisdikcie spoločenstiev osôb, budov, miest, ktoré sa nachádzajú na území farnosti a z rovnakého dôvodu patria do okruhu pastoračnej starostlivosti farára. Vyňatie môže byť urobené, len ak sú právne vyňaté na základe iného titulu alebo z pastoračnej starostlivosti napríklad semináre, inštitúty zasväteného života a stauropegijské monastiere.

Predpis tohto kánonu uvádza všeobecný princíp, podľa ktorého sa biskupovi nedovoľuje aplikovať vyňatie z farskej jurisdikcie spoločenstiev osôb, budov, miest, ktoré sa nachádzajú na území farnosti a z rovnakého dôvodu patria do okruhu pastoračnej starostlivosti farára. Vyňatie môže byť urobené, len ak sú právne vyňaté na základe iného

titulu alebo môžu byť uskutočnené z vážneho dôvodu. Spoločné právo vyníma z pastoračnej starostlivosti napríklad semináre v zmysle predpisu kán. 336 § 2, inštitúty zasväteného života eparchiálneho práva, aby sa čo najlepšie zabezpečilo dobro inštitútov a potreby apoštolátu, v zmysle predpisu kán. 412 § 2, a stauropegijské monastiere, kán. 434 CCEO.

Ustanovizeň exempcie má v Cirkvi svoju históriu. Kánonický normatív ho neuplatňuje len smerom k jurisdikcii eparchiálneho biskupa, ale aj smerom k duchovnej starostlivosti farára. Podobne ako môže byť z jurisdikcie biskupa urobená exempcia, tak ju východný kódex dovoľuje urobiť aj vzhľadom na pôsobenie farára vo farnosti. Farár sa má starať o všetkých veriacich a o všetky cirkevné dobrá, ktoré sa nachádzajú v hraniciach územia farnosti. Predchádzajúci normatív dával eparchiálnemu biskupovi ako hlave miestnej cirkvi možnosť vyňať spod jurisdikcie farára rehoľníkov a posvätné domy. Terajší predpis rozširuje právomoc biskupa na spoločenstvo osôb, budovy a miesta, ktoré sú na území farnosti. Aby toto vyňatie zodpovedalo duchu kánonického predpisu, má sa robiť len z vážneho dôvodu.

Spravidla teda nie je prípustné vyňať z farskej starostlivosti osoby alebo časné dobrá. Farnosť totiž tvorí komplexný celok, ktorý môže narušiť vyňatie akejkolvek jeho časti. Aby to nebolo na škodu duchovnej pastorácie, predpis kán. 283 CCEO nabáda eparchiálneho biskupa, aby nerobil akt vyňatia z farskej pastorácie. Je tu rozdiel oproti predchádzajúcemu normatívu, ktorý sa začínal slovami dovolenia vyňať z farskej pastorácie. Predchádzajúce „môže vyňať“ bolo nahradené aktuálnym „nemá vyňať“.

Farár poskytuje duchovnú starostlivosť o veriacich, ktorí nie sú vyňatí z jeho moci. Svoj úrad zastáva *ex officio*, preto je jeho právomoc riadna a vlastná. Svoje právo môže farár delegovať iným, ak tomu nebráni zákon. Farár vykonáva svoj úrad nad farníkmi, to znamená nad pokrstenými obyvateľmi, ktorí majú na území farnosti trvalé alebo prechodné bydlisko. Z moci farára môže veriacich vyňať kánonické právo, biskup alebo pápež. Moci farára nikdy nepodliehajú semináre, nábožné združenia, rehoľné domy, nemocnice, väzenia a ústavy spravované vlastným duchovným správcom, ktorého vymenoval biskup.

1.1.4 Vymenovanie farára

Kán. 284 CCEO – § 1. Právo vymenovať farárov má jedine eparchiálny biskup, ktorý ich vymenúva slobodne.

§ 2. Vo farnostiach, ktoré sú zverené členom rehoľných inštitútov alebo spoločností spoločného života na spôsob rehoľníkov, navrhuje súceho presbytera eparchiálnemu biskupovi vyšší predstavený, pri neporušení dohôd uzavretých s eparchiálnym biskupom alebo inou autoritou vymedzenou partikulárnym právom vlastnej cirkvi *sui iuris*.

§ 3. Farár je vo svojom úrade stály, preto nemá byť vymenovaný na vymedzený čas, iba ak:

- 1. ide o člena rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov;**
- 2. kandidát s tým písomne súhlasil;**

3. ide o zvláštny prípad, ktorý si vyžaduje súhlas kolégia eparchiálnych konzultorov;

4. partikulárne právo vlastnej cirkvi *sui iuris* to dovoľuje.

Predpis tohto kánonu v prvom paragrafe stanovuje a vymedzuje kompetenciu vymenúvať farárov, ktorá patrí len eparchiálnemu biskupovi, ktorý ho vymenúva slobodne. Predpis sústreďuje pozornosť na eparchiálneho biskupa, ktorému je zverená pastoračná starostlivosť o eparchiu, aby ju pásol za spolupráce presbyteria.

Biskupovi v pastoračnej starostlivosti v eparchii pomáhajú presbyteri, zapísaní alebo presídlení načas do jeho eparchie z iných eparchií alebo i z iných cirkví *sui iuris*. Väčšina z týchto presbyterov v pastoračnej starostlivosti o veriacich v Krista vykonáva úrad farára vymedzenej farnosti.

Eparchia je rozdelená na farnosti nielen z ekleziologického, ale aj z kánonického hľadiska. Kódex definuje farnosť ako určité spoločenstvo veriacich v Krista, natrvalo ustanovené v eparchii, o ktoré pastoračná starostlivosť je zverená farárovi. Jemu eparchiálny biskup kánonicky zveruje farnosť tým, že ho vymenúva za farára niektorej farnosti.

Druhý nicejský koncil v kán. 3 vyhlásil sa neplatné každé nadobudnutie niektorého stupňa posvätného stavu – biskupa, presbytera alebo diakona, ktoré by sa bolo stalo zásahom svetských mocipánov. Odvoláva sa pritom na Apoštolský kán. 30, v ktorom sa odsudzuje, aby sa niekto stal biskupom na podnet svetskej vlády.

Jedným zo spôsobov zverovania úradu je slobodné vymenovanie. Tento spôsob sa používa aj pri udeľovaní úradu farára. Eparchiálny biskup ho má udeliť slobodne, a to vymenovaním. Dôležité je pri tom, aby nebola obmedzená vonkajšia sloboda biskupa pri vymenúvaní farárov. Samozrejme, kánonická disciplína pozná tresty za zasahovanie do slobodného udeľovania úradu. Predpis kán. 1460 CCEO o tých, ktorí sa priamo alebo nepriamo obrátili na občiansku autoritu, aby s jej naliehaním získali posvätné svätenie, úrad alebo inú úlohu v Cirkvi, sankcionuje primeraným trestom, nevylučujúc väčšiu exkomunikáciu a ak ide o klerika, aj prepustenie.

Eparchiálny biskup vymenovaním farárov vo farnostiach svojej eparchie má za následok, že farári sebe zverenú starostlivosť o duše veriacich v Krista vykonávajú pod autoritou vlastného eparchiálneho biskupa. Vyžaduje to teda vytváranie a pestovanie spoločenstva medzi biskupom a jeho presbytermi. V kánonickej disciplíne starobylej Cirkvi sa zdôrazňoval fakt, že presbyter nemôže konať bez biskupa alebo proti nemu. Keďže farár dostáva farnosť od biskupa, neokupuje ju sám od seba, a preto celá jeho pastoračná starostlivosť o veriacich, ktorých mu zveril biskup, je závislá od biskupa, čiže vykonáva ju pod jeho autoritou. Výraz pod autoritou biskupa neznamená obmedzenie farára v jeho činnosti a iniciatíve alebo dokonca nejaké umenšovanie jeho úradu. Naopak, je dôvodom dôstojnosti a vážnosti úradu farára, takže jeho postava pod autoritou biskupa dostáva krásu, vážnosť a dôstojnosť.

Preto je z hľadiska pastoračnej služby biskupa veľmi dôležité, aby vzťah medzi biskupom a jeho presbytermi vyhádzaľ z dokumentov

Cirkvi. O tom hovorí dekrét *Presbyterorum ordinis* v siedmom bode: „*Všetci knězi mají spolu s biskupmi účast na jedinom a tom istom Kristovom kněžstve a účinkovaní, takže sama jednota svätenia a poslania si vyžaduje hierarchické spoločenstvo s biskupským stavom, ktoré sa neraz výborne prejavuje v liturgickej koncelebrácii... Keďže knězi dostali pri vysviacke dar Ducha Svätého, biskupi v nich majú nevyhnutných pomocníkov a poradcov v službe a úlobe učiť, posväcovať a spravovať Boží ľud. Pre túto spoluúčasť na jedinom a tom istom Kristovom kněžstve a účinkovaní nech teda biskupi pokladajú knězov za svojich bratov a priateľov... Nech ich radi vypočujú, ba nech sa s nimi radia a vymieňajú si s nimi názory na požiadavky pastoračnej činnosti a otázky, ktoré sa týkajú záujmov diecézy. Knězi zas, majúc na zreteli plnosť kněžského svätenia, ktorému sa tešia biskupi, nech si v nich uctievajú autoritu Krista, najvyššieho pastiera. Nech sú teda so svojím biskupom zjednotení v úprimnej láske a poslušnosti. Táto kněžská poslušnosť, preniknutá duchom spolupráce, má svoj základ práve v účasti na biskupovom účinkovaní, ktorej sa knězom dostáva vysviackou a úradným cirkevným poverením (kánonickou misiou).*“

Preto farár nemôže vytvoriť nové spoločenstvo bez biskupa, znamenalo by to oddelenie sa od Cirkvi, lebo biskup na základe apoštolského nástupníctva patri do kolégia biskupov a je jej reprezentantom. Takisto nemá odmietat' poslušnosť voči biskupovi, ktorý mu zveruje úrad farára vo farnosti, aby neškodil nielen svojej službe, ale ani pastoračnej aktivite biskupa, ktorý je zodpovedný za duchovný život celej eparchie, a teda každej farnosti. Preto každý farár má stáť na čele farskej komunity vždy v jednote s biskupom.

Druhý paragraf tohto kánonu predvída výber súceho presbytera vyšším predstaveným inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov, keď sa farská starostlivosť zveruje členovi tohto inštitútu alebo spoločnosti. Toto všetko sa má uskutočniť v intenciách dohôd uzatvorených s eparchiálnym biskupom alebo autoritou na to oprávnenou partikulárnym právom vlastnej cirkvi *sui iuris*.

Dôležitý je rozdiel medzi zverením farnosti rehoľnému inštitútu alebo spoločnosti, zverením farnosti jednotlivému rehoľníkovi alebo členovi spoločnosti a zverením farnosti rehoľníkovi ako jednotlivcovi, ktorý ju nespravuje mocou ani v zmysle kán. 282 § 1, ani v zmysle paragrafu 2 tohto kánonu. Len v týchto dvoch prípadoch sa treba držať predpísaných podmienok. Netýka sa to prípadu rehoľníka, ktorý nepreberá pastoračnú starostlivosť o farnosť ako člen niektorého inštitútu alebo spoločnosti, ktorým eparchiálny biskup zveril farnosť a ustanovil súceho presbytera, ktorého vybral predstavený, ale ako samostatný presbyter, ktorý sa nachádza mimo inštitútu alebo spoločnosti, vykonáva službu v eparchii a eparchiálny biskup mu zveril farnosť. Môže sa to udiť v nasledujúcich prípadoch v zmysle predpisov kán. 489 a 548 CCEO indult exklaustrácie z monastiera a následné zapísanie na základe predpisu kán. 494 a 549 CCEO a legitímny prepustením rehoľníka, ktorý je ustanovený v posvätnom stupni v zmysle predpisu kán. 502 CCEO.

Eparchiálny biskup môže zveriť inštitútu diela a úrady, ktoré nie sú priamo späté s činnosťou a aktivitami inštitútu, a preto mu ako také nepatria. Napriek tomu sú aj tieto diela v istom zmysle slova vlastné inštitútu, keďže patria k jeho cieľom. Termín zveriť znamená odovzdať

zodpovednosť za nejaké pastoračné dielo inštitútu, pretože inštitút sa vníma ako hodný a schopný plniť toto dielo.

Po zverení diela alebo úradov inštitútu je dôležité upraviť vzťahy medzi biskupom a rehoľníkmi, aby sa predišlo možným sporom a nedorozumeniam prostredníctvom dohody. Dohoda nie je zmluvou medzi zainteresovanými stránkami, skôr prostriedkom, ktorým sa určia vzťahy, činnosť, diela alebo úrady, osoby, ktoré budú plniť, ekonomické otázky, čas trvania záväzku a možnosť alebo spôsob jeho ukončenia. Za inštitút sa pod ňu podpisuje vyšší predstavený rehoľného inštitútu.

V prípade rehoľníka, ktorý sa stáva farárom, má byť zjavné, že ide o rehoľníka inštitútu alebo spoločnosti, v ktorých chráme bola zriadená farnosť. Je prirodzené, že ak je zriadená farnosť v rehoľnom inštitúte, úrad farára bude zastávať niekto z členov tohto inštitútu, kto je vysväteným kňazom. Nebolo by rozvážne poveriť vedením farnosti eparchiálneho kňaza, ak má inštitút alebo spoločnosť svojich kňazov.

V takomto prípade je dôležité mať súhlas predstaveného. Eparchiálny biskup nemôže vymenovať za farára žiadneho rehoľníka, ak na to nemá predchádzajúci súhlas jeho vyššieho predstaveného alebo ak mu sám vyšší predstavený nenavrhne súceho rehoľníka na túto úlohu. Bez súhlasu vyššieho predstaveného by bolo vymenovanie právne neúčinné. Aj keď sa to v kánone výslovne nespomína, treba, aby i samotný rehoľník, ktorý má prevziať úrad farára, prijal ho slobodne a nenútene.

Na mieste je otázka, či rehoľný predstavený môže vyžadovať od niektorého zo svojich kňazov – rehoľníkov, aby prijali úrad farára ponúkaný eparchiálnym biskupom. Zdalo by sa ako pravdepodobné, že

tak môže učiť, a rehoľník, ktorý je mu podriadený, má prijať úrad farára mocou sľubu poslušnosti. Odpoveď však treba hľadať v štatúte rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života, ktoré sú ich vlastným právom. Nesmieme totiž zabúdať, že vykonávanie úradov v eparchii alebo diecéze *sensu stricto* nepatrí k vlastným dielam inštitútu, ktoré by zaväzovali každého člena inštitútu. Sú to diela, ktoré treba konať mimo inštitútu, ktoré nie sú predmetom záväzkov prijatých rehoľnými sľubmi. Tieto kauzy musí predstavený vždy riešiť citlivo, po rozhovore s vlastnými podriadenými a so zreteľom na potreby miestnej cirkvi, ako aj na možnosti spolupráce rehoľníkov s biskupom eparchie a jej duchovenstvom.

V záverečnej schéme navrhovaného partikulárneho práva pre metropolitnú cirkev *sui iuris* na Slovensku, ktorú pripravila pracovná skupina Rady hierarchov tejto cirkvi, mal kán. 824 CCEO uvedený ako článok 23 toto znenie:

§ 1. Právo vymenovať farárov má jedine eparchiálny biskup, ktorý ich vymenúva slobodne. Farár je vo svojom úrade stály, preto sa v Prešovskej metropolitnej cirkvi *sui iuris* farári nevymenúvajú na vymedzený čas s výnimkou prípadov uvedených v kánone 284 § 3, bod. 1 – 3 CCEO.

§ 2. Farnostiam, ktoré sú zverené členom rehoľných inštitútov alebo spoločností spoločného života na spôsob rehoľníkov, navrhuje súceho presbytera eparchiálnemu biskupovi ich vyšší predstavený, pri neporušení dohôd uzavretých s eparchiálnym biskupom.

Tretí paragraf kán. 824 hovorí o stabilite farára vo farnosti. Môžeme povedať, že je to jeden z charakteristických znakov úradu farára. Druhý

vatikánsky koncil v dekréte *Christus Dominus* hovorí: „Každý farár má však mať vo svojej farnosti zaistenú stálosť vo funkcii, ktorú si vyžaduje dobro duší. Preto nech sa zruší rozdiel medzi farármi, ktorých možno preložiť, a ktorých preložiť nemožno, a nech sa zreviduje a zjednoduší postup premiestňovania a odvolávania farárov, aby mohol biskup vhodnejším spôsobom zabezpečiť dobro duší, zachovávajúc pritom spravodlivosť, ktorú ukladá prirodzené a cirkevné právo.“ Takže týmto dekrétom zrušil akýkoľvek rozdiel medzi vymeniteľnými a nevymeniteľnými farármi, potvrdil však zásadu, podľa ktorej musí mať farár vo svojom úrade potrebnú stabilitu, požadovanú pre dobro duší, základný účel a zmysel pastoračnej služby.

Takže jedným z kritérií farárovej stability je zabezpečenie pastoračnej starostlivosti zamerané na *salus animarum suprema lex*, a naplánovanie a realizáciu pastoračných aktivít pre dobro nesmrteľných duší v súlade s predpismi kódexu, ktoré v dôsledku toho predpísal zveriť farnosť *ad tempus indefinitum*. Okrem kánonického normatívu o odvolávaní a prekladaní farárov medzi kritériá, ktoré limitujú stabilitu a zotrvanie farára v úrade, treba uviesť, že od farárov sa žiada zrieknutie sa úradu po dovŕšení sedemdesiateho piateho roka života. Okrem toho sú aj iné spôsoby zániku úradu farára v zmysle predpisu práva.

Všetci farári majú byť vo svojom úrade stáli. Do tejto kategórie patrí teritoriálny farár, osobný farár, kňaz, ktorému sa pastoračná starostlivosť o farnosť zveruje *in solidum*, kňaz s mocou a fakultami farára, ktorý je vedúcim pastoračnej starostlivosti o farnosť zverenú viacerým kňazom ako celku. Latinský kódex k nim dopĺňa kňaza, ktorý je vlastným pastierom akoby farnosti, ktorá je postavená na roveň farnosti, a kňaza,

ktorému sa ako duchovnému správcovi nastálo zveruje aspoň sčasti pastoračná starostlivosť o nejaké spoločenstvo alebo o osobitnú skupinu veriacich. Na základe tejto zásady majú byť všetci farári vymenovaní na nevymedzený čas, keďže farár požíva stabilitu v úrade farára, má byť vymenovaný *ad tempus indeterminatum*.

Napriek tomu zákonodarca dovoľuje aj vymenovanie farárov na vymedzený čas, a to v prípade, že ide o niektorý z nasledujúcich prípadov, ktoré uvádza tretí paragraf predpisu kán. 284:

1. ide o člena rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov;
2. kandidát s tým písomne súhlasil;
3. ide o zvláštny prípad, ktorý si vyžaduje súhlas kolégia eparchiálnych konzultorov;
4. partikulárne právo vlastnej cirkvi *sui iuris* to dovoľuje.

Toto časové vymedzenie trvanie úradu farára sa hneď po zásade jeho stability v úrade, ktorá potvrdzuje časovú nevymedzenosť, môže zdať ako protirečiace. Stabilita v úrade nie je vyhradená len vymenovaniu na vymedzený čas. V takom prípade by chýbala táto vlastnosť vymenovaniu na vymedzený čas. Stabilita sa nemá aplikovať výlučne na čas vymenovania, ale na farára, ktorý ju má v priebehu času vymenovania, nevymedzeného, ale aj vymedzeného.

Už v treťom a štvrtom storočí sa proti cirkevným ustanoveniam stávalo, že klerici – biskupi, presbyteri a diakoni prechádzali z jedného mesta do druhého. Prvý nicejský koncil v kán. 5 ustanovil, že je neplatné takéto odchádzanie z vlastnej komunity. Každý, kto takto urobil, sa v

súlade s dávnym zvykom musí vrátiť do svojej cirkvi, pre ktorú bol vysvätený. Každý klerik je ordinovaný pre vlastnú cirkev, kde má vykonávať svoju službu. Predpisy koncilu neschvaľujú ambicióznosť niektorých klerikov, ktorí odchádzali z vlastných cirkví, aby sa uplatnili niekde inde alebo žili mimo vlastnej cirkevnej komunity. Poukázaním na stabilitu vo vlastnom spoločenstve sa malo predchádzať neporiadkom v Cirkvi. Každý klerik navyše bol vysvätený s nejakým titulom a pre nejaký oltár, čo potvrdil kán. 6 Chalcedónskeho koncilu, ktorý zakazoval svätenia bez cirkevného vyznačenia pre nejaký úrad alebo funkciu bez titulu. Kto bol vysvätený, mal zaujať chrám v meste alebo na vidieku, alebo kaplnku, svätyňu alebo monastier. Vysviacka bez titulu bola neplatná a takto vysvätený i na zahanbenie svätiaceho nemohol vykonávať funkciu nikde. Každý bol vysvätený pre nejakú službu, preto nie je dovolené odchádzať zo spoločenstva, pre ktorého službu bol niekto vysvätený. Týmto sa potvrdzovala stabilita klerikov v úrade.

Predpisy latinského kódexu dovoľujú diecéznemu biskupovi vymenovať farára na vymedzený čas len vtedy, keď to dekrétom pripustila konferencia biskupov. Konferencia biskupov Slovenska v snahe zabezpečiť pastoračnú starostlivosť pre veriacich vo farnostiach čo najvhodnejším spôsobom, aby nikomu nechýbala starostlivosť pastiera, ktorým je farár farnosti, 27. októbra 2011 rozhodla a stanovila na základe predpisu kán. 522 CIC, že je odôvodnené, aby jednotliví biskupi v medziach svojej kompetencie vymenúvali farárov nielen na neobmedzený čas, ale aj na určitý čas – deväť rokov.

1.1.5 Predpoklady na úrad farára

Kán. 285 CCEO – § 1. Aby presbyter mohol byť vymenovaný za farára, je potrebné, aby sa vyznačoval dobrými mravmi, zdravou náukou, horlivosťou za duše, rozvážnosťou a ostatnými čnosťami a vlastnosťami, ktoré pre chvályhodné vykonávanie farskej služby vyžaduje právo.

§ 2. Ak je presbyter viazaný manželstvom, dobré mravy sa vyžadujú aj od manželky a detí, ktoré s ním bývajú.

§ 3. Eparchiálny biskup má uprázdnenú farnosť bez akéhokoľvek uprednostňovania osôb udeliť tomu, koho po zvážení všetkých okolností považuje za súceho; aby si utvoril úsudok o súčnosti, má si vypočúť mienku protopresbytera a vykonať vhodné zisťovania, po vypočutí, ak je to potrebné, aj iných veriacich v Krista, predovšetkým klerikov.

O predpokladoch na úrad farára hovorí prvý paragraf tohto kánonu, ktorý vymenúva osobné predpoklady potrebné na chvályhodné vykonávanie tohto úradu. Opakuje sa tu predpis kán. 281 § 1, že zveriť úrad farára možno presbyterovi, ktorý sa vyznačuje dobrými mravmi, zdravou náukou, horlivosťou za duše, rozvážnosťou a ostatnými čnosťami a vlastnosťami, ktoré pre tento úrad vyžaduje právo.

Základnou podmienkou získania úradu farára je, že kandidát musí byť vysvätený v druhom stupni kňazstva, ktorým je presbyterát. Farnosť nemôže byť zverená do starostlivosti diakonovi, úrad pastiera duší v určitej farnosti môže zastávať len presbyter. Ak by biskup zveril farnosť

niekomu, kto nemá posvätný stupeň presbyterátu, laikovi, klerikovi s nižšími posvätnými rádmi alebo diakonovi, úkon by bol neplatný a osoba nespôsobilá. Takže úrad farára, ktorý je spojený s plnou starostlivosťou o duše, na ktorej plnenie sa vyžaduje vykonávanie kňazského rádu, nemožno platne udeliť tomu, kto ešte nebol vysvätený za kňaza.

K základným vlastnostiam farára patria dobré mravy, zdravá náuka, horlivosť za duše, rozvážnosť a ostatné čnosti a vlastnosti vyžadované právom na chvályhodné vykonávanie farskej služby. Všetky uvedené vlastnosti robia niekoho súcim vykonávať farskú službu. Súcosť farára vychádza predovšetkým z jeho príslušnosti k Cirkvi, z jeho plného spoločenstva s Katolíckou cirkvou v momente udeľovania úradu farára. Ako prvé sa vyžadujú od farára dobré mravy. Dobrými mravmi sa v kánonickom poriadku majú vyznačovať držitelia viacerých úradov. Medzi nich patrí v prvom rade biskup, kandidáti na posvätnú vysviacku, kandidáti do noviciátu monastiera, audítor kolégiového tribunálu, člen pastoračnej rady v eparchii. Zdravá náuka sa okrem farára požaduje od administrátora eparchie, protosynkela a synkelov. Horlivosťou za duše sa okrem farára má vyznačovať aj biskup.

Predpisy kán. 285 § 1 CCEO nezahŕňajú celú škálu vlastností, ktorými sa má vyznačovať farár pri vykonávaní svojho úradu. Preto sa pripájajú vlastnosti, ktoré na vykonávanie farskej služby vyžadujú predpisy spoločného a partikulárneho práva. Zvlášť predpisy partikulárneho práva, ktoré sa nenachádzajú v spoločnom práve, pretože sú pripravené a vydané so zreteľom na život v konkrétnej miestnej cirkvi *sui iuris*, ktorá

sa nachádza v rozdielnych podmienkach, najmä keď berieme do úvahy rôzne okolnosti, ako je napríklad v súčasnosti nedostatočný počet kňazov, rozľahlosť eparchie a iné dôvody.

V latinskej schéme kódexu z roku 1977 sa nachádzal – ako vlastnosť požadovaná od farára – „misionársky duch“. Okrem toho k ďalším čnostiam bolo doplnené „vrátane ľudských“. Hoci komisia na revíziu kódexu neponechala túto požiadavku v promulgovanom texte, je predsa žiaduce, aby sa kandidát na úrad farára vyznačoval i ľudskými čnosťami.

V tomto duchu kongregácia pre klerikov vo svojej inštrukcii *Pastoračné obrátenie farského spoločenstva v službe evanjelizačného poslanca Cirkvi* predsa požíva celú farnosť k misionárskej činnosti. Konciloví otcovia vskutku predvídavo napísali: „Pastoračná starostlivosť má byť okrem toho vždy preniknutá misionárskym duchom.“ V nadväznosti na toto učenie svätý Ján Pavol II. ďalej upresnil: „Farnosť treba zdokonalit’ a integrovať v mnohých ďalších aspektoch. Stále však zostáva nezastupiteľným organizmom a má prvoradý význam vo viditeľných štruktúrach Cirkvi“, aby „sa evanjelizácia stala základom celej pastoračnej činnosti ako prioritná a naliehavá úloha“. Benedikt XVI. neskôr učil, že „farnosť je maják, ktorý vyžaruje svetlo viery, a tým naplňa najhlbšie a opravdivé túžby ľudského srdca, pretože dáva životu jednotlivcov a rodín zmysel a nádej“. Napokon pápež František pripomína, že „farnosť prostredníctvom všetkých svojich aktivít povzbudzuje a formuje svojich členov, aby boli činní v evanjelizácii“.

Druhý paragraf tohto kánonu hovorí o farárovi, ktorý žije v manželskom zväzku. Ak sa farnosť zveruje ženatému farárovi, dobré

mravy sa vyžadujú aj od jeho manželky a od detí, ktoré s ním žijú. Keďže farnosť je spoločenstvo rodín, je dôležité, aby kňaz, ktorý má dávať príklad života veriacim v Krista vlastnej farnosti, im bol príkladný i vo vedení rodinného života. Podľa starobylej tradície východných cirkví rád presbyterátu môžu prijať i ženatí muži. Túto tradíciu si uchováva väčšina východných katolíckych cirkví, medzi ktoré patrí aj metropolitná cirkev *sui iuris* na Slovensku. Z tohto dôvodu kódex nabáda farárov, ktorí sú ženatí a žijú vo farnostiach spolu s rodinou, aby ani im nechýbali dobré mravy a aby svojím správaním nespôsobovali pohoršenie veriacich.

O ženatom duchovenstve pojednávajú predpisy Apoštolského kán. 5, ktorý zakazoval pod zámienkou zbožnosti, aby biskup, presbyter alebo diakon odvrhol od seba vlastnú manželku. Za taký počin mu hrozil trest exkomunikácie. Následne bol kánon aplikovaný proti niektorým heretickým sektám, ktoré vyhlasovali manželstvo za zlo. Vyzdvihuje manželský stav klerikov potvrdený praxou prvotnej Cirkvi. Neskôr bolo v Cirkvi zakázané manželstvo biskupov, ostatným klerikom bolo sláviť manželstvo pred vysviackou aj naďalej umožnené. Nepovoľovalo sa prerušenie manželstva klerikom ani z dôvodu túžby po asketickom a zbožnejšom živote, ani nebolo možné vzdať sa manželstva a opustiť vlastnú manželku.

Synoda v Gangre promulgovala kán. 4, ktorý hrozil trestom exkomunikácie pre toho, kto by sa pohoršoval prijať Eucharistiu z rúk ženatého kňaza počas ním slávanej liturgie. Neslobodno pohrdáť ženatými kňazmi a považovať ich za nečistých.

Trullanský koncil v kán. 13 spomína zavedenie celibátu ako pravidla pre kandidátov k prijatiu diakonskej alebo presbyterskej vysviacky, aby viac nemali vzťahy s vlastnými manželkami. Koncil uchováva ako platný v súlade s apoštolskou tradíciou starobylý zvyk, aby naďalej ostali v platnosti manželstvá Bohu zasvätených osôb bez toho, aby sa rušili tieto zväzky a aby boli zbavení vzájomných vzťahov vo vhodnom čase. Kto sa chce stať poddiakonom, diakonom alebo presbyterom, nesmie sa mu v tom brániť pod zámienkou, že je legitímne ženatý. Ani sa nemá od nich vyžadovať zdržanlivosť od vzájomných vzťahov, pretože tak by sa znehodnotilo Bohom ustanovené manželstvo požehnané jeho prítomnosťou. Taktiež sa potvrdzuje prax, podľa ktorej môžu žiť v manželstve len presbyteri a diakoni, nie však biskupi. Preto aj na základe aj Trullanského snemu sa na Východe neujal zvyk západnej Cirkvi, ktorá predpísala ako záväzný celibát a trvalú zdržanlivosť klerikov od manželstva. Kánon dokonca hrozí sankciami pre predstavených, ktorí by sa usilovali nanútiť celibát alebo permanentné zdržiavanie sa manželských vzťahov. Zdôvodňuje sa to tým, že také konanie by bolo proti apoštolským kánonom, a teda starobylej praxi Cirkvi.

Samozrejme, predpis druhého paragrafu nemá svoj ekvivalent v latinskom kódexe, pretože latinská tradícia a predpisy práva nepripúšťajú do radu presbyterátu ženatých mužov. Implicitne by však podobná norma mohla byť zakotvená ohľadne tých presbyterov, ktorí vstupujú do spoločenstva Katolíckej cirkvi z nekatolíckych cirkevných spoločenstiev. Prevažne z Anglikánskej cirkvi alebo z niektorých protestantských denominácií, kde takisto pôsobia ženatí presbyteri.

Pokus o manželstvo s vysvätenou osobou je ťažkým porušením povinností vyplývajúcich z klerického stavu, a preto vytvára situáciu objektívnej nevhodnosti, aby takýto klerik vykonával pastoračnú starostlivosť podľa disciplinárnych požiadaviek Cirkvi. Tento skutok, okrem toho, že je podľa kánonického práva deliktom, a preto naň vŕahujú predpisy kán. 1453 § 2 CCEO a podľa CIC 1394 §1, automaticky upadá do trestu *latae sententiae*, zároveň automaticky spôsobuje aj iregularitu na vykonávanie úkonov moci posvätného stavu v zmysle predpisu kán. 763 b. 2, a kán 1044 § 1, 3 CIC. Táto iregularita je trvalá, a teda nezávisí ani od prípadného odpustenia trestu.

Preto klerik, ktorý sa pokúsil o manželstvo, okrem prípadu vyslúženia sviatosti zmierenia veriacemu nachádzajúcemu sa v nebezpečenstve smrti, nemá dovolenie vykonávať nejaký úkon vyplývajúci z jeho moci posvätného stavu, a teda ani slávenie božskej liturgie. Taktiež ani veriaci nemôžu legítímne žiadať klerika o takéto úkony z akéhokoľvek dôvodu, s výnimkou už spomínaného vyslúženia sviatosti pokánia v nebezpečenstve smrti.

V prípade klerikov, ktorí získali dišpenzu od celibátu v súlade s predpismi kán. 394 CCEO a kán. 290 CIC a následne slávil manželstvo, v tomto dišpenze Svätého Otca je im zakázané vykonávať úkony vyplývajúce z moci posvätného stavu, okrem prípadu nebezpečenstva smrti udeliť sviatosť zmierenia. Takéto vyhlásenie Svätého Otca Jána Pavla II. bolo schválené a zverejnené 15. mája 1997.

Tretí paragraf tohto kánonu pojednáva o uprázdnenej, vakantnej farnosti. Osobitne o tom hovorí kán. 298 – 300 CCEO. Tu sa anticipuje

tento prípad len zoširoka a hodnotí sa súcosť kandidáta do úradu farára. Predpis potvrdzuje, že eparchiálny biskup udeľuje vakantnú farnosť súcemu presbyterovi. Zdôrazňuje sa pritom, aby nedošlo k diskriminácii žiadneho spomedzi presbyterov. Eparchiálny biskup si preto má vypočúť mienku protobresbytera, aby si vytvoril správny a vlastný názor o súcosti kandidáta. Okrem toho, ak to v niektorých prípadoch treba, nech osloví a vypočuje aj iných veriacich v Krista, zvlášť klerikov, ktorí kandidáta poznajú.

Práve rozdielne miestne okolnosti, na základe ktorých biskup zveruje vakantnú farnosť novému farárovi, môžu ovplyvniť výber presbytera, ktorý je súci na obsadenie tohto úradu. Inak sa táto súcosť vníma v rozľahlých diecézach Afriky a inak v menších farnostiach Európy. Každý biskup preto môže určiť spôsob zisťovania súcosti kandidáta na úrad farára.

Preto má v každej eparchii prebiehať permanentná formácia kňazov, ktorá bude rozvíjať a upevňovať vlastnosti požadované právom na súcosť zverenia úradu farára. Okrem toho biskup sám má overiť súcosť toho, koho chce vymenovať do úradu farára niektorej farnosti. Aby si vytvoril úsudok o súcosti kandidáta, môže si vypočúť mienku protopresbytera alebo iných kňazov, ktorí kandidáta poznajú. Východný kódex hovorí o vypočutí niektorých klerikov, to znamená okrem kňazov aj diakonov alebo nižších klerikov. Predpis kánonu odporúča vypočúť i niektorých laikov, zvlášť tých, ktorí aktívne pôsobia v štruktúrach farnosti. Vizitkou ženatého kňaza je celá jeho rodina, preto je

pochopiteľné, že kódex výslovne vyžaduje dobré mravy i od manželky a detí, ktoré s ním žijú.

Kán. 286 CCEO – Keď je eparchiálna stolica uprázdnená alebo hatená, administrátorovi eparchie alebo inému, kto eparchiu dočasne riadi, patrí:

1. vymenovanie farára navrhnutého vyšším predstaveným, podľa normy

kán. 284 § 2;

2. vymenovanie farára spomedzi ostatných presbyterov, ak je eparchiálna stolica aspoň jeden rok vakantná alebo je hatená.

Počas vakantnosti alebo keď je eparchiálna stolica hatená, je kompetentný ten, kto dočasne riadi eparchiu, vymenovať presbytera do úradu farára, ktorého navrhne vyšší predstavený podľa predpisu kán. 284 § 2. CCEO Má právo aj vymenovať farára spomedzi ostatných presbyterov, ak uplynul rok od vakantnosti alebo hatenia eparchiálnej stolice, pričom kánon už nedovoľuje vymenovať za rovnakých okolností kaplánov.

2 JEDNOTA FARNOSTI

2.1 Jedna farnosť, jeden farár

Kán. 287 CCEO – § 1. Farár má mať farskú starostlivosť iba o jednu farnosť; ale pre nedostatok presbyterov alebo pre iné okolnosti môže byť tomu istému farárovi zverená starostlivosť o viaceré susedné farnosti.

§ 2. V tej istej farnosti má byť iba jeden farár; ak však partikulárne právo vlastnej cirkvi *sui iuris* dovoľuje, aby farnosť bola zverená viacerým presbyterom, to isté partikulárne právo má.

Zákonodarca mal v prvom paragrafe tohto kánonu v úmysle poukázať na princíp, podľa ktorého farárovi ako vlastnému pastierovi treba zveriť starostlivosť len o jednu farnosť. V prípade nedostatku kňazov alebo ak to vyžadujú iné okolnosti, môže byť farárovi zverená pastierska starostlivosť o viaceré farnosti s ohľadom na geografickú vzdialenosť farností.

Prvá časť paragrafu potvrdzuje tradičný princíp, podľa ktorého má byť v každej farnosti jeden farár, ale dovoľuje v prípade nedostatku presbyterov alebo pre iné okolnosti zveriť tomu istému farárovi starostlivosť o viaceré susedné farnosti. V súčasnosti spoločné právo teda nevylučuje, aby bol farár vlastným pastierom viacerých susedných farností súčasne.

Predpis kán. 942 obsahuje zákaz, podľa ktorého, ak to nie je skutočne nevyhnutné, nikomu sa nemajú udeliť dva alebo viaceré úrady, ktoré tá

istá osoba súčasne nemôže zodpovedne vykonávať. To sa vzťahuje aj na udeľovanie úradu farára, v skutočnosti sa týka faktickej inkompatibility, nie právnej, čiže inkompatibility, ktorá by mohla ohroziť účinnosť úloh vyučovať, posväcovať a riadiť, ktoré patria k farskej starostlivosti. Znamenalo by to inkompatibilitu, ktorá pochádza z povahy vecí ako z právneho predpisu, keďže v tomto prípade právo dovoľuje výnimku z princípu spätosti farára s farnosťou.

Kongregácia pre klerikov vo svojej inštrukcii *Pastoračné obrátenie farského spoločenstva v službe evanjelizačného posolania Cirkvi* hovorí: „Zvyčajne je dobré, aby mal farár, ak je to možné, pastoračnú starostlivosť iba o jednu farnosť, ale pre nedostatok kňazov alebo pre iné okolnosti môže byť tomu istému farárovi zverená starostlivosť o viaceré susedné farnosti.“ „Iné okolnosti môžu napríklad zahŕňať malú rozlohu územia alebo nízky počet obyvateľov, ako aj blízkosť príslušných farností. Ak sú jednému farárovi zverené viaceré farnosti, diecézny biskup by mal starostlivo zvážiť, či môže ako opravdivý pastier naplno a reálne vykonávať úrad farára vo všetkých a v každej z nich.“

Pre záruku jednoty v pastoračnej starostlivosti a pre vyvodenie zodpovednosti za činnosť všetkých kňazov pred eparchiálnym biskupom jeden z nich, ktorý sa nazýva moderátor, má prijať riadenie celej činnosti. Partikulárne právo má vymedziť práva a povinnosti farára moderátora, ale aj ostatných kňazov. Všetci presbyteri, ktorí sa ako *in solidum* podieľajú na pastierskej starostlivosti o farnosť, majú rovnaké fakulty ako farár, pri zachovaní zodpovednosti moderátora viest' spoločnú činnosť a zodpovedať za ňu pred eparchiálnym biskupom. Zamojská synoda ako

prameň východného kánonu ustanovuje, aby v jednej farnosti bol len jeden farár. K nemu však môžu byť pridelení vikári, jeden alebo viacerí, ak sám nestačí pre veľký počet veriacich vykonávať pastiersku starostlivosť a administráciu farnosti, a dovoľia to farské príjmy, ktoré vystačia i na udržanie týchto pridelených kňazov pre službu vo farnosti.

Druhý paragraf kánonov potvrdzuje ekleziálny princíp, že v jednej farnosti má byť len jeden farár. Aj predchádzajúci normatív obsahoval identickú normu, pričom ju dopĺňal, aby ak sú v platnosti zvyky, ktoré odporujú tejto norme, sa obozretne odstránili.

Predpis druhého paragrafu dáva možnosť zveriť pastiersku starostlivosť o jednu alebo viaceré farnosti väčšiemu počtu kňazov *in solidum*. Podľa prameňa tohto predpisu v motu proprio *Cleri sanctitate*, kán. 502 § 2, b.1, vo farnosti má byť len jeden farár pri zamietnutí opačného zvyku. Legislatör ponechal v platnosti tento princíp, ale doplnil aj možnosť pre partikulárne právo vlastnej cirkvi *sui iuris* zveriť jednu alebo viac farností viacerým kňazom ako celku.

Pre zabezpečenie jednoty v pastoračnej činnosti a pre vyvodenie zodpovednosti činnosti všetkých kňazov pred eparchiálnym biskupom jeden z nich, ktorý sa nazýva moderátor, má prijať riadenie celej činnosti. Partikulárne právo má vymedziť práva a povinnosti farára moderátora, ale aj ostatných kňazov. Všetci presbyteri, ktorí sa ako celok podieľajú na pastierskej starostlivosti o farnosť, majú rovnaké fakulty ako farár, pri zachovaní zodpovednosti moderátora viesť spoločnú činnosť a zodpovedať za ňu pred eparchiálnym biskupom.

Zodpovednosť *in solidum* znamená, že všetci a každý z kňazov, ktorým bola zverená pastoračná starostlivosť o jednu alebo viac farností, majú plnú moc, ktorú by mali v prípade, že by boli farármi. Hoci je farská starostlivosť zverená *in solidum* viacerým titulárom, legislátor nemení juridisdikčne-organizačnú štruktúru úradu farára, ktorý spravidla zastáva jeden titulár.

Zverenie farnosti skupine kňazov ako celku je spôsobené mimoriadnymi okolnosťami, ktoré kódex nešpecifikuje. Každý kňaz z tejto skupiny, ktorý preberá práva a povinnosti farára, sa musí v prvom rade vyznačovať požiadavkami a vlastnosťami, ktoré má mať kandidát na úrad farára, čiže byť ustanovený v posvätnom stupni presbyterátu, vynikať zdravou náukou a bezúhonnosťou mravov, vynikať horlivosťou za duše a inými čnosťami. Okrem toho má mať istotu, to znamená stabilitu v úrade, do ktorého je vymenovaný. Vedúci skupiny má prevziať kánonické vlastníctvo farnosti uvedením do úradu miestnym hierarchom alebo ním povereným kňazom pri zachovaní spôsobu, prijatého partikulárnym právom. Ostatným kňazom stačí, aby zákonne zložili *Vyznanie viery*, ktoré nahrádza prevzatie vlastníctva úradu. Všetci kňazi sú povinní rezidovať vo farnosti. Len jeden z kňazov skupiny má povinnosť sláviť božskú liturgiu za ľud v nedeľu a prikázané sviatky. Podľa určenia moderátora to môže byť vždy iný kňaz. Ak niektorý z nich končí svoj úrad, úrad farára sa nestáva vakantným. Ak končí úrad vedúci, biskup má vymenovať nového. Medzitým jeho funkciu zastáva kňaz najstarší vymenovaním.

Návrh partikulárneho práva Prešovskej gréckokatolíckej cirkvi *sui iuris* v článku 24 obsahuje nasledujúci predpis: „*V jednej farnosti má byť vymenovaný iba jeden farár, preto nie je dovolené zveriť jednu farnosť viacerým presbyterom.*“

2.2 Správa farnosti

Kán. 288 CCEO – Farár nadobúda povinnosť starostlivosti o duše kánonickým obsadením, pred prevzatím kánonického vlastníctva farnosti podľa noriem partikulárneho práva ju však vykonáva nedovolené.

Na to, aby niekto mohol platne vykonávať úrad, musí nastať jeho kánonické obsadenie, v zmysle predpisu kán. 939 CCEO. Úrad farára, ktorého osobitnou náplňou je *cura animarum*, kde vystupuje ako *pastor proprius* v pastierskej starostlivosti o vymedzenú farnosť v zmysle kán. 279 CCEO, sa nadobúda kánonickým obsadením. To znamená, že farnosť sa nezveruje vymenúvacím dekrétom, ale kánonickým uvedením do vlastníctva farnosti. Okrem obsadenia farár potrebuje na dovolené vykonávania svojho úradu s mocou a funkciami, ktoré so sebou prináša, prevziať kánonické vlastníctvo farnosti podľa predpisov partikulárneho práva.

Predpisy obidvoch kódexov dostatočne jasne hovoria, že farár nadobúda pastoračnú starostlivosť o veriacich a právoplatne ju vykonáva od chvíle prevzatia kánonického vlastníctva farnosti, ktorá mu bola zverená. Dôležitosť úradu farára podčiarkuje aj skutočnosť, že okrem

úradu biskupa nijaký iný úrad, iba úrad farára si vyžaduje k platnosti nielen listinu vymenovania, ale aj zaujatie, obsadenie úradu, aby sa farnosť stala *sede plena*. Ak farnosť nemá farára, iba správcu farnosti, ide vždy o *sede vacante*, čo znamená, že farská komunita veriacich nemá svojho vlastného pastiera, lebo tým je iba riadne ustanovený farár.

Kánonické ustanovenie ako celok zahŕňa nasledujúce úkony:

1. slobodné udelenie kompetentnou autoritou;
2. potvrdenie voľby, ak predchádzala voľba alebo ak voľba nevyžadovala potvrdenie, prijatie zo strany zvoleného;
3. ak predchádzala postulácia, jej prijatie.

Z týchto troch aktov sa prvý, teda výber, robí spravidla priamo cirkevnou autoritou, zriedkavejšie inými. Druhý, ktorý je skutočným kolektívnym aktom úradu s jeho úlohami a právomocami. Tretí, ktorý predstavuje integračný moment, je vyhradený výlučne cirkevnej autorite.

Ustanovenie farára, to znamená udelenie úradu a s ním spojeného titulu, sa začína prevzatím kánonického vlastníctva farnosti. Spôsob prevzatia kánonického vlastníctva môže byť rôznorodý. Jednoducho by sa to dalo vyjadriť ako vstup do funkcie, čo znamená prístup k jej vlastníctvu a začiatok funkcie. Spôsob prevzatia kánonického vlastníctva je variabilný. Prečítanie dekrétu alebo vymenúvacej listiny, odovzdanie kľúčov od chrámu, slávnostné predstavenie farára počas eucharistického slávenia, vyznanie viery, odovzdanie liturgických kníh alebo farských matrik. Uplynutie času, dokedy sa má prevziať úrad, má vymedziť miestny hierarcha. Prislúcha mu i vyhlásiť farnosť vakantnou.

U nás sa tento právny úkon spája s liturgickým, ako sme uviedli vyššie. Kandidát na farára spolu s biskupom alebo ním povereným presbyterom, ktorý ho má zastúpiť, a so zhromaždeným farským spoločenstvom pred hlavnými dverami chrámu sa modlia zvyčajný začiatok a päťdesiaty žalm. Potom nasleduje modlitba, po ktorej biskup alebo poverený presbyter symbolicky odovzdáva kľúče od chrámu, nový farár odomkyna a otvára chrám, pričom sa biskup alebo poverený presbyter za neho modlí. Pred prestolom biskup alebo poverený presbyter prečíta ustanovujúci dekrét a nový farár na spôsob kríža bozkáva prestol, pričom ľud spieva hymnus *Slava vo vyšších Bohu...* Po tomto obrade uvedenia spravidla nasleduje božská liturgia, ktorú vo svojej novej farnosti farár koná po prvýkrát. Takýmto spôsobom sa vybraný presbyter stáva farárom a kánonicky sa ujíma úradu. Dostáva vo farnosti *ius ad rem*, čiže právomoc vykonávať svoj úrad.

V pripravovanom partikulárnom práve metropolitnej cirkvi *sui iuris* na Slovensku je ohľadom týchto predpisov návrh v čl. 25: „*Kánonické vlastnenie farnosti sa uskutoční uvedením novovymenovaného farára do úradu, ktorého uvedie eparchiálny biskup alebo ním poverený protosynkel, alebo protobresbyter v zmysle predpisov liturgických kníh. Toto uvedenie sa má uskutočniť čím skôr po prevzatí vymenúvacieho dekrétu, aby farár mohol dovolene vykonávať starostlivosť o duše.*“

3 PASTORAČNÁ STAROSTLIVOSŤ

3.1 Trojitá úloha farára

Kán. 289 CCEO – § 1. Pri plnení povinnosti učiť má farár kázať Božie slovo všetkým veriacim v Krista, aby zakorenení vo viere, nádeji a láske rástli v Kristovi a kresťanské spoločenstvo vydávalo to svedectvo lásky, ktoré odporúčal Pán; takisto má vyučovaním katechizmu, prispôsobeným ich veku, viesť veriacich v Krista k plnému poznaniu tajomstva spásy; v plnení tejto úlohy má spolupracovať nielen s členmi rehoľných inštitútov alebo spoločností spoločného života na spôsob rehoľníkov, ale aj s laikmi.

§ 2. Pri vykonávaní úlohy posväcovania sa má farár starať, aby slávenie božskej liturgie bolo stredobodom a vrcholom všetkého života kresťanského spoločenstva; takisto sa má snažiť, aby sa veriaci v Krista sýtili duchovným pokrmom nábožným a častým prijímaním sviatostí a uvedomelou a aktívnou účasťou na božských chválach; farár má takisto pamätať, že sviatosť pokánia prispieva v najvyššej miere k rozvoju kresťanského života; preto má túto sviatosť ochotne udeľovať a keď treba, nech za tým cieľom pozve, ak vyžaduje potreba, aj iných kňazov, ktorí ovládajú rozličné jazyky.

§ 3. Pri plnení úlohy riadenia sa farár má predovšetkým usilovať poznať svoje stádo; keďže je však služobník všetkých ovečiek, nech napomáha rozvoj kresťanského života tak u jednotlivých veriacich v Krista, ako aj v združeniach, najmä tých, čo sa venujú apoštolátu,

ako aj v celom farskom spoločenstve; preto, ak to vyžaduje pastoračné poslanie, má navštevovať domácnosti a školy; horlivo sa starať o dospievajúcich a mládež; chudobných a chorých má zahrňovať otcovskou láskou; a napokon má osobitnú starostlivosť venovať robotníkom, a rovnako sa má snažiť, aby veriaci v Krista napomáhali apoštolské diela.

Predpisy kán. 289 s jeho troma paragrafmi opisujú úlohy, ktoré vyplývajú z úradu farára a zahrňujú v sebe *triplex munus* – učiť, posväcovať a riadiť. Farári sú zvláštnymi spolupracovníkmi biskupa. Zveruje sa im starostlivosť o duše v presne vymedzenej časti eparchie pod právomocou biskupa. Účasť presbyterov na úlohe biskupa učiť, posväcovať a riadiť sa najvýraznejšie prejavuje v úrade farára.

Farár, ktorý je povoláný do služby farskému spoločenstvu, vykonáva pastoračnú starostlivosť s ďalšími spolupracovníkmi vo farnosti, kde každý pokrstený má sa podieľať na tejto trojitej úlohe. Preto farár vo farnosti nekoná všetko výlučne sám. Nachádza sa v spoločenstve, kde má každý vlastné dary a farár nemá všetky tieto charizmy, pretože dary Svätého Ducha sú pre celú Cirkev. Celá farnosť, nielen jej pastier, uskutočňuje poslanie Cirkvi na nejakom mieste, i keď farár má svoju dôležitú úlohu. Z dôvodu úradu nemá len kompetencie, ktoré mu udeľuje právo, ale aj výsady a povinnosti. Tieto povinnosti sa týkajú troch základných úloh, ktorými sú úloha učiť, posväcovať a riadiť. Zodpovedajú trom biblickým úradom súvisiacim s poslaním farára, a to úrad prorocký, kňazský a kráľovský.

V prvom paragrafe tohto kánonu sa ukazuje prvá povinnosť farára, ktorá je spojená s *munus docendi*. Dekrét *Christus Dominus* 30 v bode 2 hovorí o povinnostiach farárov učiť, a tento predpis bol prevzatý takmer doslovne: „*Čo sa týka služby vyučovania, farári majú kázať Božie slovo všetkým veriacim, aby pevní vo viere, v nádeji a v láske vzrastali v Kristovi a kresťanské spoločenstvo podávalo svedectvo lásky, ako to odporúčal Pán. Aj vyučovaním katechizmu, prispôsobenom veku každého, majú viesť veriacich k plnému poznaniu tajomstva spásy. Pri vyučovaní katechizmu nech nevyhľadávajú iba pomoc rehoľníkov, ale i spoluprácu laikov a nech založia aj bratstvo kresťanskej náuky.*“

Povinnosť učiť vyžaduje hlásať slovo všetkým veriacim, ktorí sa nachádzajú vo farnosti, a poučenie veriacich o pravdách viery, aby dosiahli plné poznanie Kristovho tajomstva. Pri konaní katechetickej formácie farár môže spolupracovať s členmi rehoľných inštitútov a spoločností spoločného života, ale aj s laikmi.

Môžeme povedať, že základom je, že aj veriaci laici sú spolu s farárom aktívni v pastoračnej starostlivosti. Podľa právneho postavenia každého veriaceho sú povolaní uskutočňovať poslanie Cirkvi. Vzhľadom na úlohu vyučovať môžeme vidieť, že laici majú účasť na ohlasovaní evanjelia a na apoštoláte v zmysle predpisov kán. 14 a 406 CCEO, a preto majú právo nadobúdať poznanie kresťanskej náuky podľa predpisu kán. 404 § 2. CCEO. Ponúka sa im možnosť vykonávať službu slova ako spolupracovníci biskupov, presbyterov v zmysle podľa kán. 409 § 1 CCEO a farárov pri kázaní, pri katechéze podľa predpisu kán. 624 §§ 2 a 3 CCEO a pri vyučovaní posvätných vied v zmysle predpisov kán. 404 § 3 a 340 § 1 CCEO.

Úloha vyučovať sa uskutočňuje vo farnosti vyučovaním katechizmu prispôsobeným veku každého veriaceho, čím sa plnšie spoznáva Kristovo tajomstvo spásy. To napomáha i vyučovanie právd viery prostredníctvom nedeľnej a sviatočnej homílie a katechézami, a najmä výchovou detí a mládeže. Spolupracovať pri tejto úlohe má nielen s členmi rehoľných spoločenskostí, ale aj s laikmi. Pomocou laikov sa má všemožne usilovať, aby sa evanjeliové posolstvo dostalo aj k tým, ktorí už prestali praktizovať svoju vieru alebo nevyznávajú pravú vieru.

Direktórium o pastoračnej službe biskupa *Ecclesiae imago* hovorí o farároch ako o spolupracovníkov eparchiálneho biskupa v ohlasovaní Božieho slova. Nazýva ich prvými spolupracovníkmi biskupa, ktorí zastávajú prominentné miesto medzi ostatnými presbytermi a inými hlásateľmi Božieho slova. Biskup sa má postarať o primeranú teologickú a pastoračnú výučbu týchto svojich spolupracovníkov prostredníctvom zvláštnych školení, či už teoretických, alebo praktických kurzov pre kazateľov.

Povinnosť farára vyučovať veľmi úzko súvisí s právom a povinnosťou veriacich v Krista vyplývajúcimi z ich krstu počuť a ohlasovať radostnú zvesť podľa postavenia a podmienok každého. Pre farára ako veriaceho v Krista a mocou jeho krstu, ale i prijatého úradu, znamená táto povinnosť ešte väčší osobný záväzok. Každý kňaz má ohlasovať evanjelium, o to viac táto povinnosť patrí farárovi, ktorý je priamo v dianí a pracuje na spáse duší.

Prorocká služba vyučovať patrí k najdôležitejším úlohám pastoračnej starostlivosti vo farnosti. Misijné poslanie, ktoré Ježiš odovzdal Cirkvi

v deň svojho nanebovstúpenia, aby učila všetky národy, nadobúda svoju realizáciu predovšetkým v teréne farnosti. Tu má byť toto slovo ako prvé hlasné, odovzdané a vstúpané do srdc veriaceho ľudu.

3.2 Úloha posväcovať

Predpis druhého paragrafu kán. 289 čerpá z dekrétu *Christus Dominus* 30, bod 2, v ktorom sú vysvetlené úlohy farára vyplývajúce z jeho úlohy posväcovať. Dekrét zaväzuje farára, že sa má postarať, aby slávenie božskej liturgie bolo stredobodom kresťanského spoločenstva. Taktiež má sláviť aj ostatné sviatosti a povzbudzovať veriacich k uvedomelej a aktívnej účasti na božských chválach. Udeľovať sviatosť pokánia, ktorá prispieva k rastu kresťanského života. Zákonodarca preto odporúča farárovi, aby ochotne udeľoval túto sviatosť a aby pozval s týmto cieľom aj iných kňazov, ak to vyžadujú pastoračné potreby, aj tých, ktorí poznajú cudzie jazyky.

Čo sa týka úlohy posväcovať, veriaci sa zúčastňujú na liturgických obradoch svojím spôsobom. Vykonávajú tak v kultovom prejave, najmä pri slávení božskej liturgie, spoločné kňazstvo v zmysle predpisov kán. 403 § 1, 667, 699 § 3. CCEO. Predsedia liturgickým modlitbám, ktoré nevyžadujú prítomnosť toho, kto prijal posvätné svätenia (kán. 403 § 2). Plnia úlohu lektora, akolytu, komentátora pri liturgických činnostiach (403 § 2). Ak nie sú posvätní služobníci, udeľujú krst (677 § 2).

Spôsob vykonávania úlohy posväcovať má viesť v prvom rade k tomu, aby slávenie božskej liturgie bolo stredobodom a vrcholom života kresťanského spoločenstva. Farské spoločenstvo sa má stretávať

najsamprv a predovšetkým okolo eucharistického slávenia. A tak prichádzajú na rad iné ciele, kvôli ktorým sa veriaci farnosti schádzajú. V eucharistii sa najdokonalejšie uskutočňuje zjednotenie človeka so živým Bohom a jednota Božieho ľudu, v tomto prípade farského spoločenstva.

Tento paragraf čerpá z rozhodnutí Zamojskej synody z roku 1720. Tá v úvode tretieho titulu nabáda farára k udeľovaniu svätých sviatostí ustanovených Kristom na spásu ľudí a hovorí o rôznych aspektoch ich udeľovania.

V nedeľu a prikázané sviatky má farár sláviť božskú liturgiu za veriacich svojej farnosti, ktorí majú trvalý alebo prechodný pobyt v hraniciach farnosti. Tak to hovorí aj dekrét o posvätnnej liturgii v bode 42: *„A treba sa pričiniť, aby prekvitalo vedomie spolupatričnosti farského spoločenstva, najmä pri spoločnom slávení nedeľnej omše.“* Na tejto farskej božskej liturgii sú veriaci povinní participovať najlepšie v nedeľu a prikázané sviatky na prežívaní dôvernejšieho spoločenstva pri spoločnom slávení v Pánov deň. Veriacim sa odporúča, aby sa zbožne schádzali na eucharistické slávenie aj v iné dni, keď sa vo farnosti slávi božská liturgia.

Okrem prijímania eucharistického pokrmu má úsilie farára smerovať k tomu, aby sa veriaci sýtili duchovným pokrmom aj nábožným a častým prijímaním sviatosti pokánia, ako aj uvedomelou a aktívnou účasťou na božských chválach. Božské chvály sú po božskej liturgii najčastejšou modlitbou farského spoločenstva a za istých podmienok nahrádzajú pre veriacich v Krista povinnosť zúčastniť sa na božskej liturgii. Taktiež pri svojej úlohe posväcovať má farár povzbudzovať veriacich v Krista, aby

nezanedbávali praktizovanie individuálnej a spoločnej rodinnej modlitby vo svojich rodinách. Lebo aj táto forma modlitby prispieva rastu vo viere.

Vo výkladovej línii prijatej pri čítaní kánonov sa však nepopiera, že predpis kán. 290 zdôrazňuje *mens*, že farár sa nemôže vyhnúť osobnému a obvyklému sláveniu týchto sviatostných a liturgických úkonov. To, čo robí v tejto oblasti, naznačuje, čo znamená pre neho komunita. Je to v skutočnosti osobný kontakt farára s veriacimi v základných okamihoch osobného života: narodenie, voľba životného povolania a smrť. K tomu sa pridávajú hlavné liturgické aktivity, v ktorých sa zhromažďuje celé farské spoločenstvo.

3.3 Kráľovská úloha riadiť

Aj tento tretí paragraf vychádza z dekrétu *Christus Dominus* 30, bod. 2: „*Farári vo svojej úlohe duchovných pastierov nech sa predovšetkým usilujú poznať svoje stádo. A keďže sú služobníkmi všetkých ovečiek, nech napomáhajú rozvoj kresťanského života tak u jednotlivých veriacich, ako aj v rodinách, ďalej v spolkoch, najmä v tých, ktoré sa venujú apoštolátu, a vôbec v celom farskom spoločenstve.*“ Tento predpis zvyrazňuje úlohy spojené s *munus regendi*, čiže s pastierskym úradom farára: poznať vlastných veriacich, ktorí mu boli zverení do pastierskej starostlivosti. Napomáhať a rozvíjať kresťanský život veriacich v združeniach, ale i vo farskom spoločenstve navštevovaním rodín a škôl. Taktiež sa starať o mládež a obracať sa s otcovskou láskou k chudobným a chorým. Mať osobitnú starostlivosť o robotníkov a viesť veriacich k tomu, aby napomáhali diela apoštolátu v službe pomoci farára.

Vzhľadom na úlohu riadiť veriacich, ktorí nemajú posvätné svätenie, môžu spolupracovať na moci riadenia v zmysle predpisov kán. 979 § 2. CCEO. Nech pomáhajú pastierom svojimi mienkami, či už jednotlivito, alebo ako členovia jednotlivých rád, a nech sú prijatí aj do iných cirkevných úloh podľa predpisu kán. 15 § 3 a 408 §§ 1 – 2 CCEO.

Základnou úlohou farára v tomto pláne je spoznať a podporovať vlastný diel, ktorý majú veriaci laici v misii Cirkvi. Poslanie Cirkvi nijako nevyklučuje vlastný diel laikov v Cirkvi. Laici i napriek svetskej povahe svojho života majú byť včlenení do cirkevného spoločenstva a zúčastňovať sa na celom poslaní. Práve vo vzťahu k telu v jeho celistvosti, teda vo vzájomnej rozmanitosti a dopĺňovaní sa v povolaniach, životných podmienkach, službách, daroch a zodpovednostiach, vnášajú laici vlastný príspevok. Platí to o živote vo svete i v Cirkvi.

V niektorých farnostiach uznanie laikov a ich podporovanie v Cirkvi nie sú ešte samozrejým javom. Pre rôzne dôvody v týchto farnostiach je jedinou hybnou silou farár, ktorý *de facto* vlastní výhradné právo na skoro všetky charizmy. Laici majú svoje poverenia alebo úrady, služby v lone a na prospech farskej komunity. Vykonávajú ich zodpovedne vo svete, ale aj v živote Cirkvi. Uznanie a rozvíjanie toho všetkého farár preukáže tým, že bude podporovať ich združenia, ktoré majú náboženské ciele. Slobodu združovania sa a špecifickosť rôznych povolaní laikov potvrdzuje samotný kódex. Farári ich pre tento dôvod majú podporovať. Ďalšia úloha týkajúca sa farára a jeho úsilia k začleňovaniu laikov do života farnosti i samotnej diecézy spočíva v spolupráci s vlastným

biskupom, pod ktorého autoritou vykonáva svoj úrad, a takisto s ostatným presbytermi vlastnej eparchie. Povinnosť spolupráce s biskupom vyplýva zo samotnej povahy biskupskej služby vo vlastnej eparchii, pretože biskup je vlastný pastier miestnej cirkvi, ktorú pasie za spolupráce presbytéria ako jeho hlava. Kňazi miestnej cirkvi tvoria jednotné kolégium vo vzťahu k svojmu biskupovi, ktoré má hierarchický charakter. Druhým znakom tohto celku sú vzájomné bratské vzťahy medzi všetkými kňazmi spoločného presbytéria, vedeného vlastným biskupom.

Spolupráca farára s vlastným biskupom a ostatnými presbytermi má viesť k jeho snaženiu sa, aby sa veriaci starali o farské spoločenstvo. Tak získajú zdravé sebavedomie a ľahšie si uvedomia vlastnú kresťanskú a ekleziálnu identitu. Výchova k starostlivosti o farské spoločenstvo posunie ich obzor smerom k vlastnej eparchii i k univerzálnej Cirkvi, čo posilní ich pozície a pocit príslušnosti k týmto inštitúciám. Aktivita Svätého Ducha sa nevyčerpáva vo farskom spoločenstve, ktoré má pracovať pre rozvoj a napredovanie Cirkvi a sveta. Ak farníci uznávajú svoju komunitu ako pravé spoločenstvo, objavia potrebu otvárať sa bohatšiemu spoločenstvu, ktorým je Cirkev.

3.4 Postavenia farára

Kán. 290 CCEO – § 1. Farár zastupuje farnosť vo všetkých právnych záležitostiach.

§ 2. Posvätné funkcie väčšieho významu, ako sú slávenie sviatostí kresťanskej iniciácie, požehnanie manželstiev, pri

zachovaní kán. 302 § 2, cirkevný pohreb, patria farárovi, takže kaplán ich bez aspoň predpokladaného dovolenia farára vykonáva nedovolené.

Farár je po kánonickom prijatí farnosti zaviazaný k určitým povinnostiam vyplývajúcim z úradu farára farnosti. Prvý paragraf tohto kánonu ustanovuje, že farár je legítimným zástupcom farnosti. Farnosť je verejná právnická osoba na základe predpisu kán. 280 § 3 a jej legítimným zástupcom je farár alebo ten, kto mu je postavený na roveň v rôznych postaveniach, ktoré kódex uvádza: administrátor farnosti, kňaz, ktorý dočasne zastupuje farára pred vymenovaním administrátora farnosti, moderátor farnosti zverenej *in solidum* viacerým kňazom.

Farár zastupuje farnosť vo všetkých právnych záležitostiach. Patrí mu spravovanie dohier farnosti a veriaci, ktorí sú členmi ekonomickej farskej rady, ak je ustanovená podľa normy predpisu kán. 295 CCEO, pomáhajú farárovi pri správe farských dohier a majetkov. Legitímne zastupovanie farnosti patrí výlučne farárovi, rovnako tak zodpovednosť za spravovanie majetku je v jeho výlučnej kompetencii, hoci mu priame spravovanie majetkov farnosti môže byť delegované.

V mene farnosti farár vystupuje predovšetkým v kánonických procesoch na súdnom konaní. Ako správca majetkov farnosti môže vystupovať i v civilnom procese po získaní písomného povolenia eparchiálneho biskupa. Farár je správcom cirkevných majetkov. Z toho preňho vyplýva povinnosť spravovať tieto majetky podľa predpisov spoločného práva. Pri spravovaní cirkevných majetkov farnosti farár

nevystupuje ako samostatný článok, ale pomáha mu pri tom ekonomická farská rada alebo iné osoby.

Cirkevné majetky musia byť spravované so starostlivosťou dobrého hospodára. To znamená, že správca ich musí chrániť pred škodou a škandálom. Takže pri zlom spravovaní majetkov farnosti, ak z toho vznikajú pre farnosť veľké škody, môže byť farár potrestaný odvolaním z úradu. K odvolaniu v podobnom prípade nemusí dôjsť, ak sa nájde spôsob, ktorým sa postará o presné a zodpovedné nakladanie s cirkevnými majetkami farnosti. V tom prípade to môže byť ekonomická rada farnosti. Ak si farár zodpovedne plní ostatné povinnosti svojho úradu, hoci pre nevedomosť alebo pre nekompetentnosť nespravuje ako dobrý hospodár, eparchiálny biskup ho môže ponechať v úrade, ale spravovanie majetkov zverí niekomu zodpovednému a znalému veci.

3.5 Základné a personálne úlohy farára

V druhom paragrafe kán. 290 CCEO zákonodarca vymenúva najdôležitejšie úlohy farára. Jeho formulácia nie je taká prísna ako v predchádzajúcej legislatíve *Cleri sanctitate*, kán. 503 o *functiones reservatae*.

Platná norma je menej reštriktívna, ale obsah sa v podstate nemení, keďže na iných miestach v kódexe zákonodarca rezervoval farárovi niektoré zvláštne funkcie; napríklad v kán. 306 § 1 sa zakazuje rektorovi chrámu vykonávať farské funkcie bez súhlasu alebo delegácie farára. V tomto kánone k nim patria: slávenie sviatosti kresťanskej iniciácie, požehnanie manželstva, ak miestny hierarcha alebo sám farár neudelil túto fakultu aj kaplánom podľa predpisu kán. 302 § 2. Tieto funkcie môžu

vykonávať aj kapláni, ale aby boli vykonané dovolene, musia byť udelené s aspoň predpokladaným dovoľením farára. Predchádzajúce predpisy zaraďovali medzi dôležité funkcie farára aj pomazanie chorých v nebezpečenstve smrti a viatikum, požehnanie domov, slávnostné požehnanie vody na sviatok Zjavenia Pána, vedenie verejných procesíí mimo chrámu, slávnostné požehnanie mimo chrámu a ostatné požehnania podľa predpisu kán. 503 CS. Podľa F. Coccopalmeria aspoň kázanie a celebráciu treba považovať za špeciálne funkcie farára. Ďalej pokračuje, že kodifikátori zmenili koncept funkcií rezervovaných farárovi vyplývajúcich z predchádzajúceho kódexu na koncept špeciálnych funkcií bez toho, aby lepšie skompletizovali zoznam týchto úloh. Zoznam predchádzajúcich rezervovaných funkcií mal svoj význam z ekonomického hľadiska.

3.5.1 Milodary pri plnení pastoračnej úlohy

Kán. 291 CCEO – Všetky milodary, s výnimkou tých, o ktorých hovoria kán. 715 – 717, prijaté pri plnení pastoračnej úlohy farárom a ostatnými klerikmi pridelenými do farnosti, musia byť uložené do farského fondu, ak nie je preukázaná opačná vôľa darcu ohľadne dobrovoľných milodarov; eparchiálnemu biskupovi po konzultácii s presbyterskou radou prislúcha stanoviť predpisy, ktorými má byť postarané o určenie týchto milodarov, ako aj o mzdu farára a ostatných klerikov podľa kán. 390.

Veriaci v Krista v súlade s neprežitou tradíciou a vedení náboženským a cirkevným cítením dávajú na aktívnu účasť na liturgickom slávení svoj osobný príspevok. Ním sa starajú o potreby Cirkvi a najmä o podporu jej služobníkov v duchu Pánovho slova: „*Robotník si zaslúži svoju mzdu*“, ktoré apoštol Pavol pripomína v Prvom liste Timotejovi a v Prvom liste Korint’anom. Tento nábožný zvyk, ktorým sa veriaci užšie spájajú s Kristom, ktorý sa obetuje, aby zozbierali hojnejšie ovocie, Cirkev nielen chváli, ale aj odporúča a považuje za znak zjednotenia sa pokrsteného s Kristom aj veriaceho s kňazom, ktorý slúži veriacim.

Predpis tohto kánonu upravuje určenie milodarov prijatých pri plnení služby farárom alebo ostatnými klerikmi pridelenými do farnosti. Podľa všeobecného princípu musia byť milodary uložené do farského fondu za predpokladu, že čo sa prijíma v spojitosti s pastoračnými úlohami, venuje sa farnosti. Výnimkou sú milodary, pri ktorých je vyjadrená výslovne opačná vôľa darcu ohľadne dobrovoľných milodarov.

Šarfenská synoda (1888) zakazuje kňazom žiadať od svojich veriach odmenu za udeľovanie sviatostí. Nezakazuje im však prijímať milodary alebo desiatky, ktoré veriaci darujú sami od seba podľa platného nábožného zvyku. Jednou sviatosťou, pri ktorej sa zakazuje prijímať akékoľvek dary, je sviatosť pokánia.

Farský fond je ustanovízen spoločného práva, ktorá sa predpisuje v každej farnosti. Odovzdávajú sa doň všetky milodary, ktoré dostáva farár od veriach pri príležitosti vlastnej úlohy. Každý, kto by zastupoval farára a dostal by pri tejto príležitosti milodary od veriach, má ich uložiť do farského fondu. Podobne všetky príjmy, ktoré pochádzajú z časných

majetkov farnosti alebo z iných aktivít a sú určené farnosti, patria do fondu farnosti. Farský fond má byť len jeden a farár má zaň hlavnú zodpovednosť.

Príjmy, ktoré sú súčasťou farského fondu, pochádzajú predovšetkým od vlastných veriacich farnosti. Veriaci v Krista sú podľa predpisov práva viazaní prispievať na potreby Cirkvi, aby mala to, čo treba na božský kult, na diela apoštolátu a dobročinnnej lásky, ako aj na slušné zabezpečenie služobníkov. Sú viazaní aj napomáhať sociálnu spravodlivosť a pamätajúc na prikázanie Pána aj z vlastných príjmov podporovať chudobných. Tento výpočet nie je taxatívny, lebo Cirkev od začiatku vedela, že nie je zárobkovou spoločnosťou, ale že majetok je účelovo viazaný na isté ciele. Cirkev má majetok, lebo má ciele. Z nich vychádza právo Cirkvi na majetok i ohraničenia, ktoré usmerňujú nakladanie s týmto majetkom.

Iným zdrojom príjmov sú milodary, ktoré pochádzajú z vysluhovania sviatostí a svätenín s výnimkou trestnej veci. Výška týchto milodarov sa ponecháva na slobodu veriacich alebo môžu ich výšku stanoviť patriarchovia a eparchiálni biskupi rozličných cirkví *sui iuris*, vykonávajúci svoju moc na tom istom území, ktorí sa majú postarať, aby sa po vzájomnej dohode o poplatkoch a milodaroach stanovila rovnaká norma. Text zákona sa vyhýba pojmu *taxe* a hovorí o *oblaciones*. Takže tu nejde o poplatok za vykonanú prácu, ale o milodar, ktorým veriaci prispievajú na živobytie služobníkovi oltára a na vykonávanie apoštolskej činnosti. Každému nebezpečenstvu pohoršenia treba predchádzať a vystríhať sa

každého prejavu obchodu. Núdzni nesmú byť pre svoju chudobu ukrátení o pomoc sviatostí a svätenín.

Takže podstatným znakom týchto príspevkov je sloboda vo výške odovzdaného príspevku na potreby Cirkvi. Eparchiálny biskup má po porade s presbyterskou radou stanoviť normy, ktorými sa postará o tieto milodary, a renumeráciu presbyterov, ktorí vykonávajú tieto úkony.

Milodary, ktoré veriaci obetujú pri príležitosti slávania božskej liturgie, spravidla patria tomu, kto slávi na úmysel obetujúceho. Výška príspevku je dobrovoľná a farár alebo iný kňaz si nemá nárokovat' výšku milodaru. V zmysle predpisu kán. 716 CCEO má každý kňaz ochotne a hoci aj bez milodaru sláviť božskú liturgiu na úmysel veriacich v Krista, najmä núdzných.

Každá farnosť ako súčasť miestnej cirkvi má prispievať na potreby, ktoré vyplývajú zo života miestnej komunity veriacich celej eparchie. Farské spoločenstvo nemožno chápať úplne nezávisle od eparchie. Jej vzťah k eparchii je vzťahom subordinácie, a to v dvojakom zmysle. Farnosť prijíma od eparchie a farnosť dáva eparchii. Od eparchie prijíma učenie, pastoračné normy a im prispôsobuje svoju činnosť. Je nepredstaviteľné, aby farnosť vyvíjala svoju činnosť nezávisle od eparchie, do ktorej patrí. Pohyb však nie je iba z eparchie do farnosti, ale aj naopak. Farnosť prispieva k životu eparchie. Toto puto spoločenstva, ktoré je medzi nimi, vyžaduje prispievať na potreby eparchie rovnako, ako sa eparchia stará v prípade potreby o svoje farnosti.

Prepisy kódexu o remunerácii kňazov, ktorí pracujú pre farnosť, má aktualizovať biskup v rámci noriem o zabezpečení kňazov. Stanovuje

napríklad sumu, ktorou má farský fond prispieť na bývanie farára, kaplánov alebo iných kňazov pomáhajúcich vo farnosti. Za vysluhovanie sviatosti okrem milodaru určeného kompetentnou vrchnosťou vysluhovateľ nemá nič žiadať, pričom vždy dbá na to, aby núdzni neboli zbavovaní sviatostnej pomoci z dôvodu chudoby.

Milodary, ktoré dávajú veriaci pri príležitosti slávenia božskej liturgie, spravidla patria tomu, kto slávi na úmysel obetujúceho. Výška príspevku je aj tu dobrovoľná a farár alebo iný kňaz si nemá nárokovať výšku poplatku. Kňazom sa nástoľčivo odporúča, aby aj bez prijatia milodaru slávil božskú liturgiu na úmysel veriacich, najmä biednych. Veriaci však spontánne majú dať milodar za slávenie božskej liturgie na ich úmysel. Tým sami prispievajú k dobru Cirkvi a jeho venovaním majú účasť na jej starostlivosti o podporu služobníkov a diel.

V tomto prípade ide o diskrétnu formu účasti na potrebách kňaza. Často zvykne byť sprevádzaná priateľstvom ku kňazovi, ktorého sa cítia byť duchovnými dlžníkmi, alebo úctou k jeho nábožnosti a pastoračnej horlivosti. V spojitosti s dlhodobou cirkevnou tradíciou treba pestovať túto formu podpory, podnecovať ju a vyhýbať sa pritom akejkoľvek forme ziskuchtivosti alebo obchodovania.

Milodar na slávenie liturgie patrí kňazovi, ktorý ju slávi. Ten istý kňaz má povinnosť nakladať s milodarom podľa nariadení miestneho biskupa, ak slávi druhú alebo tretiu liturgiu v ten istý deň. Ak v rovnaký deň slávi jednu liturgiu *pro populo*, miestny eparchiálny biskup má určiť, ako naloží s milodarom za druhú liturgiu, ktorú slávi. Jednoducho, v tomto prípade sa treba držať predpisov autority vlastnej cirkvi alebo zvyku zaužívaného

vo vlastnej cirkvi. Takisto rehoľníci, ak sú farármi alebo kaplánmi, majú nakladať s milodarom za druhú či tretiu liturgiu, ktorá sa slávi v rovnaký deň.

4 KÁNONICKÁ REZIDENCIA FARÁRA

Kán. 292 CCEO – § 1. Farár je viazaný rezidovať vo farskej budove blízko farského chrámu; ale ak je oprávnený dôvod, miestny hierarcha môže dovoliť, aby sa zdržiaval inde, ak tým farská služba neutrpí žiadnu škodu.

§ 2. Ak neprekáža vážny dôvod, farár sa z titulu dovolenky smie každoročne z farnosti vzdialiť nie na viac ako jeden súvislý alebo prerušený mesiac; do dovolenky sa nezapočítavajú dni, v ktorých sa farár raz do roka venuje duchovným cvičeniam; keď sa má farár z farnosti vzdialiť na viac ako jeden týždeň, je povinný o tom upovedomiť miestneho hierarchu.

§ 3. Je úlohou eparchiálneho biskupa stanoviť normy, ktorými sa počas neprítomnosti farára má zabezpečiť starostlivosť o farnosť pomocou kňaza, opatreného náležitými právomocami a splnomocneniami.

Predpis prvého paragrafu kán. 292 vymedzuje povinnosť stáleho rezidovania pre nositeľa úradu farára. Platí to bez rozdielu pre každého farára a bez ohľadu na druh farnosti, v ktorej je vlastným pastierom: pre farára územnej i osobnej farnosti, pre kňazov, ktorým je pastoračná starostlivosť o farnosť zverená v zmysle predpisu kán. 299 § 1, a kaplánovi farnosti v zmysle predpisu kán. 302 § 4. Výnimku zo stáleho rezidovania môže urobiť oprávnený dôvod, pre ktorý miestny hierarcha

dá dovoľenie, aby sa dotyční zdržiavali inde, najmä keď ide o miesto, ktoré nie je blízko pri farskom chráme, nepoškodí farskej službe.

Povinnosť farára rezidovať vo farnosti vyplýva z charakteru jeho činnosti, keďže je pastierom veriacich v Krista vo farnosti a má zodpovednosť za ich duchovnú pastoraáciu a napĺňanie ich duchovných potrieb. Farár je viazaný predovšetkým povinnosťou obstaráť duchovnú starostlivosť a vedenie všetkých svojich veriacich, ktorí nie sú vyňatí z jeho moci. Najlepším spôsobom, ako sa dá duchovne starať o zverených veriacich v Krista, je bývať medzi nimi, mať medzi nimi svoje sídlo.

Teológovia a kánovníci v minulosti hľadali odpoveď na otázku, či povinnosť farára rezidovať vo farnosti pochádza z Božieho alebo z cirkevného práva. Oficiálne sa k tejto otázke nevyjadril ani Tridentský koncil (1545 – 1563), ani následné kódexy. Od Benedikta XIV. (1740 – 1758), ktorý bol právnikom, prevládal názor, že táto povinnosť je Božieho práva. Ani súčasné kódexy však neriešia tento problém. Hovoria len o povinnosti farára rezidovať vo svojej farnosti bez ďalšieho vysvetlenia pôvodu tejto povinnosti.

Daná otázka sa preberala preto, aby sa vedelo, proti akému právu sa farár prehrešuje, keď nerešpektuje povinnosť rezidovania vo farnosti, či proti Božiemu, alebo proti cirkevnému. Cirkev túto povinnosť ukladá farárovi preto, lebo je to nevyhnutný dôsledok jeho úradu. Veriaci potrebujú mať vzťah so svojím farárom, a ten sa najľahšie dosahuje každodenným spoločne prežívaným životom. Úžitok z duchovných dobier Cirkvi, predovšetkým z Božieho slova a sviatostí, môžu mať tiež

len vtedy, keď im farár bude často ponúkať tieto dobrá. Nie je správne, ak farár nerešpektuje túto požiadavku kánonického práva a neplní alebo porušuje túto povinnosť priameho rezidovania vo farnosti.

Do tejto problematiky prehovorila aj Konzistoriálna kongregácia, ktorá v dekréte *Maxima cura* o prekladaní farárov uviedla zásadu, podľa ktorej je najvyšším zákonom spása ľudu. Úrad farára nebol v Cirkvi ustanovený v prospech toho, komu sa zveruje, ale na spásu tých, pre ktorých sa udeľuje.

Výnimku zo stáleho rezidovania môže urobiť oprávnený dôvod, pre ktorý miestny hierarcha dá dovolenie, aby sa menovaní zdržiavali inde, najmä keď ide o miesto, ktoré hoci nie je blízko pri farskom chráme, nepoškodí farskej službe. Táto výnimka platí pre farára i pre kaplána. Farárovi môže v osobitných prípadoch miestny hierarcha dovoliť, aby býval inde, najmä ak ide o dom spoločný viacerým presbyterom. Kaplán farnosti, ak je ustanovený pre viac farností súčasne, si môže vybrať miesto rezidovania v hociktovej z nich. Pre spravodlivú príčinu môže miestny hierarcha dovoliť, aby bývali inde, najmä ak ide o dom spoločný viacerým presbyterom.

Kódex vychádza v ústrety stálej povinnosti farára rezidovať vo svojej farnosti tým, že veriacim ukladá povinnosť, aby pre farára mali vo farnosti dom, v ktorom môže naplňať túto povinnosť. Farár je totiž povinný rezidovať vo farskej budove, teda v nejakom dome alebo byte, ktorý patrí farnosti a nie je majetkom farára. Veriaci z farnosti teda majú povinnosť, o ktorej sa kódex zmieňuje len implicitne, aby mali pre svojho farára budovu, ktorá sa bude využívať na nepretržité bývanie farára a jeho

rodiny, ak je ženatý. Farská budova má byť zreteľne označená, aby nielen všetci veriaci z farnosti, ale prípadne i neveriaci vedeli, kde farár býva.

Druhý paragraf tohto kánonu stanovuje možnosti farára každoročne sa vzdialiť z farnosti v čase dovolenky na čas, ktorý netrvá dlhšie ako jeden súvislý alebo prerušený mesiac. Dôvodom na vzdialenie sa z farnosti je aj čas duchovných cvičení, ktoré sa nezarátavajú do dovolenky. Neprítomnosť farára vo farnosti viac ako jeden týždeň treba dať na vedomie miestnemu hierarchovi a takisto uviesť dôvod neprítomnosti. Miestny hierarcha sa má postarať o zabezpečenie pastoračnej starostlivosti o farnosť. Podľa podpisu tretieho paragrafu je úlohou eparchiálneho biskupa stanoviť partikulárnym právom normy, ktorými sa počas neprítomnosti farára má zabezpečiť starostlivosť o farnosť pomocou kňaza, opatreného náležitými právomocami a splnomocneniami.

Aktivity však farára aj vyčerpávajú, preto si potrebuje odpočinúť. Kánonické právo berie do úvahy i túto potrebu farára a dovoľuje mu vzdialiť sa zo svojej farnosti každoročne na určitý čas bez toho, aby porušil povinnosť rezidovania vo farnosti. Okrem tejto možnosti vzdialiť sa na určitý čas z farnosti môžu nastať aj iné právom nepredvídané prípady, keď farár na dlhší alebo kratší čas odíde z farnosti. Takým môže byť dôvod dlhotrvajúcej choroby, práca v rôznych komisiách, účasť na vedeckých konferenciách atď. O svojej neprítomnosti vo farnosti na viac ako týždeň má vždy upovedomiť miestneho hierarchu.

V predpisoch kánonov CCEO chýba kánon, ktorý by predpisoval, čo robiť, ak farár porušuje povinnosť rezidovania, ktorú je povinný

zachovávať z dôvodu cirkevného úradu. Tento predpis obsahuje CIC v kán. 1396, ktorý predpisuje, že ak dochádza k porušeniu povinnosti rezidovania, farár má byť potrestaný spravodlivým trestom a po napomenutí aj odňatím úradu.

4.1 Farár ako vzor pre všetkých

Kán. 293 CCEO – Farár musí pamätať, že svojím každodenným životom a svojou starostlivosťou má pokrsteným aj nepokrsteným, katolíkom a nekatolíkom dávať príklad pravdivej kňazskej a pastoračnej služby, a všetkým podávať svedectvo pravdy a života, a ako dobrý pastier hľadať aj tých, ktorí síce boli pokrstení v Katolíckej cirkvi, ale už nepristupujú k sviatostiam alebo dokonca odpadli od viery.

Predpis tohto kánonu je jednoznačne inšpirovaný dekrétom Druhého vatikánskeho koncilu *Lumen gentium*. Tento kánon farárom pripomína, že majú povinnosť dávať príklad života a starostlivosťou v službe svedectvo pokrsteným a nepokrsteným, katolíkom i nekatolíkom a podobne ako dobrý pastier hľadať tých, ktorí sa vzdialili od praktizovania kresťanského života alebo odpadli od viery.

Kánonický predpis povzbudzuje farárov, aby pamätali na vážnú povinnosť, ktorú majú najmä voči svojim vlastným veriacim v Krista, ale aj voči ostatným ľuďom. Disciplína Cirkvi im to nepredkladá ako možnosť, ale ako imperatív, teda niečo, čo musia mať ustavične na pamäti a nezabúdať na to ani nepoľavovať v tom. Život farára prebieha v

spolužití s veriacimi v Krista, ktorí vytvárajú spoločenstvo Cirkvi a v nej farskú komunitu, ktorá je zverená starostlivosti farára. Služba, ktorú vykonáva, sa netýka len členov vlastného cirkevného spoločenstva, ale aj iných cirkevných spoločenstiev a nepokrstených, ktorí žijú na území ním spravovanej farnosti. S nimi prichádza neraz do častého kontaktu, a preto má byť i pre nich svedkom služby príkladného pastiera a kňaza.

Nemožno si nevšímať tých, ktorí nepatria medzi stádo, o ktoré sa má starať ako vlastný pastier. Môžu to byť veriaci nekatolíckych cirkví alebo ekleziálnych spoločností žijúcich v hraniciach jemu zverenej farnosti. Rovnako však môže ísť o nepokrstených, ktorých má presvedčať svojím príkladom nielen o význame krstu, ale aj o dôležitosti a potrebe duchovného života v spoločenstve, ktoré ponúka spásu a prostriedky milosti v neraz neľahkých životných okolnostiach vo svete žijúcich ľudí.

Príklad, ktorým má oslovovať svojich blížnych, sa týka jeho služby. Dôležité je, aby ako „druhý Kristus“ napodobňoval príklad svojho Pána a Učiteľa, ktorý neprišiel dať sa obsluhovať, ale slúžiť. Život farára má byť službou v povolání, ktoré dostal ako kňaz i ako pastier. Ako kňaz má vynikať v živote podobnom Kristovi, v čnostiach a v Bohu milom živote. Ako pastier má strážiť vlastné stádo, chrániť ho pred nebezpečenstvami, viesť ho po ceste k cieľu, ktorým je nebeský ovčinec.

Osobitnú pastiersku starostlivosť musí smerovať zvlášť k strateným ovciam. Z tohto dôvodu potrebuje mať starosť o všetkých, ktorí z rôznych príčin upustili od praktizovania viery a od prežívania náboženského života. Lahostajní mu nemajú byť ani tí, ktorí ešte nezačali praktizovať duchovný život, hoci patria do spoločenstva Cirkvi,

a dokonca do jeho farnosti. Sú to všetci, ktorí prijali len formálne sviatosti a upustili od možnosti ich prijímania pre vlastný duchovný rast a pre napredovanie na ceste nasledovania dokonalosti svojho Pána.

Kánon hovorí o každodennom živote farára, z ktorého majú veriaci čerpať a brať si príklad. Určite to nie je len zbožné pranie cirkevnej autority alebo najvyššieho zákonodarcu. V podstate farári majú možnosť každý deň ukazovať príklad a byť vzorom pre iných. Ich každodenný život totiž prebieha uprostred farského spoločenstva. Povinnosť rezidovať vo farnosti im zabezpečuje dôsledné napĺňanie predpisu kán. 293 CCEO. Podľa neho nielen z času sa čas, príležitostne, ale svojím každodenným spolunažívaním s veriacimi i ostatnými obyvateľmi, ktorí žijú na území farnosti, majú na to dostatočný priestor a možnosti. Vonkajším prejavom služby farára má byť jeho svedectvo. Svedectvo, ktoré má farár dávať, je svedectvo pravdy a života podľa tejto pravdy. V skutočnosti má svojím spôsobom života potvrdzovať to, že ohlasovanú pravdu prijal ako prvý, a preto k nej môže viesť aj iných. Jeho svedectvo o živote s Bohom musí byť pravdivé. Tým, že vydáva svedectvo pravdy, podobá sa svojmu Majstrovi Ježišovi.

4.2 Slávenie *pro populo*

Kán. 294 CCEO – Farár má často sláviť božskú liturgiu za ľud jemu zverenej farnosti, ale v dňoch predpísaných partikulárnym právom vlastnej cirkvi *sui iuris* má povinnosť ju sláviť.

Kánon odporúča časte slávenie božskej liturgii za Boží ľud – *pro populo*. Toto odporúčanie sa stáva príkazom v dňoch predpísaných

partikulárnym právom vlastnej cirkvi *sui iuris*. Treba pamätať aj na predpis kán. 704, ktorý nabáda k chvályhodnému sláveniu božskej liturgie podľa predpisov liturgických kníh vlastnej cirkvi *sui iuris* a dodržiavať aliturgické dni, počas ktorých nie je povolené sláviť božskú liturgiu.

Dni, keď má farár sláviť božskú liturgiu za veriacich svojej farnosti, sú všetky nedele roka. K nim sa pripájajú prikázané sviatky. Na Prešovskej synode v roku 1927 bolo predpísané sláviť liturgiu za zomrelých učiteľov v Syropôstnu sobotu. V praxi Prešovskej eparchie farár slávi božskú liturgiu za ľud v nedeľu a prikázané sviatky.

V povinnosti sláviť božskú liturgiu za ľud existuje analógia medzi farárom, patriarchom a eparchiálnym biskupom. Predpis kán. 94 CCEO hovorí o povinnosti patriarchu verejne sláviť liturgiu za veriacich. Biskupovi okrem toho predpis kán. 198 pripomína, aby to robil často. Jednotlivé dni, keď ho táto povinnosť viaže, má určiť partikulárne právo, ale dá sa predpokladať, že by medzi ne mali patriť minimálne sviatky vymenované v CCEO v kán. 880 § 3.

Zatiaľ čo východný kódex nešpecifikuje tieto dni a necháva to na predpisy partikulárneho práva, predpis latinského kódexu uvádza, že táto povinnosť sa týka farára aj diecézneho biskupa obetovať omšu *pro populo* v nedeľu a v prikázané sviatky vo vlastnej diecéze.

Kódex kánonického práva na rozdiel od CCEO pripája k príkazu slávania liturgie *pro populo* výnimku, ktorá vo východnej legislatíve absentuje. Farár v prípade, že je hatený, môže zadost'uchiniť povinnosti obetovať omšu za ľud vlastnej farnosti v iný deň. Ak by to nespravil, sám môže omšu za ľud obetovať v iné dni, aby zadost'uchiniť tejto povinnosti.

V zhode s predpisom kán. 951 § 1 CIC farár, ktorý obetuje omšu za ľud a následne v ten istý deň slúži aj druhú svätú omšu, môže si ponechať omšové štipendium, ktoré bolo dané pri príležitosti tejto svätej omše.

Pripravovaný normatív partikulárneho práva v navrhovanej schéme pracovnou skupinou Rady hierarchov obsahuje článok 26, ktorý je rozdelený na dva paragrafy:

§ 1. Farár a administrátor farnosti je povinný sláviť božskú liturgiu za ľud jemu zverenej farnosti v nedeľu a prikázaný sviatok, ak nie je aliturgický deň, a v chrámový sviatok farského chrámu.

§ 2. Farár a administrátor farnosti, ktorému je zverená starostlivosť o veriacich viacerých farností, má sláviť iba jednu božskú liturgiu za veriacich všetkých jemu zverených farností.

5 POMOCNÉ ORGÁNY FARÁRA

Kán. 295 CCEO – Vo farnosti majú byť, podľa noriem partikulárneho práva vlastnej cirkvi *sui iuris*, vhodné rady pre pastoračné a ekonomické záležitosti.

Predpis tohto kánonu je pomerne stručný a odkazuje na predpisy partikulárneho práva, aby sa postaralo o ustanovenie vhodných rád, ktoré majú byť v každej farnosti. Prameňmi tohto nového predpisu, ktorý nebol v predchádzajúcej legislatíve, sú dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu *Apostolica actuositatem* 26 a *Presbyterum ordinis* 17. Tento kánon reguluje ustanovenie pastoračnej rady farnosti a ekonomickej rady. Vymedzenie ich aktivít závisí od uváženia eparchiálneho biskupa, ktorý sa má postarať o ich zriadenie vo farnostiach vlastnej cirkvi *sui iuris* predpisom partikulárneho práva. Štruktúra týchto rád pripomína spoločné prvky obdobných rád ustanovených v rámci riadenia eparchie. Členovia týchto rád majú iba poradný hlas pri rozhodovaní o záležitostiach, ktoré sú v kompetencii podľa povahy jednotlivej rady.

Kompetentnou autoritou ustanoviť pastoračnú radu je eparchiálny biskup, nie farár. To znamená, že eparchiálny biskup vydáva rovnaké predpisy na ustanovenie pastoračných rád vo farnostiach svojej eparchie. Robí to vydaním spoločného štatútu, ktorý sa stáva základom usporiadania jednotlivých farských pastoračných rád.

Už zo samotného predpisu kánonu vyplýva, že pastoračná rada nie je záväzná. Tým je vyjadrená podmienka zavedenia. Vhodnosť zavedenia

závisí od rôznych podmienok, napr. schopnosti veriacich vytvoriť takúto radu, schopnosti skutočne pomáhať farárovi, vylúčenie rozporov v rade a ťažkosti pre farára. Vhodnosť pastoračnej rady posúdi eparchiálny biskup po vypočutí mienky presbyterskej rady. Toto vypočutie sa vyžaduje k platnosti aktu ustanovenia farských pastoračných rád. Ak takáto vhodnosť skutočne jestvuje, potom sa má v každej farnosti ustanoviť.

Má sa ustanoviť podľa rôznych typov farností, ktoré môžu byť teritoriálne alebo personálne, farnosť alebo viaceré farnosti zverené *in solidum*, z ktorých každá môže mať vlastnú farskú radu. Kritériá ohľadne zloženia farskej pastoračnej rady, čo sa týka členov, spôsobov vymenovania, požadovaných vlastností, treba prevziať z ustanovenia eparchiálnej pastoračnej rady.

Predpis kán. 272 CCEO hovorí o ustanovení pastoračnej rady v eparchii v prípade, že to riadia pastoračné okolnosti. Nie je teda povinnosť mať pastoračnú radu v eparchii, ako je to pri ustanovení eparchiálneho ekonóma a rady pre ekonomické záležitosti, ktoré musia byť ustanovené v každej eparchii. Na základe toho môžeme dedukovať, že rovnako nie je povinné mať pastoračnú radu vo farnosti. Predpisy kódexu odkazujú na partikulárne právo, aby sa postaralo v tejto veci vydaním partikulárnych predpisov.

Aj keď predpisy práva nehovoria o mienke farára ako podmienke zriadenia pastoračnej rady vo farnosti, predsa je dôležité, aby ju biskup nenariadil zaviesť do farnosti, skôr než sám farár príde k presvedčeniu, že ju potrebuje a bude mu na úžitok.

Pastoračná rada farnosti vykonáva svoju činnosť platne len pod vedením farára. Žiadne rozhodnutie tejto rady prijaté bez účasti farára alebo proti nemu nie je platné. Z toho vyplýva, že členom farskej pastoračnej rady musí byť vždy farár. Veriaci sú členmi pastoračnej rady farnosti, ale akým spôsobom, o tom kódex nehovorí, ale ponecháva to na predpisy partikulárneho práva. Ako vzor môže slúžiť eparchiálna pastoračná rada, kde sa zohľadňujú rôzne cirkevné stavy, reprezentatívnosť a vlastnosti členov. Členstvo farára vo farskej pastoračnej rade mu patrí na základe spoločného práva podľa predpisu kán. 536 § 1. CIC. Farár je členom tejto rady z povahy vlastného úradu pastiera farnosti. Samotná povaha pastoračnej rady je dôvodom členstva farára v nej. Farár je ten, komu je zverená pastoračná starostlivosť vo farnosti. Rada, ktorá pomáha tejto pastorácii, musí byť vždy zvolaná pod vedením farára. Preto je farár členom farskej rady vo funkcii predsedu. V prípade súhlasu alebo poskytovania rady samému predsedovi sa rada chápe ako subjekt oddelený od predsedu a on nehlasuje, pretože nemôže určovať jej zmýšľanie.

Keďže pastoračná rada má iba poradný hlas, rozhodujúci hlas v tejto rade má farár. Táto rada je ustanovená pre službu farnosti a túto službu ako prvý vo farnosti vykonáva jej vlastný pastier, ktorým je farár.

Úlohou pastoračnej rady farnosti je pomáhať pri pastoračnej činnosti vo farnosti. Túto činnosť netreba vidieť len ako povinnosť farára, ktorému bola zverená primárna starostlivosť o farnosť ako vlastnému pastierovi. Týka sa celej farskej komunity ako nositeľa misie Cirkvi na tomto mieste. Tu sa rozoberajú rôzne pastoračné problémy, otázky a na

konci sa vypracuje jednotný postup. Predloženie riešenia nezaväzuje farára, aby ho prijal, pretože rada má iba poradný hlas. Toto prijatie alebo odmietnutie nie je ponechané na ľubovôľu farára. Odmietnutie alebo prijatie môže urobiť vtedy, ak radu nemôže prijať vo svedomí, čiže pred Bohom. V prípade, že farár nesúhlasí s návrhom, ktorý mu poskytuje pastoračná rada, ak prípad nie je súrny, je lepšie rozhodnutie oddialiť, aby sa otázka znova premyslela a zvážila.

Napriek autorite v pastoračii farár má nechať dozrievať rozhodnutia týkajúce sa života vo farnosti vzájomným zdolaním a výmenou názorov s členmi pastoračnej rady, ktorí zase čerpajú námety od ostatných veriacich farského spoločenstva. Farár síce robí rozhodnutia, ale podnety a podklady na ich vypracovanie mu dávajú členovia rady. Rozhodnutia nemusia mať všetci zhodné, dokonca nemusia s nimi všetci súhlasiť, ale všetci sa podieľajú na ich vypracovaní svojím kladným alebo záporným postojom. Farárovi sa pritom ponecháva sloboda v prijatí alebo odmietnutí názorov svojich veriacich.

Spoluzodpovednosť znamená, že je potrebné angažovanie sa všetkých pokrstených, neprestajne predstavované v misii, ktorá pochádza od Boha. V súčasnosti sa veľa rozpráva o synodalite aj z dôvodu, že očakávame synodu o synodalite. Ale čo znamená synodalita? Synodalita znamená počúvať iných a rozlišovať pritom Božiu vôľu. Plodnosť v oboch prípadoch spočíva v tom, že súčasne nás robí zodpovednými za naše záväzky ako veriacich a pomáha nám vyjsť zo seba, aby sme prijali milosť. Do srdca krstnej zodpovednosti všetkých je vpísaná služba niektorých. Tí konajú skrze Krista vďaka jeho Duchu to, čo Kristus

nemôže konať viditeľným spôsobom sám pre nás: zvolávať na zhromaždenie a premieňať našu odpoveď na jeho povolanie. Naznačujú a uskutočňujú súčasne Božiu milosť ponúkanú Cirkvi a slobodnú a radostnú odpoveď veriacich. Pastoračná služba niektorých má teda ako cieľ vyjadriť tajomstvo Cirkvi, ktoré všetci prežívajú medzi milosťou a vierou.

Každý tu má svoju úlohu, a teda má čo povedať. Všetci sú pozvaní počúvať sa navzájom, aby spoločne rozoznali pastoračné rozhodnutia a každý ich uskutočnil podľa svojich možností. Posvätní služobníci majú zasievať tieto rozhodnutia do apoštolátu Cirkvi, bedliť nad cirkevným spoločenstvom a posilať v Pánovom mene. Posvätní služobníci majú s autoritou Krista potvrdiť výsledky rozlíšenia toho, čo Duch povedal cirkvám. Vo farskom spoločenstve a v službe cirkvám na nejakom území táto úloha patrí farárovi ako predstavenému pastoračnej starostlivosti o farnosť pod autoritou eparchiálneho biskupa. Farár nerobí vo farnosti všetko, pretože nemá všetky dary. Skôr sa má postarať, aby sa urobilo všetko potrebné. Rovnako nevie všetko povedať, lebo nemá výrečnosť Svätého Ducha. Skôr sa má usilovať, aby dal hlas aj ostatným a potvrdil s autoritou pochádzajúcou z kňazského svätenia, čo hovorí Cirkvi Duch na tomto mieste.

Podobnosť medzi spoluzodpovednosťou a synodalitou sa ukazuje i vo vzťahu medzi synodálnym princípom a hierarchickým princípom autority alebo medzi bratským a služobným princípom. Synodálny princíp predstavuje sviatosťnú jednotu tela Cirkvi. Hierarchický princíp predstavuje Krista, ktorý je jeho hlavou a ktorý odovzdal vedúcu úlohu

svojím apoštolom. Ani jeden z týchto princípov nemôže existovať a fungovať samostatne. Nemôže byť Cirkev bez svojej hlavy, ktorou je Kristus, ako ani Kristus nemôže byť bez svojho tela, ktorým je Cirkev. Hierarchický princíp je súčasťou synodálneho, ale neplatí to naopak. Synodálny princíp predstavuje celé cirkevné telo vo svojej rozmanitosti – laici, zasvätené osoby a posvätní služobníci, kým hierarchický len jeho časť.

Synodalita označuje celok zložený z troch častí Božieho ľudu. Laici, ktorých podstatný, hoci nie výlučný charakter je svetský, pripomínajú všetkým Božiu zaangažovanosť cez Cirkev v dejinách spásy. Zasvätené osoby, ktorých špecifický charakter pripomína celej Cirkvi potrebu vybrať si Božie kráľovstvo a radikálnosť evanjelia. Posvätní služobníci vysvätení na apoštolskú službu, ktorých špecifický charakter je služba Cirkvi, čo znamená, že Cirkev pochádza od Boha. Podľa svojho postavenia sú pokrstení povolani byť spoluzodpovednými v misii Cirkvi a v aplikovaní synodality. Táto synodalita sa uskutočňuje vo farnosti na farských zhromaždeniach a vo farských pastoračných radách, ako aj v orgánoch zjednocujúcich znalcov alebo osoby poverené zvláštnymi úlohami, ako je rada pre ekonomické záležitosti.

5.1 Ekonomická rada farnosti

Správa majetku v Cirkvi nie je súkromnou záležitosťou. V prvom rade preto, lebo cirkevný majetok nie je majetok fyzických osôb, ale verejných cirkevných právnických osôb. Správa cirkevného majetku nemôže byť porovnávaná s jednoduchou obchodnou agentúrou, pretože ľudský

prvok v nej nemôže byť oddelený od božského ani v tejto oblasti. Svojím majetkom Cirkev nesleduje čisto ekonomické a finančné ciele, ale vidí v ňom prostriedok na dosahovanie cieľov teologickej a pastoračnej povahy.

Preto Druhý vatikánsky koncil v dekrété *Presbyterum ordinis* 17 vyzýva kňazov k tomu, aby cirkevné majetky spravovali podľa cirkevných zákonov: „*Cirkevné majetky vo vlastnom zmysle nech kňazi spravujú podľa cirkevných zákonov, ako si to vyžaduje povaha vecí, a nakoľko je to možné, za pomoci skúsených laikov.*“ V tomto dekrété konciloví otcovia pozvali laikov k spravovaniu cirkevných majetkov, čím sa pričinia o väčšiu účinnosť pastoračnej služby.

Zákonodarca predpokladá pre farnosť ako právnickú osobu pomoc pri spravovaní vlastných majetkov vo forme rady pre ekonomické záležitosti. Ekonomická rada nemá administratívnu úlohu, ale pomáha farárovi pri spravovaní cirkevných majetkov farnosti. Táto pomoc sa prejavuje v poskytovaní názoru, ktorý predchádza rozhodnutiam farára vo veci spravovania majetkov. Ekonomická rada farnosti nie je správcom cirkevného majetku, pretože poskytuje iba pomoc niekomu inému, a to farárovi, ktorý je v skutočnosti jeho správcom. Úlohou ekonomickej rady farnosti je spolupracovať s farárom, zostavovať inventár farského majetku a schvaľovať ho.

Členovia ekonomickej rady farnosti majú byť ustanovení v zmysle vydaných noriem eparchiálneho biskupa, ktorý určí spôsob výberu pre všetky ekonomické rady vo farnostiach v celej eparchii. Členovia ekonomickej rady farnosti majú mať cirkevného ducha, neporušené

mravy, majú byť aktívne začlenené do farského spoločenstva a mať dobrú povest'. Zároveň by mali byť schopnými robiť ekonomické rozhodnutia a mali by sa vyznačovať istou odbornosťou v ekonomických veciach a v civilnom práve.

Na čele ekonomickej rady farnosti je farár, ktorý jej predsedá, taktiež iní kňazi alebo diakoni, ktorí sa podieľajú na pastoračnej činnosti farnosti, a niekoľkí laici. Aby sa zabezpečilo spoločenstvo presbytéria aj v správe cirkevného majetku, je dobré, ak členom tejto rady sú aj kapláni. Kódex nehovorí o tom, či členmi ekonomickej rady môžu byť len muži alebo aj ženy, takže sa nevylučujú možnosti prijať do ekonomickej rady za členov veriacich tak mužov, ako aj žien. Členovia sa ustanovujú podľa nariadením eparchiálneho biskupa, ktorý určí spôsob voľby pre všetky rady ekonomické a pastoračnú radu. Zároveň by sa mali vyznačovať istou odbornosťou v ekonomických záležitostiach a v oblasti civilného práva.

Každý rok farár predkladá eparchiálnemu biskupovi na schválenie výkaz hospodárenia farnosti schválený radou. Rada musí oboznámiť veriacich s majetkom, ktorý bol odovzdaný farnosti, ako sa s ním naložilo. Úlohou ekonomickej rady farnosti nie je kontrolovať, čo robí farár, ale pomáhať mu pri správe cirkevného majetku, aby bol účinne a pastoračne použitý na ciele života farnosti.

Partikulárna norma pre kán. 295 navrhovaná v článku 27 má takúto podobu:

§ 1. V každej farnosti má byť ustanovená pastoračná a ekonomická rada, ktoré ako poradný orgán majú byť nápomocné farárovi pri plnení

úloh. V prípade menších farností možno so súhlasom eparchiálneho biskupa tieto rady zlúčiť do jednej.

§ 2. Spôsob voľby a fungovania pastoračnej a ekonomickej rady sú stanovené štatútmi, ktoré schválil eparchiálny biskup.

5.2 Farské knihy

Kán. 296 CCEO – § 1. Vo farnosti majú byť farské knihy, a to kniha pokrstených, manželstiev, zomrelých a iné knihy podľa noriem partikulárneho práva vlastnej cirkvi *sui iuris* alebo ak tieto nie sú, stanovených samým eparchiálnym biskupom; farár sa má postarať, aby sa farské knihy viedli presne podľa týchto noriem a aby sa starostlivo uchovávali.

§ 2. V knihe pokrstených sa má zaznačiť aj zapísanie pokrsteného do určitej cirkvi *sui iuris*, podľa normy kán. 37, udelenie sviatosti myropomazania, ako aj to, čo sa vzťahuje na kánonický stav veriacich v Krista z hľadiska manželstva, pri neporušení predpisu kán. 840 § 3, z hľadiska adopcie, takisto z hľadiska prijatia posvätných stupňov, doživotnej profesie zloženej v rehoľnom inštitúte; tieto záznamy sa majú vždy uvádzať v dokumente o prijatom krste.

§ 3. Svedectvá, ktoré sa vydávajú o kánonickom stave veriacich v Krista, ako aj všetky akty, ktoré môžu mať právny význam, má podpísať sám farár alebo jeho delegát a majú sa opatrit' farskou pečiatkou.

§ 4. Vo farnosti má byť archív, v ktorom sa majú chrániť farské knihy spolu s listinami hierarchov a inými dokumentmi, ktoré treba uchovávať z dôvodu potreby alebo osohu; toto všetko má eparchiálny biskup alebo jeho delegát v čase kánonickej vizitácie, alebo v nejakom inom vhodnom čase prezrieť a farár má dbať, aby sa to nedostalo do cudzích rúk.

§ 5. Aj staršie farské knihy sa majú starostlivo uchovávať, podľa noriem partikulárneho práva.

Prvý paragraf kán. 296 ukladá každej farnosti povinnosť, aby mala farské knihy, a to knihu pokrstených, manželstiev a zomrelých a ďalšie farské knihy. Okrem týchto kníh, ktoré sa na Slovensku označujú ako farské matriky, však kánony hovoria aj o iných farských knihách, podľa predpisov partikulárneho práva vlastnej cirkvi *sui iuris* alebo eparchiálneho biskupa.

Farské matriky svedčia o istej historicite každej farnosti. Opisujú základné udalosti života veriacich farnosti. Zápisy v matrikách siahajú často do dávnej minulosti a sú dôkazom toho, že už pred mnohými rokmi sa konali zápisy o náboženskom stave veriacich na území farnosti. Mnohí súčasníci, ktorých predkovia emigrovali v minulosti z územia pôvodnej krajiny, sa dnes práve na základe zápisov v matrikách snažia vypátrať pôvod svojej rodiny.

Povinnosťou farára je postarať sa o to, aby sa knihy viedli a starostlivo uchovávali podľa noriem práva vydaných zákonodarcom i vlastnou cirkevnou autoritou. Viest' farské knihy znamená vykonávať v nich zápisy

a záznamy. Ide o zápisy a záznamy krstov, sobášov, pohrebov alebo iných skutočností, ktoré súvisia s obsahom farských kníh. Zápis krstu slúži veriacemu v Krista ako dôkaz jeho príslušnosti k Cirkvi a zároveň otvára dvere prijatiu ďalších sviatostí. Kniha pokrstených vo farnosti je potrebná, pretože v zmysle predpisu kán. 689 § 1 je zapísanie krstu povinné.

Povinnosťou miestneho farára je postarať sa o to, aby čo najskôr bez meškania zapísal krst udelený vo svojej farnosti. Ak krst udelil niekto iný, má povinnosť informovať farára kvôli potrebnému zápisu v zmysle predpisu kán. 690 CCEO. Zápis musí obsahovať meno pokrsteného, jeho rodičov, krstných rodičov alebo svedkov krstu a kňaza, ktorý krst udelil. Treba uviesť deň a miesto narodenia, rovnako i deň a miesto krstu, a adresu bydliska. V prípade krstu dieťaťa narodeného nevydatej matke treba uviesť meno matky a meno otca, ak je známy z verejného dokumentu alebo na písomnú žiadosť pred dvomi svedkami. V ostatných prípadoch sa má pokrstený zapísať bez uvedenia mena otca alebo rodičov v zmysle predpisu kán. 689 § 2. CCEO.

V prípade krstu adoptovaného dieťaťa sa zapisujú do matriky mená adoptujúcich rodičov a prirodzených rodičov v zmysle predpisu kán. 689 §§ 1 a 2 CCEO.

Do knihy pokrstených treba zapísať i to, čo požaduje druhý paragraf kán. 296: príslušnosť do cirkvi *sui iuris* podľa požiadavky predpisu kán. 37 CCEO, na ktorý sa paragraf výslovne odvoláva, zápis udelenia sviatosti myropomazania, všetko, čo súvisí s kánonickým stavom veriacich vzhľadom na slávenie manželstva v zmysle predpisu kán. 841 CCEO,

s výnimkou tajne sláveného manželstva podľa kán. 840 § 3 CCEO, ak sa manželstvo buď konvaliduje pre vonkajšie fórum, alebo sa vyhlasuje za neplatné, alebo sa legitímne okrem smrti rozvázuje podľa predpisu kán. 842 CCEO, adopcia, prijatie posvätného rádu alebo zloženie doživotnej profesie v rehoľnom inštitúte, ako aj zmena príslušnosti k cirkvi *sui iuris*. Všetky tieto náležite zaznamenané zápisy musia byť zapísané aj pri každom vydaní krstného listu.

V prípade, že v matrike pokrstených chýba zápis o udelenom krste, vtedy sa na základe čestného vyhlásenia rodičov, že dieťa bolo pokrstené, žiada o dodatočný zápis do matriky pokrstených.

Predpis kán. 841 § 1 CCEO vyžaduje mať vo farnosti knihu pokrstených, aby sa do nej zapísalo slávenie manželstva. Zápis má urobiť farár miesta slávenia manželstva alebo ten, kto ho zastupuje, hoci ani jeden z nich manželstvo nepožehnal. Treba zapísať mená manželov, mená svedkov, miesto slávenia manželstva, prípadný dišpenz od formy alebo prekážok s uvedením authority, ktorá ho udelila, delegáciu požehnať manželstvo a ostatné veci, ktoré predpisuje partikulárne právo alebo eparchiálny biskup.

V prípade slávenia manželstva mimoriadnou formou v nebezpečenstve smrti v zmysle predpisu kán. 832 CCEO alebo mimo neho, ak je predpoklad, že potrvá aspoň mesiac, kňaz, ak je prítomný, inak svedkovia spolu s uzatvárajúcimi manželstvo majú oboznámiť farára kvôli potrebnému zapísaniu do farských kníh podľa predpisu kán. 841 § 3 CCEO.

Manželstvo s dišpenzom od kánonickej formy podľa predpisu kán. 841 § 1 CCEO a v prípade manželstva konvalidovaného pre vonkajšie fórum, vyhláseného za neplatné alebo legitímne rozviazaného v zmysle predpisu kán. 842 CCEO treba vykonať zápis do knihy manželstiev v prvom prípade a v ďalších i do knihy pokrstených. Katolícka stránka, ktorej bol udelený dišpenz od formy slávenia manželstva, má oznámiť vlastnému farárovi fakt uzavretia manželstva nekánonickou formou na základe dišpenzu, jeho miesto i verejnú formu, aby sa zapísalo do matriky pokrstených katolíckej stránky.

Predpis kán. 879 CCEO predpisuje knihu zomrelých. Podľa normy partikulárneho práva treba do nej zapísať vykonané pohrebné obrady zomrelého, ktoré sa konali vo farnosti. Táto kniha zaznamenáva posledné udalosti života veriaceho a čas jeho odchodu do večnosti.

Okrem týchto kníh môžu byť aj iné farské knihy, ktoré sa vyžadujú na základe partikulárneho práva alebo predpisov eparchiálneho biskupa. Patrí k nim farská kronika, zápisy z farských rád, intenčná kniha, poštový denník, kniha o kánonickom statuse veriacich.

Kódex nevymenováva presný zoznam týchto kníh. I z toho je zrejmé, že existujú farské knihy, ktoré treba mať na základe predpisov partikulárneho práva ako povinné. Všetky ostatné knihy, ktoré sa uchovávajú ako farské, ale nie je povinnosť ich mať vo farnosti, treba považovať za odporúčané, nie však povinné.

Tretí paragraf tohto kánonu predpisuje, aby každá farnosť mala vlastnú pečiatku, aby ňou boli opatrené svedectvá, ktoré sa vydávajú o kánonickom stave veriacich, a všetky dokumenty právneho charakteru,

ktoré podpisuje farár alebo jeho delegát. Ide o dokumenty, ktoré sa používajú v úradnom styku. Farská pečiatka je potvrdením platnosti a hodnovernosti takých dokumentov.

Predpis štvrtého paragrafu nariaďuje, aby bol vo farnosti archív. V ňom sa majú starostlivo uchovávať farské knihy, listy hierarchov a iné dôležité a užitočné dokumenty. Knihy a dokumenty podliehajú kontrole eparchiálneho biskupa alebo jeho delegáta v prípade kánonickej vizitácie alebo v inom vhodnom čase. Farár nemá dovoliť cudzím osobám, aby mali prístup k týmto farským knihám a k dokumentom, ktoré sa uchovávajú vo farskom archíve.

Posledný paragraf hovorí o starých farských knihách. I tie treba starostlivo uchovávať podľa predpisov partikulárneho práva.

Predpisy pripravovaného partikulárneho práva pri tomto kánone obsahujú v článku 28 nasledujúce usmernenie:

§ 1. V každej farnosti majú byť nasledujúce farské knihy:

1. Kniha pokrstených, manželstiev a zomrelých
2. Kronika farnosti
3. Peňažný denník
4. Kniha pohľadávok a záväzkov
5. Pomocné knihy, ktoré sú potrebné na preukazovanie a vykazovanie v účtovnej uzávierke
6. Kniha prijatej a odoslanej úradnej pošty
7. Kniha intencií na božskú liturgiu
8. Hramotár

§ 2. Staršie farské knihy pokrstených, manželstiev a zomrelých sa majú starostlivo uchovávať vo farskom archíve alebo v osobitnom archíve podľa ustanovení eparchiálneho biskupa.

6 UKONČENIE ÚRADU FARÁRA

Kán. 297 CCEO – § 1. Farár končí úrad zrieknutím, ktoré prijal eparchiálny biskup, uplynutím stanoveného času, odvolaním alebo preložením.

§ 2. Od farára, ktorý zavŕšil sedemdesiaty piaty rok života, sa žiada, aby zrieknutie z úradu predložil eparchiálnemu biskupovi, ktorý po preskúmaní všetkých okolností osoby a miesta má rozhodnúť, či ho treba prijať, alebo oddialiť; eparchiálny biskup sa má postarať o primerané materiálne zabezpečenie a bývanie zriekajúceho sa so zreteľom na normy stanovené partikulárnym právom vlastnej cirkvi *sui iuris*.

Predpis kán. 297 CCEO vo svojich dvoch paragrafoch predstavuje rôzne možnosti ukončenia úradu farára. To sa môže uskutočniť nasledujúcimi spôsobmi:

1. Zrieknutím sa úradu farára, ktoré má byť zo spravodlivej príčiny a aby bolo platné, musí ho prijať eparchiálny biskup.

2. Zrieknutím sa pre dovŕšenie veku stanoveného spoločným právom, to znamená sedemdesiatich piatich rokov života, ak po zvážení všetkých okolností osoby a miesta je prijaté eparchiálnym biskupom, ktorý sa má postarať o dôstojné zabezpečenie a bývanie pre zriekajúceho sa farára podľa predpisov partikulárneho práva vlastnej cirkvi *sui iuris*.

3. Uplynutím času, ak bol farár vymenovaný na vymedzený čas, podľa nariadení kán. 284 § 3 CCEO.

4. Odvolaním z úradu eparchiálnym biskupom podľa normy práva v zmysle predpisov kán. 1389 – 1396 CCEO.

5. Odvolaním z úradu farára, člena rehoľného inštitútu alebo spoločnosti apoštolského života, alebo spoločného života na spôsob rehoľníkov, buď rozhodnutím eparchiálneho biskupa, po upovedomení vyššieho predstaveného, ako aj vyšším predstaveným, po oboznámení eparchiálneho biskupa, nevyžadujúc iný súhlas podľa predpisu kán. 1391 § 2 CCEO.

6. Preložením na iný úrad podľa normy práva. Zvláštnu pozornosť si zasluhuje normatív o odvolávaní a prekladaní farárov, ktoré je administratívnym krokom, najmä pri jasnej identifikácii subjektov, na ktoré sa aplikuje. Termín farnosť sa rozšíril z územnej i na osobnú. Okrem toho sa vytvorili právne štruktúry, keď viac farárov má starostlivosť o jednu alebo viacero farností. I keď titulári týchto nových štruktúr nie sú farármi, sú im postavení na roveň. Preto postup pri odvolávaní a prekladaní farárov sa aplikuje v týchto prípadoch: v prípade farára územnej alebo osobnej farnosti; kňazov, ktorým bola zverená pastoračná starostlivosť *in solidum* o jednu alebo viac farností v zmysle predpisu kán. 517 § 1 CCEO; rektora chrámu, ak je však rektorom chrámu člen rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov, má sa zachovávať kán. 1391 § 2 CCEO.

Tento postup odvolávania alebo prekladania farárov sa môže uplatniť na

- kňaza, ktorý je vedúci pastoračnej starostlivosti vo farnosti, na ktorej má podiel diakon, laik nemajúci kňazské svätenie alebo komunita osôb v zmysle predpisu kán. 517 § 2 CIC;

- kňaza, ktorý je vymenovaný za vojenského duchovného správcu a ktorý podľa zvláštnych zákonov vojenských ordinariátov požíva rovnaké práva a povinnosti ako farári, ak z povahy vecí alebo zo zvláštnych štatútov nie je zrejmé iné, kumulatívne s miestnym farárom.

Postup pri odvolávaní farárov sa navyše aplikuje na farára zapísaného do vlastnej eparchie a rozhoduje o ňom eparchiálny biskup. Pri tom treba dodržiavať predpisy partikulárneho práva cirkvi *sui iuris*, ktoré schválila Apoštolská stolica, ak toto právo nariaďuje iný postup oproti kánonom východného kódexu.

Norma pripravovaného partikulárneho práva, na ktoré sa odvoláva východný kán. 297 CCEO § 2, predpisuje v článku 29: „*Eparchiálny biskup, ktorý prijal zrieknutie z úradu farára po dosiahnutí veku sedemdesiatpäť rokov života, by sa mal postarať o primerané materiálne zabezpečenie a bývanie pre zriekajúceho sa farára so zreteľom na ekonomickú situáciu krajiny a svojej eparchie a ak je to možné, aj farnosti.*“

6.1 Neobsadená farnosť

Kán. 298 CCEO – Ak je farnosť vakantná alebo farár je z akéhokoľvek dôvodu vo vykonávaní pastoračnej úlohy vo farnosti

hatený, eparchiálny biskup má čo najskôr vymenovať niektorého kňaza za administrátora farnosti.

Farnosť sa stáva vakantnou, keď farár definitívne končí vo svojom úrade spôsobmi predvídanými právom, výslovne ako je uvedené v predchádzajúcom kánone. Môže k tomu dôjsť odvolaním alebo preložením, o ktorom rozhodne eparchiálny biskup, zrieknutím sa zo strany farára z nejakého vážneho dôvodu, ktoré pre platnosť bude prijaté eparchiálnym biskupom, alebo po uplynutí vymedzeného času, ak bol vymenovaný na nejaký čas. Osobitným spôsobom môže byť aj smrť farára.

Predpis kán. 298 CCEO hovorí o dvoch rôznych spôsoboch. Jedným je vakantná farnosť, druhým hatenie farára vo vykonávaní svojho úradu. V oboch prípadoch je eparchiálny biskup povinný vymenovať administrátora farnosti.

Farnosť sa stáva vakantnou vtedy, keď farár definitívne končí v úrade podľa spôsobov predvídaných právom. Ide o prípady zrieknutia sa farára prijatého eparchiálnym biskupom, uplynutím vymedzeného času, odvolaním alebo preložením. Kánon 298 obsahuje dve rozdielne možnosti. Prvou je vakantná farnosť a druhou je hatenosť farára vo vykonávaní svojho úradu. V oboch prípadoch má eparchiálny biskup určiť administrátora farnosti. Dôležité je v prvom rade určiť, kedy je farnosť vakantná. Podobne ako je to v prípade iných cirkevných úradov, aj farnosť sa kánonicky stáva vakantnou, keď *de iure* a *de facto* farár ukončí legitímne zastávanie farského úradu. Je rozdiel medzi *vocatio de iure* a *vocatio*

de facto. *Vocatio de iure* prichádza s dekrétom kompetentnej autority, čiže eparchiálneho biskupa, ktorým sa oznamuje titulárovi úradu farára ukončenie tohto úradu a dôjde k vymenovaniu nového farára. *Vacatio de facto* sa má s poslušnosťou predchádzajúceho titulára úradu farára tak, že po vykonaní všetkých aktov potrebných na nariadenie právnej vakancie titulár uvoľní naozaj, *de facto*, úrad farára, ktorý mu bol odobratý *de iure*.

Pri možnosti, že farár nelegitímne zadrží svoj úrad a nechce ho opustiť, hovoríme o vakancii *de iure*, ale nie o vakancii *de facto*. Takáto situácia môže nastať vtedy, keď farár stratí dobré meno u vážených veriacich v zmysle predpisu kán. 1390 bod. 3, a preto musí odísť z farnosti, alebo keď neprijme preloženie z úradu na iné miesto podľa kán. 1399. V takých prípadoch právnej vakancie, ale nie faktickej (*de iure sed non de facto*), keď predchádzajúci farár ostáva v úrade, ktorý mu bol odobratý, aby mohol do tohto úradu nastúpiť nový farár, má eparchiálny biskup vyhlásiť nelegitímne vlastnenie úradu predchádzajúcim farárom. Farár, ktorý už len *de facto*, ale nie *de iure* zadržiava úrad, nemá už moc spojenú s týmto úradom, a preto nemôže vykonávať funkcie spojené s touto mocou, najmä tie, ktoré mu vyplývajú zo spoločného práva. Týka sa to napríklad kompetencie požehnať manželstvo. Ten istý farár vstupuje pritom do konfliktu s kňazom, ktorý ho má nahradiť, teda svojím nástupcom v úrade farára a administrátorom farnosti alebo s kaplánom, ktorý nastupuje na jeho miesto podľa predpisov partikulárneho práva.

6.2 Hatený farár

Predpis kán. 298 CCEO hovorí o hatení farára vo vykonávaní jeho moci. Nehovorí sa, o aké formy hatenia ide, ale všeobecne sa hovorí o *quacumque de causa*. Môžeme však predpokladať, že budú podobné ako u eparchiálneho biskupa, a to: uväznenie, vypovedanie, exil alebo nespôsobilosť. K tomu môže byť pripojený aj zlý zdravotný stav, zvlášť keď farár nemôže pokračovať vo svojej službe. Eparchiálny biskup ho má po zrelom zvážení nahradiť v úrade niekým iným.

Toto je iná situácia ako vakantná farnosť, ktorá momentálne nemá vlastného pastiera. V prípade hatenia farnosť má svojho farára, ktorý však má prekážku vo vykonávaní svojho úradu. V prvom prípade chýba legitímny titulár úradu, v druhom prípade titulár je, ale má prekážku, nemôže vykonávať práva a povinnosti spojené s úradom.

Problémy so zdravím na rozdiel od neschopnosti nemá presne stanovený stupeň, ale musí dosiahnuť taký stupeň, ktorý robí farára neschopným pokračovať vo svojom úrade farára, a eparchiálneho biskupa po zrelom zvážení presvedčí o potrebe nahradiť ho v úrade.

Keď je farnosť *de iure* i *de facto* vakantná alebo hatená, alebo keď je farár úplne hatený, skôr ako eparchiálny biskup vymenuje administrátora farnosti, nastáva situácia bezprostredného nahradenia farára. Tu nie je potrebný žiadny zásah eparchiálneho biskupa, pretože norma predvída bezprostredný a dočasný nástup kaplána do riadenia farnosti. Ak je vo farnosti viac kaplánov, riadenie preberá podľa CCEO kaplán najstarší kňazským svätením. Ak vo farnosti nie sú kapláni, ujme sa riadenia najbližší farár podľa určenia eparchiálneho biskupa. Ten, kto prevezme

dočasné riadenie farnosti, je povinný bezprostredne informovať eparchiálneho biskupa o tom, že farnosť je vakantná, a preto prijal jej riadenie.

6.3 Dočasné správa farnosti

Kán. 300 CCEO – § 1 Keď je farnosť uprázdnená a keď je farár vo vykonávaní pastoračnej úlohy hatený, pred vymenovaním administrátora farnosti starostlivosť o farnosť má dočasne prevziať kaplán; ak je ich viac, ten, ktorý je presbyterskou vysviackou najstarší, a ak kapláni nie sú, najbližší farár; eparchiálny biskup však má zavčas vymedziť, ktorá farnosť sa má považovať za najbližšiu.

§ 2. Kto prijal dočasné riadenie farnosti, má o tom ihneď upovedomiť eparchiálneho biskupa.

Prvý paragraf kán. 300 uvažuje o situácii vakantnosti farského úradu aj o hatení farára vo vykonávaní jeho pastoračnej úlohy. V oboch prípadoch má eparchiálny biskup rôzne možnosti. Na jednej strane sú to možnosti, ktoré uvádza tento paragraf, alebo to budú možnosti vymedzené samým biskupom. Biskup môže vymenovať administrátora farnosti, keď farár nemá žiadnych výpomocných kňazov. Ak je však vo farnosti kaplán, má dočasne prevziať starostlivosť o farnosť pred vymenovaním administrátora farnosti. Ak sú vo farnosti viacerí kapláni, starostlivosť preberá ten, kto je z nich najstarší presbyterskou vysviackou. Keď vo farnosti nie sú kapláni, dočasnú starostlivosť o farnosť preberá

najbližší farár. Eparchiálny biskup má vymedziť, ktorá farnosť sa má považovať za najbližšiu pre inú farnosť.

Keďže je poverený ako farár pastoračnou starostlivosťou o farnosť, hoci len ako zastupujúci, administrátor farnosti je viazaný kánonicky prevziať vlastníctvo farnosti, čo ho vovedie do pastoračnej starostlivosti s mocou vlastnou pre úrad administrátora. Keďže administrátor farnosti je vymenovaný do úradu na miesto farára, má rovnaké práva a je viazaný rovnakými povinnosťami ako farár, ak eparchiálny biskup neustanovil inak.

V druhom paragrafe sa apeluje na povinnosť ihneď informovať eparchiálneho biskupa o vakantnosti úradu farára alebo o tom, že farár je vo vykonávaní svojej služby hatený. Túto povinnosť má ten, kto prijal dočasné spravovanie farnosti.

Odvolať z úradu administrátora farnosti zvyčajne nastáva vymenovaním nového farára a prevzatím úradu v prípade vakantnej farnosti alebo návratom farára, ktorý bol predtým hatený.

6.4 Farskí spolupracovníci – kapláni

Kán. 301 CCEO – § 1. Keď je to pre náležité plnenie pastoračnej starostlivosti o farnosť potrebné alebo vhodné, farárovi možno prideliť jedného alebo viacerých kaplánov, ktorí musia byť presbytermi.

§ 2. Kaplán môže byť ustanovený pre celú farnosť alebo pre vymedzenú časť farnosti.

§ 3. Kaplána slobodne vymenúva eparchiálny biskup po vypočutí farára, ak rozumne nezváži ináč, alebo ak ide o člena rehoľného inštitútu, alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov, zachová kán. 284 § 2.

Kán. 302 CCEO – § 1. Práva a povinnosti kaplána, vymedzené spoločným a partikulárnym právom, a listom eparchiálneho biskupa majú byť uplatňované pod autoritou farára; ak nie je výslovne nariadené ináč a s výnimkou povinnosti, o ktorej hovorí kán. 294, kaplán musí na základe úradu pomáhať farárovi v celej farskej službe a ak to vyžaduje situácia, zastupovať farára.

§ 2. Na základe úradu kaplán nemá splnomocnenie požehnať manželstvá; toto splnomocnenie však, aj všeobecne, mu môže udeliť okrem miestneho hierarchu v hraniciach farnosti aj farár; toto splnomocnenie, ak mu bolo udelené, môže kaplán v jednotlivých prípadoch udeliť aj iným kňazom.

§ 3. Kaplán ako spolupracovník farára sa má svojou každodennou prácou podieľať na pastierskej úlohe; medzi farárom a kaplánom majú existovať bratské vzťahy, vždy prekvitať vzájomná láska a úcta, vždy sa majú vzájomne povzbudzovať radou, pomocou a príkladom farskej starostlivosti, ktorú majú konať jednotlivo a spoločným úsilím.

§ 4. Kaplán je viazaný povinnosťou rezidovať vo farnosti podľa predpisov eparchiálneho biskupa alebo legítimných zvykov; čo sa týka dovolenky, kaplán má to isté právo ako farár.

Kán. 303 CCEO – Kaplán môže byť z oprávneného dôvodu odvolaný eparchiálnym biskupom; ak však je kaplán členom rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov, má byť zachovaný kán. 1391 § 2.

Spomedzi iných kňazov, ktorí pomáhajú farárovi vykonávať pastoračnú starostlivosť o farnosť, kódex výslovne menuje len kaplána. Kaplán má rovnaký stupeň posvätného rádu ako farár. V jednote eparchiálneho kňazstva zdieľa s ním poslanie biskupa vo vlastnej miestnej cirkvi. Kapláni môžu byť poverení vykonávať pastoračnú službu pre celú farnosť alebo pre jej určitú časť, alebo pre určitú skupinu veriacich.

Predpis kán. 549 § 1 CIC 1983 definuje kaplána ako kooperátora farára, ktorý vykonáva pastoračnú činnosť vo farnosti prostredníctvom aktivít a činností, ktoré spoločne s farárom naplňujú, a vykonáva ich pod autoritou farára.

Do úradu vymenúva kaplána eparchiálny biskup, ktorý rozhoduje o jeho zaradení pre konkrétnu službu vo farnosti. Môže to urobiť po dohode s farárom zainteresovanej farnosti a po zvážení všetkých miestnych a časových okolností. V prípade, že za kaplána je vymenovaný člen rehoľníkov alebo spoločnosti apoštolského života, vymenovaniu za kaplána musí predchádzať súhlas vyššieho predstaveného v zmysle predpisov kán. 284 § 2 CCEO.

Samotný termín kaplán, ktorý má v latinčine tvar *capellanus*, pochádza zo slova *kaplnka*, v latinčine *capella*. Historicky boli kaplnky menšími miestnosťami, súkromnými alebo verejnými, ktoré boli od raného

stredoveku súčasťou hradov, palácov a iných sídel. Historická služba kaplána mala iné odtiene, ako ju poznáme dnes. V súčasnosti sa na kaplána pozeráme prevažne z hľadiska jeho pomocnej služby vo farnosti po boku farára ako vlastného pastiera farnosti. V minulosti kapláni plnili veľa dôležitých úloh a mali svoje začlenenie a zameranie širšie, ako bola len výpomoc vo farnosti. S istou analógiou sa dá povedať, že kapláni vykonávali službu dnešných osobných farárov, ktorí majú na starosti pastoraáciu vymedzených skupín veriacich v Krista.

Kaplán má rovnaké práva a povinnosti ako farár, ktoré má vykonávať pod jeho autoritou, vyňaté zo spoločného práva a partikulárneho práva, a z vymenúvacej listiny. Neviaže ho predpis o slávení božskej liturgie *pro populo* podľa predpisu kán. 294 CCEO, ale inak v celej farskej službe má spolupracovať s farárom a zastupovať ho, kde sa to vyžaduje. Keďže nemá jurisdikciu požehnávať manželstvá, má dostať toto splnomocnenie od miestneho hierarchu alebo farára v hraniciach územia farnosti. Môže ju subdelegovať iným v prípade, že ju dostal pre všetky manželstvá alebo aj len keď ju má *ad casum*. Ako spolupracovník farára v pastoračných úlohách má s ním udržiavať priateľský vzťah založený na vzájomnej pomoci. Rovnako ako farár má rezidovať vo farnosti podľa ustanovení eparchiálneho biskupa alebo legitímnych zvykov. Rovnaké práva ako farár má i vo veciach dovolenky. Do farského fondu má dávať milodary od veriacich prijaté pri príležitosti vykonávania farských úloh, ak v prípade dobrovoľných ofier nie je známe niečo iné z úmyslu darcu. Z vážneho dôvodu ho môže preložiť eparchiálny biskup pri zachovaní predpisu kán. 1391 § 2 CCEO.

Eparchiálny biskup môže kaplána poveriť i účasťou na službe farára vo viacerých farnostiach súčasne. Vymedzenie pôsobnosti kaplána má byť určené vo vymenúvacom dekréte. Z týchto vyjadrení je zrejmé, že kaplána slobodne vymenúva eparchiálny biskup, ktorý rozhoduje i o jeho zaradení do konkrétnej služby vo farnosti. Môže to urobiť po dohode s farárom zainteresovanej farnosti a po zvážení všetkých miestnych i časových okolností. V prípade, že za kaplána je vymenovaný člen rehoľného inštitútu alebo spoločnosti na spôsob rehoľníkov, alebo spoločnosti apoštolského života, vymenovaniu za kaplána musí predchádzať súhlas vyššieho predstaveného.

Na základe predpisov kánonov vyplýva, že kaplán môže pôsobiť v štyroch rozdielnych službách. Prvá, všeobecná a najčastejšia je tá, keď ho eparchiálny biskup ustanoví na spoluprácu s farárom v celej farnosti. Druhý typ služby je pôsobenie kaplána vo vymedzenej časti farnosti. V mestských farnostiach to môže byť vyčlenenie pre niektoré sídlisko alebo mestskú časť. Vo vidieckych farnostiach zase pôsobenie v nejakej obci alebo jej časti. Tretí model je jeho určenie na službu nejakej skupine veriacich v Krista, napríklad pre mládež alebo pre Rómov. Štvrtý druh služby je ten, keď kaplán pôsobí súčasne vo viacerých farnostiach, prevažne v mestských alebo prímestských, napríklad v pastorácii kresťanskej iniciácie alebo prípravy na sviatosť manželstva, ktorá prebieha na úrovni protopresbyterátu. V tomto prípade má byť z určenia na prácu vo viacerých farnostiach jasné, ktorému farárovi kaplán podlieha. Ak ide o farára, ktorý má na starosti viacero farností súčasne, nemal by byť žiaden problém. Ak však ide o viacerých farárov, kde kaplán

koná svoju aktivitu, má byť zreteľne ustanovený spôsob spolupráce s týmito farármí, aby sa predišlo neželaným konfliktom a sporom ohľadne kompetencie.

V navrhovaných predpisoch partikulárneho práva v článku 30 odpovedá na požiadavku kán. 302 CCEO takto:

§ 1. Kaplán je viazaný rezidovať vo farnosti; ak však existuje oprávnený dôvod, eparchiálny biskup môže dovoliť, aby sa zdržiaval inde.

§ 2 Kaplán sa môže zdržiavať mimo územia svojej farnosti iba z vážneho dôvodu. V prípade predpokladanej neprítomnosti vo farnosti viac ako jeden deň má žiadať o súhlas svojho farára. Ak bude neprítomný viac ako jeden týždeň, má to oznámiť miestnemu hierarchovi.

Predpisy kódexu pri ukončení služby kaplána dávajú možnosť jeho odvolania z úradu. Kompetentnou autoritou je eparchiálny biskup, ktorý ho vymenúva a zároveň odvoláva.

Podstatný rozdiel medzi farárom a kaplánom je ten, že farár má byť vo svojom úrade stály, ale predpisy kánonického práva stálosť negarantujú. Preto je služba kaplánov vo farnosti oveľa kratšia. Existuje niekoľko dôvodov ukončenia služby kaplána vo farnosti. Najčastejší prípad je preloženie kaplána, zrieknutie sa, uplynutie vymedzeného času, ak bol kaplán vymenovaný na určitý čas. Napokon existuje odvolanie kaplána eparchiálnym biskupom. K odvolaniu môže prísť, ak je na to oprávnený dôvod.

Výpomocní duchovní

Vo farnosti okrem kaplána môžu pôsobiť aj iní kňazi. Všeobecne ich voláme „výpomocní duchovní“. Označenie týchto kňazov uvedeným termínom ich chce rozlíšiť od kaplánov pôsobiacich vo farnosti. Zároveň poukazuje na celkom iný charakter pastoračnej pomoci vo farnosti a na iné postavenie v porovnaní s kaplánom. Kódex sa o tejto kategórii kňazov nezmieňuje, ale pastoračná prax v posledných rokoch v miestnych cirkvách pozná túto skupinu kňazov, ktorí pomáhajú farárovi pri pastoračnej činnosti vo farnosti.

Výpomocní duchovní stanoveným spôsobom pomáhajú farárovi v plnení úloh, často nenáročných, ako sú slávenie božskej liturgie v stanovenom čase, spovedanie v chráme a iných osobitných úloh. Do tejto skupiny kňazov vo väčšej miery patria starší kňazi, ktorí dosiahli dôchodkový vek, keď predtým pôsobili ako farári vo farnostiach.

Nie sú vymenovaní za kaplánov, pretože to by ich zaväzovalo k väčšej zodpovednosti za farnosť, a druhý dôvod je ich vek. Výpomocnými duchovnými môžu byť aj rehoľníci, ktorí okrem vlastného apoštolátu svojho rehoľného inštitútu sa ponúkajú k dispozícii prijať nejakú menšiu službu v prospech farského spoločenstva.

Zverenie úloh pre výpomocných duchovných nepochádza z úradu, ale je odovzdaním úlohy zo strany farára a s podporou biskupa alebo ich priamo eparchiálny biskup poverí konkrétnou úlohou. V niektorých eparchiách a diecézach sa títo kňazi neuvádzajú v zoznamoch kňazov na odpočinku, ale ako kňazi pomáhajúci v pastoračii. Obsah spolupráce týchto kňazov preto má byť určený od momentu ich ustanovenia za

výpomocného duchovného. Písomná zmluva s farárom alebo dekrét o ustanovení eparchiálneho biskupa by mali obsahovať úlohy, ktoré sa im zverujú vo farnosti, čas trvania ich služby, hranice ich činnosti. Toto vymedzenie pomôže účinnej spolupráci farára a výpomocných duchovných a predíde možným konfliktným situáciám. Hoci kontroverzií určite bude minimum, pretože títo kňazi dobrovoľne ponúkajú svoju službu vo farnosti, často konajúc s pastoračnou múdrosťou a pravým rozlišovaním, ktoré získali počas svojej pastoračnej služby. Ku konfliktom môže dôjsť tam, kde konanie týchto kňazov, spôsob plnenia ich úloh alebo ich postoje k pastoračným plánom vytvára nebezpečenstvo, že bude brzdiť napredovanie v niektorých oblastiach farského života zo strany aktívnych veriacich, eparchiálnych inštitúcií alebo biskupskej autority.

6.5 Rektori chrámov

Kán. 304 CCEO – Rektor chrámu je presbyter, ktorému je zverená starostlivosť o nejaký chrám, ktorý nie je ani farský, ani pripojený k domu inštitútu zasväteného života.

Kán. 305 CCEO – § 1. Rektora chrámu má vymenovať eparchiálny biskup pri zachovaní práva vyššieho predstaveného rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov navrhnúť vymenovanie súceho presbytera svojho inštitútu alebo spoločnosti.

§ 2. Aj vtedy, keď chrám patrí nejakému klerickému inštitútu zasväteného života pápežského alebo patriarchálneho práva, eparchiálnemu biskupovi prislúcha vymenovať rektora, ktorého navrhol predstavený.

§ 3. Rektorom chrámu, ktorý je spojený so seminárom alebo s iným kolégiom, ktoré spravuje presbyter, je rektor seminára alebo kolégia, ak eparchiálny biskup nestanovil ináč.

Predpis kán. 304 definuje rektora chrámu ako presbytera, ktorému je do pastierskej starostlivosti zverený chrám, ktorý nie je ani farský, ani kapitulný, ani spojený s rehoľným domom. Pre koncepciu chrámu sa musíme obrátiť k predpisu kán. 869 CCEO, ktorý definuje chrám ako budovu, ktorá bola posvätením alebo požehnaním určená výlučne na Boží kult.

Rektori chrámu nemajú komunitu veriacich, o ktorú by im bola zverená pastoračná starostlivosť. *De facto* však veriaci navštevujú tieto chrámy. Z kánonického hľadiska majú títo veriaci vlastného farára, ktorého starostlivosti sú *de iure* zverení. Z dôvodu vzdialenosti alebo pohodlnosti, alebo z iného dôvodu však navštevujú chrám, ktorý nie je farský a má svojho rektora.

Zákonodarca ako v ostatných prípadoch ponechal právo vymenovať rektora chrámu eparchiálnemu biskupovi. V prípade chrámu, ktorý je pripojený k rehoľnému inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov, alebo spoločnosti apoštolského života, má vyšší predstavený navrhnúť na miesto rektora chrámu súceho presbytera

svojho inštitútu alebo spoločnosti. Ak je chrám spojený so seminárom alebo iným kolégiom, ktoré spravujú presbyteri, rektorom chrámu je rektor seminára alebo kolégia, ak biskup nestanovil ináč v zmysle predpisu kán. 305 CCEO.

Rektorov takýchto chrámov slobodne vymenúva eparchiálny biskup, a to aj vtedy, ak chrám patrí do niektorého rehoľného spoločenstva alebo inštitútu zasväteného života. V tom prípade biskup vymenúva rektora chrámu potom, čo vyšší predstavený navrhne vhodnú osobu.

Kán. 306 CCEO – § 1. V chráme, ktorý mu bol zverený, rektorovi chrámu nie je dovolené vykonávať farské funkcie, ak to nie je so súhlasom alebo ak to záležitosť vyžaduje, s delegáciou farára a pri zachovaní kán. 336 § 2.

§ 2. Rektor chrámu v ňom môže sláviť božskú liturgiu a božské chvály pri neporušení legitímnych podmienok základiny a len keď to podľa úsudku miestneho hierarchu nijakým spôsobom neškodí farskej službe.

Kánon predstavuje odlišnú typológiu možných funkcií v rektorátnom chráme, aby bola zachovaná povaha cirkvi zverenej rektorovi. Funkcie farnosti sú vyhradené farskému chrámu a slávia sa v rektorátnom chráme so súhlasom alebo delegovaním farára.

Rektor chrámu však bez súhlasu alebo, ak to vyžaduje zákon, delegácie miestneho farára nemôže vykonávať funkcie, ktoré patria farnosti, jedine, že by šlo o kňazský seminár, ktorý je vyňatý z farnosti v zmysle predpisu

kán. 336 § 2 CCEO. Aj v tomto prípade však v právomoci farára zostávajú manželské záležitosti. Rektorovi seminára neprislúcha ani právo vysluhovať v seminári sviatosť pokánia.

Zverenie farských funkcií rektorovi nie je zákonné bez súhlasu farára alebo jeho delegáta. Dôvod tohto súhlasu alebo delegovania spočíva v tom, že rektoráty nie sú právne konfigurovateľné ako *partes eparchiae*, podobne ako farnosti, takže veriaci, ktorým sa poskytuje *cura animarum*, nie sú sami osebe zverení do pastoračnej starostlivosti farára, ktorý preto zostáva zodpovedný aj za veriacich rektorátu, prinajmenšom osobitne farské funkcie.

Kán. 307 CCEO – Miestny hierarcha, ak to uzná za vhodné, môže rektorovi chrámu prikázať, aby v jemu zverenom chráme slávil vymedzené činnosti, aj farské, a aby chrám bol prístupný určitým skupinám veriacich v Krista.

Kán. 308 CCEO – Nikomu nie je dovolené sláviť v chráme božskú liturgiu alebo božské chvály, vysluhovať sviatosti alebo vykonávať iné posvätné činnosti bez aspoň predpokladaného povolenia rektora alebo inej vyššej autority; toto povolenie sa musí udeliť alebo odmietnuť podľa noriem práva.

Hoci rektor chrámu je vo vykonávaní činností v chráme limitovaný, miestny hierarcha, ak to uzná za vhodné, môže rektorovi chrámu prikázať, aby v jemu zverenom chráme slávil vymedzené činnosti, aj

farské, a aby chrám bol prístupný určitým skupinám veriacich v Krista, ktoré tam chcú vykonávať liturgické slávenia. Predpis kán. 307 CCEO prenecháva také rozhodnutie na úsudok účelnosti miestneho hierarchu, ktorý môže brať do úvahy iba dobro duší, ktorých dosiahnutie nie je možné z dôvodu geografickej vzdialenosti alebo logistickej neschopnosti obsiahnuť celé farské spoločenstvo.

Rektor chrámu môže vykonávať liturgické slávenia, aj slávnostné, pri neporušení legitímnych podmienok fundácie a len keď podľa úsudku eparchiálneho biskupa nejakým spôsobom neškodí farskej službe. Nikomu nie je dovolené sláviť božskú liturgiu alebo božské chvály, vysluhovať sviatosti alebo vykonávať iné posvätné činnosti bez aspoň predpokladaného povolenia rektora alebo inej vyššej autority podľa noriem práva.

Kán. 309 CCEO – Rektor chrámu pod autoritou miestneho hierarchu a pri dodržiavaní legitímneho štatútu a nadobudnutých práv je povinný sa postarať, aby sa božská liturgia, sviatosti a božské chvály v chráme slávili podľa predpisov liturgických kníh a práva, aby sa bremená verne plnili, majetok svedomite spravoval, aby bola zaistená údržba a výzdoba posvätného zariadenia a posvätných budov a aby sa nedialo nič, čo sa akokoľvek nezhoduje s posvätnosťou miesta a s náležitou úctou k Božiemu domu.

Kán. 310 CCEO – Rektora chrámu môže z oprávneného dôvodu odvolať eparchiálny biskup; ak je však rektorom chrámu člen

rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov, má sa zachovávať kán. 1391 § 2.

Predpis kánonu 309 stanovuje, že rektor chrámu pod autoritou miestneho hierarchu a pri dodržiavaní legitímneho štatútu o nadobudnutých právach je povinný postarať sa o to, aby sa božská liturgia, sviatosti a božské chvály v chráme slávili podľa predpisov liturgických kníh a práva, aby sa bremená verne plnili, majetok svedomite spravoval, aby bola zaistená údržba a výzdoba posvätného zariadenia a posvätných budov v zmysle predpisu kán. 872 CCEO. Taktiež aby sa s náležitou úctou pristupovalo k Božiemu domu v zmysle predpisu kán. 869 CCEO.

Predpis kán. 310 stanovuje predpis, na základe ktorého môže rektora chrámu z oprávneného dôvodu odvolať eparchiálny biskup tak ako farárov a kaplánov. Ak je však rektorom chrámu člen rehoľného inštitútu alebo spoločnosti spoločného života na spôsob rehoľníkov, má sa zachovávať kán. 1391 § 2.

ZÁVER

Farnosti alebo farské spoločenstvá, ako ich poznáme v súčasnosti, majú svoj pôvod v štvrtom storočí. Po Milánskom edikte (313) spomalili vznik spoločenstiev okolo biskupa a viedli k vzniku ďalších spoločenstiev, ktoré už neboli zverované biskupom, ale presbyterom pod ich právomocou. Napokon v stredoveku sa tieto spoločenstvá začali označovať ako farnosti. V šestnástom storočí Tridentský koncil nabáda k vytváraniu farnosti, aby bolo čo najlepšie bolo postarané o potreby veriacich. Eparchie sa v tom čase začali organizovane členiť na farnosti. Samotný kódex kánonického práva z roku 1917 už neodporúčal, ale prikazoval, aby sa mocou jeho promulgovania diecézy rozdelili na farnosti.

Vytváranie farských spoločenstiev si vyžiadal zámer nezvyšovať počet biskupov, ktorý viedol k predefinovaniu vzťahov medzi biskupom a jeho presbytermi, členmi rozširovaním diecézy, ako je služba farárov spojená so službou biskupov, keďže kňazi a farári sú členmi presbytéria, ktorého hlavou je biskup.

Farnosť prepojená s eparchiou nie je v Cirkvi niečo absolútne podstatné, ako je eparchia, ktorá je na určitom území sprítomnením jednej, svätej, všeobecnej a apoštolskej Cirkvi, ako to vyznávame vo *Vyznaní viery*. Napriek tomu má farnosť nenahraditeľnú úlohu v eparchii, preto presbyterská služba farára tu sprítomňuje službu biskupa. Kňazi, a najmä farári nie sú obyčajní delegáti biskupa ani jeho reprezentanti alebo zástupcovia. Zároveň farári nie sú na mieste biskupa, ale sprítomňujú ho

spolu s inými kňazmi s titulom vlastného pastiera. Ako spolupracovníci biskupa sú povolaní k službe apoštolského charakteru viery všetkých na tom mieste a takto uskutočňujú katolícky rozmer miestnej cirkvi. Mocou kňazskej služby a z dôvodu ich príslušnosti do miestneho presbytéria vedeného biskupským kolégiom kňazi, a teda aj farári sú služobníkmi spoločenstva Cirkvi.

V prvej kapitole sme predstavili úrad protopresbytera, krátky pohľad na historický vývoj tohto úradu. Opísali sme spôsob vymenúvania protopresbytera do úradu, predstavili sme ich práva a povinnosti.

V druhej kapitole sme predstavili farnosť a opísali sme jej historický vývoj. Taktiež sme predstavili farnosť tak, ako ju definuje súčasná kánonická legislatíva oboch kódexov. Opísali sme jej konštitučné prvky, územie a osoby, spôsob jej zriadenia, zmeny a zrušenia. Predstavili sme farnosť v rehoľnom inštitúte a spôsob vyňatia zo starostlivosti farára. Predstavili sme spôsob vymenúvania farára a predpoklady presbytera, aby mohol byť vymenovaný za farára.

V tretej kapitole sme opísali jednotu farnosti v zmysle zásady jedna farnosť – jeden farár a predstavili sme kánonicky spôsob nadobudnutia starostlivosti farnosti.

Vo štvrtej kapitole sme predstavili trojitú úlohu farára, vyučovanie, posväcovanie a úlohu riadenia. Opísali sme aj jednotlivé funkcie farára, zastupovanie farnosti a jeho hlavné funkcie. Predstavili sme aj problematiku milodarov pre farára za vykonávanie farskej služby.

V piatej kapitole sme opísali rezidovanie farára vo farnosti, dôvody vzdialenia sa z farnosti a pastoračnú starostlivosť v čase neprítomnosti

farára, a priblížili sme povinnosti farára vydávať svedectvo dobrého pastiera pre obyvateľov farnosti. Taktiež sme predstavili aj slávenie božskej liturgie farárom *pro populo*.

V šiestej kapitole sme predstavili pomocné orgány farára, opísali sme ekonomickú a pastoračnú radu farnosti, priblížili sme prvky synodality v týchto radách. Opísali sme aj povinnosti farára pri vedení agendy farnosti a farské knihy.

V siedmej kapitole sme opísali ukončenie úradu farára, predstavili sme aj vakantnú farnosť a spôsob spravovania takejto farnosti. Zároveň sme priblížili aj situáciu, keď je farár hatený a nemôže vykonávať svoju úlohu vo farnosti, dočasnú správu farnosti. Predstavili sme aj farských spolupracovníkov farára, kaplánov, výpomocných duchovných a rektorov chrámov, ich práva a povinnosti.

V inštrukcii Kongregácie pre klerikov *Pastoračné obrátenie farského spoločenstva v službe evanjelizačného poslania Cirkvi* je farnosť zadefinovaná ako spoločenstvo zvolané Duchom Svätým na ohlasovanie Božieho slova a na znovuzrodenie nových členov v krstnom prameni. Farnosť, zhromaždená okolo svojho pastiera, slávi pamiatku Pánovho umučenia, smrti a zmŕtvychvstania, vydáva svedectvo viery v dobročinnej láske, pričom trvalo prežíva misijné poslanie, aby nikomu nechýbalo spasiteľné posolstvo, ktoré dáva život.

V tejto súvislosti sa pápež František vyjadril takto: „Farnosť nie je zastaraná štruktúra; má veľkú flexibilitu a môže na seba vziať rozličné podoby – v závislosti od schopností a misijnej kreativity svojho pastiera a miestneho spoločenstva. Aj keď to určite nie je jediná inštitúcia

ohlasovania evanjelia, ak je schopná neustále sa reformovať a adaptovať, bude aj naďalej Cirkvou, ktorá žije uprostred domov svojich synov a dcér. To predpokladá, že bude naozaj v kontakte s rodinami a so životom veriacich a že nezostane len nefunkčnou štruktúrou oddelenou od ľudí alebo skupinou vyvolených, ktorí sú zahľadení do seba. ... Musíme si však uvedomiť, že výzva na obnovu a reformu farností ešte nepriniesla dostatočné ovocie, ktorým by malo byť to, aby farnosti boli bližšie ľuďom, aby sa stali prostredím živého spoločenstva i spolupráce a celkom sa sústredili na misiu.“

BIBLIOGRAFIA

- AGAB Prešov, Распоряженія епархіального правительства въ Пряшевѣ, рок. 1940, џ. VIII, s. 62, r. 1945, N.1, s. 9.*
- Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium. In: AAS 82 (1990) 1033 – 1044.
- Codex Iuris Canonici. In: AAS 75 (1983) 1 – 324.
- SACRA CONGREGATIO CONCISTORIALIS, Decretum *Maxima cure* de amotione administrata ab officio et beneficio curato, Romae, dei 20. augusti 1910 v *AAS* 2 (1910). 636 – 648.
- SYNODUS PROVINCIALIS RUTHENORUM. Romae: Typis Sacrae Gongregationis De Propoganda Fide, 1858, Провінційний Синод у Замості 1720 р. Б. // Постанови. Нова Зоря, Івано-Франківськ: 2006.
- KONGREGÁCIA PRE VÝCHODNÉ CIRKVI: *Inštrukcia na aplikáciu boboslužobných predpisov Kódexu kánonov východných cirkví.* Roma : Libreria Edetrice Vaticana. 1998.
- Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu: Konštitúcie I. Pastorálna konštitúcia *LUMEN GENTIUM* o Cirkvi, Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1968.
- ARRIETA, J, I.: Fattori territoriali e personali di uiaggregazione Ecclesiale. In: *IUS ECCLISIAE*, vol. 14, n. 1-2002. Roma: Facoltà di diritto canonico della Pontificia Università della Santa Croce, s. 23 – 57. ISSN: 1972-5671.

- ARRIETA, J. I.: La salus animarum quale guida applicativa del diritto da parte dei pastori. In: *IUS ECCLISIAE*, vol. 12 – N. 2 – 2000. Roma: Facoltà di diritto canonico della Pontificia Università della Santa Croce, s. 343 – 374. ISSN 1120-6462.
- BORRAS, A.: *La parrocchia : diritto canonico e prospettive pastorali*. Bologna : Edizioni Dehoniane Bologna, 1997. 293 s. ISBN 88-10-40874-8.
- COCCOPALMERIO, F.: *De paroecia*. Roma: Editrice Pontificia Università Gregoriana, 1991. 287 s. ISBN 88-7652-638-2.
- COCCOPALMERIO, F.: *La parrocchia. Tra Concilio Vaticano II e Codice diritto canonico*. Edizioni San Paolo: Cinisello Balsamo (MI), 2000. 368 s. ISBN 88-215-4104-5.
- COCCOPALMERIO, F. *La parrocchia: tra Concilio Vaticano II e Codice di Diritto Canonico*. Milano: San Paolo Edizioni, 2000. 368 s. ISBN 88-215-4104-5.
- CHIAPPETTA, L.: *Il manuale del Parroco*. Roma: Edizioni Dehoniane, 1997. 638 s. ISBN 88-396-0727-7.
- DE PAOLIS, V.: *La Vita Consacrata Nella Chiesa*. Bologna: Edizioni Dehoniane, 1991. 464 s. ISBN 88-10-40864-0.
- DUDA, J.: *Boží ľud*. Spišská Kapitula : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1995. 368 s. ISBN 80-7142-025-5.
- DUDA, J.: Farári a kaplani. In: *Tribunál*. Spišská Kapitula: SSKP, 2005, roč. IV, č. 1., s. 23 – 27. ISSN 1336-1600.
- DVOŘÁČEK, J.: Dřívější a současná úprava postavení faráře ve východních katolických církvích. In: *REVUE CÍRKEVNÍHO PRÁVA*, č. 28 – 2/2004, Praha, s. 95 – 108. ISSN 1211-1635.

- ERDÖ, P.: *Salus Animarum: Suprema Lex*. In: *IUS ECCLESiarUM VEHICULUM CARITATIS*. Atti del simposio internazionale per il decennale dell'entrata in vigore del Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium. Città del Vaticano : Libreria Editrice Vaticana, 2004, s. 573 – 585. 987 s. ISBN 88-209-7633-1.
- ESTEBAN, F. H.: La parroquia «in solidum»:una respuesta a nuevas necesidades. In: . In: *Revista Española de Derecho Canónico*, Vol. 66, N° 167. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Instituto de Ciencias Jurídicas, 2009, s. 551-585. ISSN 0034-9372.
- FALTIN, D.: Posväcujúca úloha Cirkvi. In: *IUS ET IUSTITIA* Acta III. Sympozii iuris canonici anni 2002. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, Spišská Kapitula , 2002, s. 30 – 44. ISBN 80-89170-70-2.
- FILO, V.: Administratíva farnosti. In: *IUS ET IUSTITIA* Acta III. Sympozii iuris canonici anni 1995. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, Spišská Kapitula , 1997, s. 71 – 111. ISBN 80-7142-051-4.
- FILO, V.: Kňazi a ich podiel na moci biskupa v jeho povinnosti učiť, posväcovať a riadiť Boží ľud. In: *IUS ET IUSTITIA* Acta III. Sympozii iuris canonici anni 1993. Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, Spišská Kapitula, 1994, s. 93 – 130.
- GEROSA, L.: *Právo Cirkvi*. Prešov : Petra. 2005. 318 s. ISBN 80-89007-70-8.
- GROCHOLEWSKI. Z.: Biskup poslaný vyučovať. In: *IUS ET IUSTITIA* Acta III. Sympozii iuris canonici anni 2002. Spišské

- Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, Spišská Kapitula, 2002, s. 70 – 89. ISBN 80-89170-70-2.
- HERRANZ, J.: *Salus animarum, principio dell'ordinamento canonico*. In: *IUS ECCLISIAE*, vol. 12 - N. 2 – 2000. Roma: Facoltà di diritto canonico della Pontificia Università della Santa Croce, s. 291 – 306. ISSN 1120-6462.
- HRUŠOVSKÝ, D.: *Rehoňníci a ich účasť na živote Cirkvi*. In: *IUS ET IUSTITIA* Acta III. Sympozii iuris canonici anni 1993. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, Spišská Kapitula, 1994, s. 131 – 145.
- HUBER, J.: *Právo Cirkvi na nadobudnutie, vlastníenie, spravovanie a predaj cirkevného majetku*. In: *IUS ET IUSTITIA* Acta V. Sympozii iuris canonici anni 1995. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, Spišská Kapitula , 1997, s.19 – 44. 287 s. ISBN 80-7142-051-4.
- IVAN, J.: *Farnosť vo svetle kánonickej disciplíny Katolíckej cirkvi*. Michalovce : Vydavateľstvo Misionár, 2017. 228 s. ISBN 978-80-88724-91-9.
- KÓDEX KÁNONICKÉHO PRÁVA. Bratislava : Konferencia biskupov Slovenská. 1996, 893 s. ISBN 80-7162-061-0.
- KOČIŠ, F.: *Povinnosti a práva laikov v Cirkvi*. In: *IUS ET IUSTITIA* Acta III. Sympozii iuris canonici anni 1993. Spišské Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, Spišská Kapitula , 1994, s. 151 – 166.
- LO CASTRO, G.: *Escrivá e il diritto nella Chiesa*. In: *IUS ECCLISIAE*, vol. 14, n. 1-2002. Roma: Facoltà di diritto canonico della Pontificia Università della Santa Croce, s. 3 – 19. ISSN 1972-5671

- MONTINI, G, P. : Il ministero del parroco (cann. 528-529). In: *Quaderni della Mendola* 13, ed., La parrocchia, Milano: 2005, s. 125 – 148. ISBN 978-8871051895.
- MONTAN, A.: I soggetti dell'azione pastorale nella comunità parrocchiale. In: CIOLA, N. (a cura di), *La parrocchia in una ecclesiologia di comunione*. Bologna: Edizioni Dehoniane, 1995, s. 159 – 185. 192 s. ISBN 88-102-0332-1.
- MONTINI, G, P. : Stabilità del parroco e permanenza nell'ufficio parrocchiale (cann. 522). In: *La Parrocchia*, Studi Giuridici 43, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1997, s. 127 – 153. 307 s. ISBN 88-209-2330-0.
- NEDUNGATT, G.: *Путівник по Східному Кодексу: Коментар до Кодексу Канонів Східних Церков*. Львів : Свічадо. 2008. 791 s. ISBN 978-986-385-147-8.
- DE PAOLIS, V.: *De bonis ecclesiae temporalibus*. Adnotationes in Codicem: Liber V. Romae: Pontificia Universitas Gregoriana, Facolta Iuris Canonici, 1986. 122 s. ISBN 88-7652-559-9.
- PARISE, G.: Analisi degli aspetti rilevanti della normativa canonica sul mutamento di stato di parrocchie ed edifici sacri (cann. 515 §2 e 1222 §2): riflessioni e proposte. In: *IUS ECCLISIAE*, vol. 29, n. 2 – 2017. Roma: Facoltà di diritto canonico della Pontificia Università della Santa Croce, s. 327 – 352. ISSN: 1972-5671.
- PEREGO, A.: I beni temporali della Chiesa nel Codice dei canoni delle Chiese orientali. In: *Rivista di Scienze giuridiche*. JusOnline n. 1/2018.

- Milano: Facoltà di Giurisprudenza dell' Università Cattolica di Milano, s. 90 – 129. ISSN 1827-7942.
- SABBARESE, I.: „De Paroeciis, De Parochis et De Vicariis Paroecialibus“. In: Pinto P. V. (a cura di), *Commento al Codice dei canoni delle Chiese orientali*. Città del Vaticano : Libreria Editrice Vaticana, 2001, s. 249 – 275. 1341 s. ISBN 88-209-7146-1.
- SALACHAS, D. – NITKIEWICZ, K.: *Rapporti interecclesiali tra cattolici orientali e latini*. Roma: Pontificio Istituto Orientale. 2007. 189 s. ISBN 978-88-7210-356-8.
- SALACHAS, D.– SABBARESE, L.: *Chierici e ministero sacro nel Codice latino e orientale (prospettive interecclesiali)*, Roma : Urbaniana University Press, 2004. 392 s. ISBN 978-88-401-4007-0.
- SALACHAS, D.: Lo status giuridico-pastorale degli orientali cattolici in emigrazione. In: *Anuario Argentino de Derecho Canónico* 16, (2009 – 2010). Buenos Aires, Universidad Católica Argentina. Facultad de Derecho Canónico, s. 161 – 183. ISSN 0328-5049.
- SAXER, V.: Le Chiese rurali prima che fossero parrocchiali (IV – VIII sec.): proposte per una storia di quelle della Provenza. In: PERGOLA, P. (a cura di), *Alle origini della parrocchia rurale (IV-VIII sec.). Atti della giornata tematica dei Seminari di Archeologia Cristiana, Ecole Française de Rome – 19 marzo 1998*. Città del Vaticano: Pontificio Istituto di Archeologia Cristiana, 1999, s. 17 – 42. ISBN 88-85991-23-8.
- SEPE, G.: Hierarchické rekurzy podané na dikastéria Rímskej kúrie. In : *IUS ET IUSTIA* Acta V. Sympozii iuris canonici anni 1995. Spišské

- Podhradie : Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, Spišská Kapitula, 1996. 287 s. ISBN 80-7142-051-4.
- SVÄTÉ PÍSMO STARÉHO A NOVÉHO ZÁKONA. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 1996.
- TIRPÁK, P.: *Teologicko-katechetické impulzy pre pastoračnú prax vysluhovania iniciálnych sviatostí*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, 2013. 196 s. ISBN 978-80-555-0883-2.
- СВЯТОГОРЕЦ, Н.: *Пидалион*. Правила православной церкви с толкованиями. Том. 3. Правила Поместных соборов. Екатеринбург: Издательство Александро – Невского Ново – Тихвинского женского монастыря, 2019. 430 s. ISBN 978-5-94512-128-7.
- VASIL', C.: *Patriarchálne cirkvi v Kódexe kánonov východných cirkví*. Trnava : Dobrá kniha. 1999. 221 s. ISBN 80-7141-269-4.
- VASIL', C.: *Kánonické pramene byzantsko-slovanskej katolíckej cirkvi v Mukačevskej a Prešovskej eparchii v porovnaní s Kódexom kánonov východných cirkví*. Trnava : Dobrá kniha. 2000. 284 s. ISBN 80-7141-306-2.
- VOLPE, G.: Il ruolo dei vescovi nei processi di trasformazione del paesaggio urbano e rurale. In: BROGIOLO, G. P. – CHAVARRÍA, ARNAU, A.: *Archeologia e società tra Tardo Antico e Alto Medioevo, Atti del 12° Seminario sul Tardo Antico e l'Alto Medioevo*. Mantova: Società Archeologica s. r. l., 2007, s. 85 – 105. ISBN 978-88-87115-54-3.
- YAKOUB, A.: De procedura in parochis amovendis vel transferendis. In: Pinto P. V. (a cura di), *Commento al Codice dei canoni delle Chiese*

orientali. Città del Vaticano : Libreria Editrice Vaticana, 2001, s. 1097 – 1103. 1341 s. ISBN 88-209-7146-1.

ШАФРАН, Р.: *Синоди Києво – Галицької митрополії (1596 – 1991). Організаційно – душпастирський аспект*. Львів : Свічадо. 2008. 291 s. ISBN 978-966-395-177-5.

ЦИМБАЛЮК, О.: *Процедура при усуванні парохів*. Львів : Компанія Манускрипт, 2011. 240 s. ISBN 978-966-2400-14-4.

Dekrét AD GENTES – o misijnej činnosti Cirkvi. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/ad-gentes>. (03.02.2021).

DEKRÉT APOSTOLICAM ACTUOSITATEM o apoštoláte laikov. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/apostolicam-actuositatem>. (28.01.2020).

DEKRÉT ORIENTALIUM ECCLESiarUM o východných katolíckych cirkvách. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/orientaliu-ecclesiarum>. (10.07.2020).

DEKRÉT UNITATIS REDINTEGRATIO o ekumenizme. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/unitatis-redintegratio>. (30.07.2020).

LETTERA APOSTOLICA IN FORMA DI «MOTU PROPRIO» DEL SOMMO PONTEFICE FRANCESCO „DE CONCORDIA INTER CODICES”. In: <http://www.vatican.va/content>

/francesco/it/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20160531_de-concordia-inter-codices.html. (30.07.2020).

DEKRÉT CHRISTUS DOMINUS – O pastierskom úrade biskupov v Cirkvi. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/christus-dominus>. (20.08.2020).

Pastorálna konštitúcia GAUDIUM ET SPES o Cirkvi v súčasnom svete. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/gaudium-et-spes>. (21.01.2021).

Dekrét PRESBYTERORUM ORDINIS o účinkovaní a živote kňazov. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/presbyterorum-ordinis>. (21.01.2021).

Dekrét SACROSANCTUM CONCILIUM – o posvätnéj liturgii. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/sacrosanctum-concilium>. (03.02.2021).

Sacra Congregazione per il Clero, Istruzione POSTQUAM APOSTOLI. In: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccclergy/documents/rc_con_ccclergy_doc_19800325_postquam-apostoli_it.html. (04.02.2021).

Dekrét o možnosti vymenovania farárov na určitý čas. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/konferencia-biskupov-slovenska/p/osobitne-dokumenty/c/dekret-o-moznosti-menovania-fararov-na-urcity-cas>. (15.02.2021).

List sv. Ignáca Efezanom, kapitola VI. In: <https://revue.theofil.cz/revue-clanek.php?clanek=1635>. (22.11.2020).

FARNOSŤ A JEJ INŠTITÚCIE PODĽA CCEO

Autor: ICDr. Jurij Popovič, PhD
Rozsah: 146 strán
Náklad: 100 ks
Vydanie: Prvé
Obálka: Mgr. Jana Lukáčová, PhD.
Jazyková korektúra: PhDr. Adriana Matoláková, PhD.
Grafická úprava: Mgr. Juraj Blaščák
Vydala: Prešovská univerzita v Prešove vo Vydavateľstve
Prešovskej univerzity v Prešove, 2023

ISBN 978-80-555-3181-6

EAN 9788055531816